

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการ
ศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี
 2. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579
 3. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา
 - 3.1 ความหมายการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา
 - 3.2 หลักการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
 - 3.3 องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
 4. บริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก
 - 4.1 สภาพทั่วไปของสถานศึกษาขนาดเล็ก
 - 4.2 การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.3 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก
 - 4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก
 5. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์
 - 5.1 ความหมายของกลยุทธ์
 - 5.2 ความหมายการบริหารเชิงกลยุทธ์
 - 5.3 แนวคิดและความหมายการวางแผนกลยุทธ์
 - 5.4 องค์ประกอบกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
- สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579)
6. การจัดทำแผนกลยุทธ์

7. กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กลำดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

7.1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ

7.2 ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

7.3 ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

7.4 ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา

7.5 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

7.6 ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

7.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็

8. การวิจัยเชิงนโยบาย

8.1 ความหมายของการวิจัยเชิงนโยบาย

8.2 กระบวนการจัดทำวิจัยเชิงนโยบาย

8.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงนโยบาย

1. ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(2560) ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี เป็นยุทธศาสตร์ที่ยึดวัตถุประสงค์หลักแห่งชาติเป็นแม่บทหลัก เพื่อเป็นกรอบการกำหนดนโยบาย ทิศทางการพัฒนา การลงทุนของภาคเอกชนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดสรรงบประมาณ ฯลฯ ดังนั้น ทิศทางด้าน การป้องกันและปราบปรามการทุจริต การสร้างโปร่งใสและธรรมาภิบาลในการบริหารราชการแผ่นดินของหน่วยงานภาครัฐ ทุกหน่วยงานจะถูกกำหนดจากยุทธศาสตร์ชาติ (วิสัยทัศน์ประเทศระยะ 20 ปี) และยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะ 5 ปี เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบ

สนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้าง รายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสริมภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจโดยมีกรอบ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี(พ.ศ. 2560 – 2579) ดังนี้

1. ด้านความมั่นคง

- 1.1 เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักและการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 1.2 ปฏิรูปกลไกการบริหารประเทศและพัฒนาความมั่นคงทางการเมือง ขจัดคอร์รัปชัน สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม
- 1.3 การรักษาความมั่นคงภายในและความสงบเรียบร้อยภายในตลอดจน การบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเล
- 1.4 การพัฒนาระบบ กลไก มาตรการและความร่วมมือระหว่างประเทศ ทุกระดับ และรักษาคุณภาพความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่
- 1.5 การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการผนึกกำลังป้องกันประเทศการ รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตร ประเทศ
- 1.6 การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติและระบบบริหารจัดการ ภัยพิบัติ รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
- 1.7 การปรับกระบวนการทำงานของกลไกที่เกี่ยวข้องจากแนวตั้งสู่แนว ระนาบมากขึ้น

2. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

- 2.1 การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการค้า การลงทุน พัฒนาสู่ชาติการค้า
- 2.2 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ เสริมสร้างฐานการผลิตเข้มแข็ง ยั่งยืน และส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยสู่เกษตรยั่งยืนเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม
- 2.3 การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะ ผู้ประกอบการ ยกกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนา SMEs สู่สากล

2.4 การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชายแดน และพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ

2.5 การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการขนส่ง ความมั่นคงและพลังงาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการวิจัยและพัฒนา

2.6 การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วน การพัฒนากับนานาชาติ ส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบ ธุรกิจ ฯลฯ

3. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน

3.1 พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

3.2 การยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและ

ทั่วถึง

3.3 ปลุกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์

3.4 การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพที่ดี

3.5 การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย

4. ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม

4.1 สร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

4.2 พัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ

4.3 มีสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย

4.4 สร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทunesทางวัฒนธรรมและ

ความเข้มแข็งของชุมชน

4.5 พัฒนาการสื่อสารมวลชนให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนา

5. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

5.1 จัดระบบอนุรักษ์ พื้นฟูและป้องกันการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติ

5.2 วางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง 25 ลุ่มน้ำ เน้นการ

ปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัย อย่างบูรณาการ

5.3 การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

5.4 การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็น มิตรกับ

สิ่งแวดล้อม

5.5 การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

5.6 การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

6.1 การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงาน ภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม

6.2 การวางระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ

6.3 การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนา บุคลากรภาครัฐ

6.4 การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

6.5 การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่างๆ

6.6 ให้ทันสมัย เป็นธรรมและเป็นสากล

6.7 พัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ

6.8 ปรับปรุงการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของภาครัฐ

สรุปได้ว่ายุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี เป็นยุทธศาสตร์ที่ยึดวัตถุประสงค์หลักแห่งชาติเป็นแม่บทหลัก เพื่อเป็นกรอบการกำหนดนโยบาย ทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยมีกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี(พ.ศ. 2560 – 2579) ดังนี้ 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4) ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม 5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

2. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560–2579)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(2560)แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 กำหนดวิสัยทัศน์ คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของ โลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
 2. เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ
 3. เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 4. เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง
- แผนการศึกษาแห่งชาติ วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ
- 1) เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs)
 - 2) เป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) 5 ประการ ซึ่งมีตัวชี้วัดเพื่อการบรรลุเป้าหมาย 53 ตัวชี้วัด
- แผนการศึกษาแห่งชาติ กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์และแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ดังนี้
- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ
 - ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
 - ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
 - ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา
 - ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา
โดยมีรายละเอียดของแต่ละยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและ ประเทศไทย

ปัจจุบันภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อ
ประชาชนและประเทศไทยมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น อาทิ ความรุนแรงในรูปแบบ
ต่างๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น
ความมั่นคงของชาติจึงมิได้ครอบคลุมเฉพาะมิติด้านการทหารหรืออำนาจอธิปไตยเท่านั้น
แต่ยังครอบคลุมมิติต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจสังคมวิถีชีวิตและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี ฯลฯ ซึ่งในแต่ละมิติล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การป้องกันภัย
คุกคามเหล่านั้นจะต้องพิจารณาในมิติที่มีความเชื่อมโยงกัน และการดำเนินการเพื่อ
วางรากฐานและกลไกการสร้างความมั่นคงเพื่อป้องกันและป้องปรามภัยเหล่านั้นจะต้อง
เริ่มที่กระบวนการจัดการศึกษาของประเทศ

การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสังคมและประเทศไทย
นั้น จำเป็นต้องวางรากฐานการสร้างความมั่นคงที่เป็นแก่นหลักของชาติ คือสถาบันหลัก
ของชาติ อันประกอบด้วยชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันสำคัญที่อยู่คู่กับ
ประเทศไทยมาช้านานโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นเสาหลักในการ
สร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นเป็นศูนย์รวมจิตใจความรัก ความสามัคคีของคนในชาติ
นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง
เป็นประมุข การสร้างความเป็นธรรม ความปรองดองและความสมานฉันท์ในชาติ รวมทั้ง
การป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และความมั่นคงแห่งชาติ
ทั่วไป คือการดูแลและป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรม
ความรุนแรงในสังคมในรูปแบบต่างๆ ยาเสพติดภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติ
ใหม่ ภัยจากไซเบอร์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและ
ทรัพย์สินของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาคู่ที่กระทบต่อแก่นหลักของ
ประเทศ โดยให้ความสำคัญในการรักษาและดำรงไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ การสร้าง
ความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ และการเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่สันติสุขใน
พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนมุ่งส่งเสริมความมั่นคงทั้งการป้องกันผลกระทบหรือ
ลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

พ.ศ. 2558 – 2564

ดังนั้น การจัดการศึกษาที่ครอบคลุมประเด็นหลักสำคัญที่มีผลด้านความมั่นคงแก่คนในชาติจะส่งผลให้ทุกคนมีจิตสำนึก ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความคิด ทักษะคิด ความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกศตวรรษที่ 21 สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสันติและสงบสุข อันจะส่งผลให้สังคมและประเทศเกิดความมั่นคง ดำรงรักษาอธิปไตยและผ่านพ้นจากภัยคุกคามต่างๆ ได้

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2 เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งคุณธรรมจริยธรรมปลอดภัยและสมานฉันท์

1.3 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในสังคมไทย รวมทั้งการยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

1.4 เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ (พื้นที่สูงพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนและพื้นที่เกาะแก่งชายฝั่งทะเล) และส่งเสริมกลุ่มชน ต่างเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าวให้ได้รับการศึกษาและเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มาตรฐานเหมาะสม และสอดคล้องกับอัตลักษณ์และความต้องการของชุมชนและพื้นที่

1.5 เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของคนทุกช่วงวัยจากภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ อาทิ อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติ จากธรรมชาติภัยจากโรคอุบัติใหม่และภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

2.1 คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตัวชี้วัด

1) ร้อยละของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่สะท้อนความรักและการดำรงรักษาสถาบันหลักของชาติ และการยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเพิ่มขึ้น

- 2) ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านการอบรมลูกเสือ เนตรนารีเพิ่มขึ้น
- 3) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) เพิ่มขึ้น
- 4) ร้อยละของสถานศึกษาที่ มีการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม ที่ สร้างภูมิคุ้มกันหรือป้องปรามการทุจริตคอร์รัปชันเพิ่มขึ้น
- 5) ร้อยละของสถานศึกษาที่ มีการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579

2.2 คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่พิเศษได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

ตัวชี้วัด

- 1) ร้อยละของนักเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษที่มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไปเพิ่มขึ้น
- 2) ร้อยละของผู้เรียน เยาวชนและประชาชนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพหรือทักษะด้านอาชีพสามารถมีงานทำหรือนำไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น
- 3) ร้อยละของสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่ พิเศษที่จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมและภาษาถิ่นเพิ่มขึ้น
- 4) ร้อยละของผู้เรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่พิเศษที่เข้าร่วมโครงการด้านการพัฒนาศักยภาพหรือความสามารถพิเศษเฉพาะด้านเพิ่มขึ้น
- 5) จำนวนสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนาภาษาและวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้น
- 6) จำนวนสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษที่จัดอยู่ในมาตรการจูงใจ มีระบบเงินเดือนค่าตอบแทนที่สูงกว่าระบบปกติเพิ่มขึ้น

2.3 คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ตัวชี้วัด

- 1) ร้อยละของสถานศึกษาที่ จัดกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยแนวทางสันติวิธีเพิ่มขึ้น
- 2) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้น
- 3) มีระบบกลไก และมาตรการที่เข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขภัยคุกคามในรูปแบบใหม่
- 4) ร้อยละของสถานศึกษาที่ปลอดภัยเสถียรเพิ่มขึ้น
- 5) สัดส่วนผู้เรียนในสถานศึกษาที่มีคดีทะเลาะวิวาทลดลง

3. แนวทางการพัฒนา

3.1 พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

- 1) สร้างจิตสำนึกของคนไทยทุกช่วงวัยและประชาชนต่างเชื้อชาติที่อยู่ในประเทศไทยให้มีความจงรักภักดี และธำรงรักษาสถาบันหลักของชาติ ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 2) ปลูกฝังและเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย ความสามัคคี สมานฉันท์สันติวิธีต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 3) เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ ผ่านหลักสูตรทั้งในและนอกระบบการศึกษารวมทั้งช่องทางสื่อสารต่างๆ เช่นผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
- 4) ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมลูกเสือเนตรนารีในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน
- 5) จัดให้มีการเรียนการสอน/กิจกรรม เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม
- 6) พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนด้านความเป็นพลเมืองในทุกระดับการศึกษา

3.2 ยกกระดับคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 1) สร้างและขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษาให้กับผู้เรียนในพื้นที่
- 2) สร้างโอกาสทางการศึกษาและบูรณาการทุนการศึกษาทั้งในและต่างประเทศจัดระบบการเทียบโอนรับรองคุณวุฒิการศึกษาและใบประกอบวิชาชีพผู้ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้มีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่
- 3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาและการให้ความรู้สำหรับคนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา
- 4) พัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด(ตาดีกา)สถาบันศึกษาปอเนาะ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้มีคุณภาพ และถูกต้องสอดคล้องตามหลักการศาสนา
- 5) ส่งเสริมให้สถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมและภาษาถิ่น
- 6) เสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3 ยกระดับคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในพื้นที่พิเศษ (พื้นที่สูง พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน และพื้นที่เกาะแก่ง ชายฝั่งทะเล ทั้งกลุ่มชนต่างเชื้อชาติศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าว)

- 1) ส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้ของคนทุกช่วงวัยในพื้นที่พิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิสังคม อัตลักษณ์ และความต้องการของชุมชนและพื้นที่
- 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อการสร้างอาชีพและรายได้บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) ส่งเสริมให้คนทุกช่วงวัยในพื้นที่พิเศษสามารถอ่านและเขียนภาษาไทยและภาษาท้องถิ่น รวมทั้งภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน
- 4) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาและการให้ความรู้สำหรับคนทุกช่วงวัยในพื้นที่พิเศษจำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา

5) สร้างและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้กับเด็ก เยาวชน ประชาชน
ในพื้นที่พิเศษ

6) พัฒนาความรู้และทักษะของครูในพื้นที่ชายแดนและ
พื้นที่เสี่ยงภัย

7) พัฒนาระบบเงินเคื่อนและค่าตอบแทนสำหรับครูที่มีสมรรถนะ
สูง และครูที่ปฏิบัติงานหรือช่วยปฏิบัติงานในพื้นที่พิเศษ รวมทั้งเสริมสร้างขวัญและ
กำลังใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่พิเศษ

8) จัดสรรทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนด้อยโอกาสทางการศึกษา
ให้สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาของรัฐและเอกชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

3.4 พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการจัดระบบการดูแลและป้องกันภัย
คุกคามในรูปแบบใหม่ อาทิ อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ยาเสพติด
ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น

1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังแนวทางการจัดการ
ความขัดแย้งโดยแนวทางสันติวิธีเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ที่จะลดระดับความรุนแรง
เมื่อเผชิญกับสถานการณ์และปัญหาความมั่นคงรูปแบบต่างๆ

2) เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภัยคุกคามใน
รูปแบบใหม่

3) พัฒนาระบบ กลไก และมาตรการที่ เข้มแข็งในการป้องกัน
และแก้ไขภัยคุกคามในรูปแบบใหม่

4) แผนงานและโครงการสำคัญ
แผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วน (ปีงบประมาณ 2560 –
2561)

1) โครงการสร้างจิตสำนึกความรักในสถาบันชาติ ศาสนา
และพระมหากษัตริย์

2) โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา

3) โครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษ
เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ

แผนงาน/โครงการตามเป้าหมาย ตัวชี้วัด

- 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ
- 2) โครงการศึกษากระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยแนวทางสันติวิธี
- 3) โครงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพและเพิ่มคุณภาพชีวิตในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ
- 4) โครงการสร้างเสริมความรู้และทักษะความเป็นพลเมือง (Civic Education)
- 5) โครงการส่งเสริมกิจกรรมการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการนำประเทศเข้าสู่สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 และเป็นประเด็นหลักที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 การเตรียมความพร้อมกำลังคนทั้งด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นให้สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีพลวัตและการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดน จึงเป็นความสำคัญจำเป็นเร่งด่วนที่ประเทศต้องเร่งดำเนินการเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในสภาวะการณปัจจุบันของประเทศไทย การผลิตและพัฒนากำลังคนในภาคการศึกษายังคงเป็นไปตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละสถาบันการศึกษา ประกอบกับค่านิยมของผู้เรียนที่ยังคงมุ่งเรียนสายสามัญมากกว่าสายอาชีพและให้ความสำคัญกับปริญญาบัตรมากกว่าความรู้และสมรรถนะในการทำงานหลังสำเร็จการศึกษาส่งผลให้สถาบันการศึกษาต่างๆ เน้นการผลิตบัณฑิตด้านสังคมศาสตร์ซึ่งดำเนินการได้ง่ายกว่าด้านอื่นและมุ่งเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะที่สำคัญจำเป็น เช่น ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษและทักษะดิจิทัล และขาดสมรรถนะในการทำงานตามอาชีพ ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพตนเองและพัฒนาผลิตภาพของงานเพื่อการพัฒนาประเทศได้ สภาวะการณนี้ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน การทำงานในระดับต่ำกว่าวุฒิมัธยมศึกษา และการขาดแคลนกำลังคนระดับกลางที่เป็นความต้องการของตลาด

งานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมถึงการไม่สามารถสร้างนวัตกรรมหรือมูลค่าเพิ่มในผลผลิตของงานได้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ พบว่า ยังมีปัญหาทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ อันเนื่องมาจากการขาดแคลนบุคลากรด้านการวิจัย และเงินลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาที่มาจากภาครัฐเป็นหลัก ส่งผลให้ขาดแคลนองค์ความรู้และนวัตกรรมที่ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของประเทศทำให้ประเทศไม่สามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาประเทศ

ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันกำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมายการผลิตและพัฒนากำลังคนที่ชัดเจนในสาขาต่างๆ เพื่อการผลิตกำลังคนที่ตรงกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระดับต่างๆ ที่สามารถสร้างเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์และทักษะดิจิทัล และสอดคล้อง เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและมาตรฐานอาชีพ/วิชาชีพส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรมฝีมือแรงงาน และการฝึกงานที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงอย่างครบวงจรในสถานการณ์จริง เช่น ระบบทวิภาคีและสหกิจศึกษา ผลิตและพัฒนาครูผู้สอน ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อสร้างกำลังคนให้มีสมรรถนะตอบสนองต่อความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศรองรับพลวัตของโลกและการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และตรงกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

1.2 เพื่อยกระดับคุณวุฒิการศึกษาและวิชาชีพของประชากรในวัยเรียนและวัยทำงานและเพิ่มผลิตภาพของกำลังแรงงาน

1.3 เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานระดับสูงและผู้มีความสามารถพิเศษหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในภาคการศึกษา การวิจัย การผลิตและการพัฒนาในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ

1.4 เพื่อปรับทิศทางการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาและบัณฑิตที่มุ่งเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ

1.5 เพื่อขับเคลื่อนประเทศด้วยการวิจัยและนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจตามทิศทางการยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และการพัฒนาประเทศสู่ประเทศไทย 4.0

1.6 เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากการวิจัยในการพัฒนาคน เพื่อเพิ่มผลผลิตมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศ

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

2.1 กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ตัวชี้วัด

- 1) มีฐานข้อมูลความต้องการกำลังคน (Demand) จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรมอย่างครบถ้วน
- 2) สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาสูงขึ้นเมื่อเทียบกับผู้เรียนสามัญศึกษา
- 3) สัดส่วนผู้เรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเมื่อเทียบกับผู้เรียนสังคมศาสตร์
- 4) ร้อยละของผู้เรียนที่เรียนในระบบทวิภาคี/สหกิจศึกษาในสถานประกอบการที่มีมาตรฐานเพิ่มขึ้น
- 5) ร้อยละของผู้ได้รับเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาในสาขาที่ สอดคล้องกับความต้องการของประเทศเพิ่มขึ้น
- 6) ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะที่ ตรงกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น
- 7) ระดับความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษเฉลี่ยของผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับ เมื่อทดสอบตามมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษ (CEFR) สูงขึ้น (ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ระดับปริญญาตรี)
- 8) จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาตามกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ตรงตามข้อมูลความต้องการกำลังคน (Demand) ในกลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้น

9) ประชากรวัยแรงงาน (15-59 ปี) มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

10) ร้อยละของประชากรวัยแรงงาน (15 - 59 ปี) ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าขึ้นไปเพิ่มขึ้น

11) ร้อยละของกำลังแรงงานในสาขาอาชีพต่างๆ ที่ได้รับการยกระดับคุณวุฒิวิชาชีพเพิ่มขึ้น

12) อัตราการได้งานทำ/ประกอบอาชีพอิสระของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษา (ไม่นับศึกษาต่อ) ภายในระยะเวลา 1 ปี เพิ่มขึ้น

13) อัตราการได้งานทำ/ประกอบอาชีพอิสระของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาภายในระยะเวลา 1 ปี เพิ่มขึ้น

14) ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่ผ่านการประเมินสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพเพิ่มขึ้น

15) ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่มีสมรรถนะเป็นที่พอใจของสถานประกอบการเพิ่มขึ้น

16) อันดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อผู้จบอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น (IMD)

2.2 สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญ และเป็นเลิศเฉพาะด้านตัวชี้วัด

1) ร้อยละของสถาบันอุดมศึกษาที่มีการผลิตบัณฑิตและวิจัยตามความเชี่ยวชาญและความเป็นเลิศเฉพาะด้านเพิ่มขึ้น

2) สัดส่วนการผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูงจำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษาในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

3) ร้อยละของสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษารูปแบบทวิภาคี/สหกิจศึกษา/หลักสูตรโรงเรียนในโรงงานตามมาตรฐานที่กำหนดเพิ่มขึ้น

4) จำนวนหลักสูตรของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทวิวุฒิ (DualDegree) ร่วมกับต่างประเทศเพิ่มขึ้น

5) จำนวนหลักสูตรฐานสมรรถนะในสาขาที่ตรงกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

6) ร้อยละของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเน้นด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยเพิ่มขึ้น

7) ร้อยละของสถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์หรือสะเต็มศึกษา เพิ่มขึ้น

8) จำนวนหลักสูตรหรือสาขาวิชาที่ผู้เรียนสามารถโอนย้ายหรือศึกษาต่อเนื่องเพิ่มขึ้น

9) จำนวนสถาบันอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่จัดหลักสูตรสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษเพิ่มขึ้น

10) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพิ่มขึ้น

11) ร้อยละของครูอาชีวศึกษาที่ผ่านการประเมินสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพเพิ่มขึ้น

12) ร้อยละของสถานประกอบการที่จัดการศึกษา เพื่อพัฒนากำลังคนตามความต้องการของตลาดงานเพิ่มขึ้น

13) ร้อยละของภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน สถานประกอบการสมาคมวิชาชีพและหน่วยงานที่จัดการศึกษาเพิ่มขึ้น

2.3 การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด

1) สัดส่วนเงินลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนเมื่อเทียบกับภาครัฐเพิ่มขึ้น

2) สัดส่วนค่าใช้จ่ายการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพิ่มขึ้น

3) จำนวนโครงการ/งานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้/นวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

4) จำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาต่อประชากร 10,000 คนเพิ่มขึ้น

5) จำนวนนวัตกรรม/สิ่งประดิษฐ์ ที่ได้จดสิทธิบัตรและ
ทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น

6) ร้อยละของผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ
เพิ่มขึ้น

3. แนวทางการพัฒนา

3.1 ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในสาขาที่ตรงตามความ
ต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1) จัดทำฐานข้อมูลการผลิตและความต้องการกำลังคน
(Demand-Supply)

2) ส่งเสริมภาพลักษณ์การอาชีวศึกษา เร่งปรับค่านิยมและ
วางรากฐานทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) จัดทำแผนและเร่งรัดการผลิตและพัฒนากำลังคนในสาขาและ
กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายให้มีความรู้และสมรรถนะที่ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการ
ของผู้ใช้ และแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนา
ประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

4) เพิ่มปริมาณผู้เรียนในสัดส่วนที่สอดคล้องกับความต้องการของ
ตลาดงานและการพัฒนาประเทศด้วยวิธีการที่ หลากหลาย เช่น การใช้กลไกทางการเงิน
เพื่อควบคุมการผลิตกำลังคนการใช้ระบบการแนะแนว เป็นต้น

5) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการองค์ความรู้แบบสห
วิทยาการ(อาทิสะเต็มศึกษา ทวีศึกษา ทวีภาคี ทวีวุฒิ สหกิจศึกษา) เพื่อพัฒนา
กระบวนการคิดและการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

6) ส่งเสริมพัฒนาระบบการแนะแนวในสถานศึกษา เพื่อสร้าง
ทางเลือกในการตัดสินใจศึกษาด้านอาชีพ และประกอบอาชีพในสาขาที่ตนถนัดและสนใจ

7) เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อยกระดับ
ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน

8) เสริมสร้างทักษะและสมรรถนะผู้เรียนและกำลังแรงงาน
โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริงอย่างครบวงจรการทำงานร่วมกัน และการฝึกปฏิบัติใน
สถานการณ์จริง

9) พัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะในการปฏิบัติงานในแต่ละระดับการศึกษาตามระดับคุณวุฒิการศึกษา ผ่านระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย

10) พัฒนาระบบการทดสอบ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ (learningoutcomes) ตามมาตรฐานหลักสูตรวิชาชีพ ระบบการเทียบโอน จากการศึกษาหน่วยการเรียนรู้และประสบการณ์การทำงานเพื่อยกระดับคุณวุฒิการศึกษาตามหลักการของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

3.2 ส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน

1) ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาให้ผลิตและพัฒนากำลังคนตามความเชี่ยวชาญและความเป็นเลิศเฉพาะด้าน ที่มีคุณภาพ มาตรฐานเทียบระดับสากล

2) จัดตั้งและพัฒนามาตรฐานสถานศึกษาที่เน้นการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3) ส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนระบบคุณวุฒิมาตรฐานอาชีพสู่การปฏิบัติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

4) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษอย่างต่อเนื่องทุกระดับให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ

5) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการผลิตและพัฒนา กำลังคน โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐ ผู้ประกอบการ (ประชารัฐ) ทั้งระหว่างองค์กรภายในและต่างประเทศ

6) ปรับระบบการศึกษาให้มีความเชื่อมโยงและยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้เรียนทั้งสายสามัญและสายอาชีพสามารถเรียนข้ามสายได้

7) พัฒนามาตรฐานหลักสูตรวิชาชีพตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) มาตรฐานอาชีพ/วิชาชีพที่สอดคล้องกับตลาดงานและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

8) ขับเคลื่อนการนำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและดำเนินการเทียบเคียงกับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียนและประเทศต่างๆ เพื่อการยกระดับฝีมือแรงงานของประเทศสู่ระดับสากล

9) พัฒนามาตรฐานครูฝึกในสถานประกอบการ

10) พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในสาขาที่ตรงกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

11) พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ แบบครบวงจรซึ่งเป็นกระบวนการต้นทางถึงปลายทาง ตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่ายการตลาดและการดำเนินการในเชิงธุรกิจ

12) พัฒนาระบบการสะสมและการเทียบโอนเพื่อยกระดับคุณวุฒิและสมรรถนะของผู้เรียนตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

3.3 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

1) ส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

2) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากภาครัฐและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

3) ส่งเสริมการผลิตและวางระบบการปฏิบัติงานและแรงจูงใจแก่บุคลากรด้านการวิจัย

4) แผนงานและโครงการสำคัญ

แผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วน (ปีงบประมาณ 2560 – 2561)

1) โครงการพระราชดำริเพื่อการผลิตและพัฒนากำลังคนตามความต้องการของตลาดงานและประเทศ

2) โครงการจัดทำแผนผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดงานในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย

3) โครงการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษารูปแบบทวิภาคีและสหกิจศึกษา

4) โครงการยกระดับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนและประชาชน

5) แผนงานพัฒนากำลังคนให้มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21

- 6) โครงการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ
- 7) โครงการเทียบเคียงกรอบคุณวุฒิแห่งชาติกับกรอบคุณวุฒิ

อ้างอิงอาเซียน

8) โครงการพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษาด้านอาชีพของ
สถานศึกษาและสถานประกอบการ

แผนงาน/โครงการตามเป้าหมาย ตัวชี้วัด

- 1) โครงการพัฒนาระบบความร่วมมือระหว่าง

สถาบันการศึกษา สถานประกอบการสมาคมวิชาชีพ เพื่อการกำหนดและจัดทำมาตรฐาน
หลักสูตร มาตรฐานสถานศึกษา มาตรฐานสถานประกอบการ และมาตรฐานครูฝึก

2) โครงการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นสถาบันวิจัยที่
ตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจการพัฒนาคณะความรู้ การสร้างนวัตกรรมที่ก่อให้เกิด
มูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความเป็นเลิศในศาสตร์/สาขาวิชา ที่แต่ละสถาบันมีความ
เชี่ยวชาญ รวมทั้งการพัฒนาสถาบันอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าระดับ
สากล

3) โครงการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพ
ต่างๆ ที่จำเป็นและตรงตามความต้องการของประเทศ เข้ามาช่วยจัดการเรียนการสอนใน
สถานศึกษา สถาบันอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา

4) โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่าง
ภาครัฐและภาคเอกชนในการผลิตและพัฒนากำลังคนอย่างยั่งยืน

5) โครงการเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ความเข้าใจสำหรับ
บัณฑิตจบใหม่ด้านนวัตกรรมและเศรษฐกิจดิจิทัล

6) โครงการออกแบบระบบงานและเส้นทางความก้าวหน้าของ
บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัย รวมทั้งผู้ที่มีความสามารถพิเศษ

7) โครงการจัดทำฐานข้อมูลการผลิตและพัฒนากำลังคน
ทางการวิจัยและนวัตกรรม

8) แผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยี และการวิจัยโดยการแลกเปลี่ยนกำลังคนในวิชาชีพต่างๆ ระหว่างประเทศ

- 9) โครงการพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ
- 10) โครงการจัดทำและพัฒนามาตรฐานหลักสูตร การเรียนรู้ สื่อการวัดและประเมินผลด้านอาชีพ และมาตรฐานวิชาชีพ
- 11) โครงการจัดทำและพัฒนามาตรฐานครูฝึกในสถานประกอบการ
- 12) โครงการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษารูปแบบทวิภาคีและ สหกิจศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

รัฐมีหน้าที่ ดำเนินการให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลตามความถนัด ความต้องการและความสนใจ เพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยการให้การศึกษาและการเรียนรู้ที่ครอบคลุมคนทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดาจนถึงสิ้นชีวิต การเตรียมความพร้อมพ่อแม่เมื่อตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกคลอดจนเข้าสู่ระบบการศึกษา การจัดการศึกษาสำหรับเด็กช่วงปฐมวัย ช่วงวัยเรียน วัยทำงาน และวัยสูงอายุด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัยในลักษณะการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต

การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกและภูมิภาคทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาแบบก้าวกระโดดสภาพภูมิอากาศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาคและระดับโลกรูปแบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการบูรณาการและเชื่อมโยงเศรษฐกิจของโลกเข้าด้วยกันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดลดลงและเกิดสังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่านิยม วิถีชีวิตรูปแบบเศรษฐกิจและปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมไทยการศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อม ให้กับคนทุกช่วงวัยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะคุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยจึงเป็นพันธกิจสำคัญร่วมกันของรัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมายและทุกช่วงวัย เพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่เป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคมและการปรับปรุงระบบการผลิตและพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษาเพื่อให้ได้ครูดีมีความรู้ ทักษะและความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และมีจิตวิญญาณของความเป็นครูเข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคลต่อไป

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะตรงตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0
- 1.2 เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยและกลุ่มผู้เรียนปกติและผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
- 1.3 เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย
 - 1) เด็กทุกคนมีพัฒนาการรอบด้านตามวัยอย่างมีคุณภาพและได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ
 - 2) เด็กทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีทักษะชีวิต มีพฤติกรรมกรบิโรคที่ ถูกต้องเหมาะสมมีภูมิคุ้มกัน และมีคุณธรรมจริยธรรม
 - 3) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งความรู้ ทักษะ อาชีพทักษะชีวิตทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมมีจิตสาธารณะและสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

4) แรงงานมีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงาน ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) ผู้สูงวัยได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถเพื่อการทำงานอย่างต่อเนื่องอยู่ อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งมีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้และสืบสานภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศ

1.4 เพื่อผลิตและพัฒนาครูผู้สอนในทุกระดับและประเภทการศึกษา ให้เป็นครูที่มี คุณธรรมมีจิตวิญญาณความเป็นครู มีสมรรถนะสูง สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

2.1 ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ตัวชี้วัด

1) ร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น

2) ร้อยละของผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัยและมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น

2.1 ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะและช่วยเหลือสังคมเพิ่มขึ้น

2.2 ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ เข้าร่วมกิจกรรมที่ ส่งเสริมการมีวินัยเพิ่มขึ้น

3) ร้อยละของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป ที่จัดกิจกรรมสะท้อนการสร้างวินัย จิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น

2.2 คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพตัวชี้วัด

- 1) ร้อยละของเด็กแรกเกิด – 5 ปี มีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้น
- 2) ครู/ผู้ดูแลเด็กมีความรู้และทักษะในการดูแลเด็กที่ถูกต้องจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้านตามวัยเพิ่มขึ้น
- 3) ร้อยละการอ่านของคนไทย (อายุตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไป) เพิ่มขึ้น
- 4) ร้อยละของนักเรียนที่มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไปเพิ่มขึ้น
- 5) จำนวนผู้เรียนในสาขาเฉพาะที่ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญระดับสูงในศาสตร์/สาขาต่างๆ เพิ่มขึ้น
- 6) ประชากรวัยแรงงาน (15 – 59 ปี) มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น
- 7) ร้อยละของแรงงานที่ ขอบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เพื่อยกระดับคุณวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้น
- 8) จำนวนผู้สูงวัยที่ได้รับบริการการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น
- 9) จำนวนสาขาและวิชาชีพที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้รับการส่งเสริมให้ทำงานและถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์เพิ่มขึ้น

2.3 สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

ตัวชี้วัด

- 1) ร้อยละของศูนย์เด็กเล็ก/สถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้คุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้น
- 2) จำนวนสถานศึกษา/สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัยและสมรรถนะของเด็กที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานคุณภาพเด็กปฐมวัยของอาเซียนเพิ่มขึ้น
- 3) จำนวนสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาตามหลักสูตร ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น

4) จำนวนสถาบันการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 เพิ่มขึ้น

5) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน (+3) เพิ่มขึ้น

6) ร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่จัดกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

2.4 แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้
มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่
ตัวชี้วัด

1) จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษา/จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

2) จำนวนแหล่งเรียนรู้ หอสมุด พิพิธภัณฑ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน สถานประกอบการ สถาบันศาสนา มูลนิธิ สถาบัน/องค์กรต่างๆ ในสังคมเพิ่มขึ้น

3) จำนวนสื่อสารมวลชนที่ เผยแพร่ องค์ความรู้หรือจัดรายการเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น

4) ร้อยละของชุมชนที่มีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

5) มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ ทันสมัยสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

6) จำนวนสื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเพิ่มขึ้น

7) จำนวนสื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ ที่ได้รับการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้น

8) จำนวนรายการ/ประเภทสื่อที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เผยแพร่ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษาเพิ่มขึ้น

9) มีระบบคลังข้อมูลเกี่ยวกับสื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้
ที่มีคุณภาพมาตรฐานสามารถให้บริการคนทุกช่วงวัยและใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่าง
หน่วยงานได้

2.5 ระบบและกลไกการวัดการติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด

- 1) มีระบบและกลไกการทดสอบ การวัดและประเมินความรู้
ทักษะ และสมรรถนะของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ
- 2) มีระบบติดตามประชากรวัยเรียนที่ขาดโอกาสหรือไม่ได้รับ
การศึกษา และผู้เรียนที่มีแนวโน้มจะออกกลางคัน
- 3) จำนวนการเข้าใช้บริการคลังข้อสอบเพื่อการวัดผลการ
เรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานวิชาชีพ จำแนกตามหลักสูตรและระดับชั้น
เรียนเพิ่มขึ้น
- 4) จำนวนผู้เรียนที่ ศึกษา/เรียนรู้/อบรมทั้งด้านวิชาการและ
ด้านอาชีพตามหลักสูตรและเข้ารับการทดสอบและประเมินผลผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล
เพิ่มขึ้น

2.6 ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้

มาตรฐานระดับสากล

ตัวชี้วัด

- 1) มีฐานข้อมูลความต้องการใช้ครู แผนการผลิตครู
อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560 – 2569) จำแนกตาม
สาขาวิชา ขนาดสถานศึกษาและจังหวัด
- 2) สัดส่วนของการบรรจุครูที่มาจากการผลิตครูในระบบปิด
เพิ่มขึ้น
- 3) มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ เอื้อให้ผู้สำเร็จการศึกษาจาก
สาขาวิชาอื่นและพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเข้าสู่วิชาชีพครู

2.7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา

สมรรถนะตามมาตรฐาน

ตัวชี้วัด

1) ร้อยละของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษาได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2) ร้อยละของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพิ่มขึ้น

3) ระดับความพึงพอใจของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะและการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มขึ้น

4) มีระบบการคัดเลือกบุคคลเพื่อเป็นอาจารย์ในสถาบันผลิตครู และการพัฒนาให้มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาและเทคนิคการสอน

3. แนวทางการพัฒนา

3.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสม เต็มตามศักยภาพในแต่ละช่วงวัย

1) ส่งเสริมให้เด็กเล็ก (0 – 2 ปี) ได้รับการดูแลและพัฒนาที่สมวัยรอบด้าน อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง

2) ปรับระบบการบริหารจัดการการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก (0-2 ปี) และการศึกษาปฐมวัย (3 – 5 ปี) ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

3) พัฒนามาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ ทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา การให้บริการการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับคนทุกช่วงวัย จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา

4) พัฒนาหลักสูตรและคู่มือการเตรียมความพร้อมพ่อแม่ และการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กเล็กให้มีพัฒนาการตามวัย

5) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย สมรรถนะเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับมาตรฐานอาเซียนและระดับสากล เพื่อการพัฒนาคุณภาพและพัฒนารอบด้าน สมวัยของเด็กปฐมวัย

6) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อพัฒนาทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทยและทักษะ คุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

7) จัดระบบแนะแนวการศึกษา ทั้งด้านอาชีพและทักษะชีวิต เพื่อการศึกษาต่อการทำงาน หรือการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ

8) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ด้วยการมีส่วนร่วม ในลักษณะประชารัฐ ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตาม อุตสาหกรรม ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ มีอาชีพตามความ ถนัดและความสนใจ และสอดคล้องกับการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศ

9) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการอบรมแก่กลุ่มผู้สูงวัยในทุก ระดับการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษานอกกระบบ และตามอุตสาหกรรม ให้มีคุณภาพและ มาตรฐาน เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพชีวิต

10) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์ ทักษะกระบวนการ การนำหลักการไป ประยุกต์ใช้ และขยายสู่การสร้างความรู้เชิงวิจัยและการพัฒนานวัตกรรม เพื่อพัฒนา ตนเองและสร้างประโยชน์ต่อสังคม

11) ส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อพัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ในมิติคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม สังคม พหุวัฒนธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

12) เร่งสร้างความเข้มแข็งกลไกความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา สมาคมวิชาชีพ สถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาและจัดทำ ระบบการทดสอบวัดและประเมินผล การสะสมและเทียบโอนผลการเรียนรู้จากการศึกษา ในระบบ นอกกระบบ และตามอุตสาหกรรมทั้งประสบการณ์จากการทำงาน

13) ส่งเสริมให้แรงงานได้รับโอกาสยกระดับคุณวุฒิการศึกษาและ ทักษะความรู้ที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพที่เป็นมาตรฐานสากล

3.2 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน และสื่อการ เรียนรู้ต่างๆ ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่ จำกัดเวลาและสถานที่

1) พัฒนาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตสื่อการเรียน การสอนและสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมาตรฐาน จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

2) ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน การผลิตสื่อตำรา สื่อวีดิทัศน์ สื่อดิจิทัลที่มีคุณภาพมาตรฐาน และจัดการเรียนรู้ตาม อุตสาหกรรม

3) ส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน ผ่านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีมาตรฐานและหลากหลาย อาทิ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ของชุมชน ฯลฯ สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เข้ารับบริการแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

4) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาและการให้ความรู้สำหรับผู้สูงวัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพตามวัย

5) ส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงวัย และพัฒนาระบบสารสนเทศ/สื่อที่เหมาะสมที่เอื้อกับการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาสำหรับผู้สูงวัย

6) ส่งเสริม สนับสนุนการผลิตและพัฒนาสื่อตำราเรียน สื่อความรู้ สื่อฝึกทักษะทั้งในลักษณะสิ่งสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถเชื่อมโยงผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยหลากหลายและเข้าถึงได้

7) พัฒนาระบบและกลไกการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตและพัฒนาสื่อทุกประเภทที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ภายใต้กลไกการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม

8) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายสังคมรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัย

3.3 สร้างเสริมและปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนไทยให้มีวินัย

จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

1) ส่งเสริมการปลูกฝัง บ่มเพาะ และกล่อมเกลาลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์(พึงพาตนเอง ซื่อสัตย์ มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม) ของครอบครัวในการเลี้ยงดูบุตรหลาน โดยใช้กิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตประจำวัน

2) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครอบครัว กลุ่มสนใจและชุมชน ที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ความมีวินัย จิตสาธารณะ รวมทั้งบูรณาการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี กีฬา เข้ากับกระบวนการเรียนรู้และวิถีชีวิต

3) จัดกิจกรรมหล่อหลอมพฤติกรรมและวัฒนธรรมการทำงานที่พึงประสงค์ให้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนในสังคมไทย อาทิ การตรงต่อเวลา การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างการทำงานเป็นกลุ่มคณะ

4) สร้างมาตรฐานผู้เรียนอาชีวศึกษาที่เรียนดี มีวินัย มีคุณธรรม และรักสันติ

5) มุ่งสร้างพื้นฐานชีวิตหรืออุปนิสัยที่มั่นคง เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียน อาทิ การสร้างบุคลิกและอุปนิสัยที่ดีงาม (Character Education)

6) ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของนักเรียน/นักศึกษาในการเผยแพร่ สืบสานสร้างสรรค์ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงาม และเผ่าระวังค่านิยมและวัฒนธรรมที่ไม่พึงประสงค์

7) ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

3.4 พัฒนาระบบและกลไกการติดตาม การวัดและประเมินผล ผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ

1) พัฒนาระบบและกลไกการทดสอบ การวัดและประเมิน ความรู้ทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมาย

2) พัฒนารูปแบบและวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน วัดและประเมินได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เป็นมาตรฐานเดียวกัน และนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ได้จริง

3) พัฒนาระบบและการให้บริการคลังข้อสอบเพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ครอบคลุมการวัดความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของผู้เรียน

4) พัฒนาระบบการติดตามประชากรวัยเรียนที่ ขาดโอกาสหรือไม่ ได้รับการศึกษา และผู้เรียนที่มีแนวโน้มจะออกกลางคันเพื่อให้ได้รับการศึกษา อย่างน้อยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อกำหนดมาตรการป้องกัน และการช่วยเหลือผู้เรียนให้เข้ารับการศึกษา

3.5 พัฒนาดังข้อมูล สื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพ และมาตรฐาน

1) พัฒนาค้างข้อมูล สื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพและมาตรฐานสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) จัดระบบการให้บริการข้อมูล สื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ผู้เรียนและผู้ใช้บริการทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์

3.6 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

1) จัดให้มีกลไกกำหนดนโยบายและแผนการผลิตและพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อประสาน กำกับ ติดตาม ประเมินผลการผลิตและพัฒนาครู ให้ข้อเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณ และระดมทรัพยากรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมการผลิตพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20ปีและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

2) ออกแบบระบบและรูปแบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนการผลิตและพัฒนาครูตามความต้องการใช้ครู ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในแต่ละระยะ โดยพัฒนาระบบการสรรหาคนดี คนเก่ง มีความศรัทธาในวิชาชีพเข้ามาเป็นครู โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสถาบันการผลิตครูและครูผู้สอน

3) ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาสถาบันการศึกษาที่เป็นหน่วยผลิตครูพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษาที่เป็นหน่วยปฏิบัติการสอนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงในสาขาวิชาที่สถาบันการศึกษาเชี่ยวชาญ

3.7 พัฒนาคุณภาพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

1) ออกแบบระบบและรูปแบบการพัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 โดยครูทุกระดับและประเภทการศึกษาได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อประกันคุณภาพและมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพครู และระบบประกันคุณภาพทางการศึกษา

2) เร่งรัดพัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งครูฝึกในสถานประกอบการโดยเริ่มต้นจากครูประจำการที่สอนไม่ตรงวุฒิ ครูที่สอนคณะชั้น และครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน

3) พัฒนาระบบการพัฒนาวิชาชีพของครูในสถานศึกษาด้วยการส่งเสริมให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ Professional Learning Community (PLC) เพื่อให้ครูเกิดสังคมนการเรียนรู้ในการพัฒนาและช่วยเหลือผู้เรียนในสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษา รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างสังคมครูที่เข้มแข็งในการพัฒนาตนเองและนักเรียนให้เต็มศักยภาพ

4) พัฒนามาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษามาตรฐานครูฝึกในสถานประกอบการ และมาตรฐานสถานประกอบการที่ทำหน้าที่ฝึกปฏิบัติ

5) เสริมสร้าง ปฏิบัติงานสำนักครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6) พัฒนาระบบการประเมินตามระดับคุณภาพของมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

7) พัฒนาครูสู่การเป็นครูแกนนำ (Master Teacher) และครูมืออาชีพ (Professional Teacher) ที่สะท้อนทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะของวิชาชีพครู

4. แผนงานและโครงการสำคัญ

แผนงานและโครงการสำคัญเร่งด่วน (ปีงบประมาณ 2560 – 2561)

- 1) โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
- 2) โครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้
- 3) แผนงานส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 4) โครงการพัฒนาระบบและแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับโลกศตวรรษที่ 21
- 5) แผนงานยกระดับคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ

แผนงาน/โครงการตามเป้าหมาย ตัวชี้วัด

- 1) โครงการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก
- 2) โครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาและการให้ความรู้สำหรับคนทุกช่วงวัย
- 3) โครงการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตสื่อ ตำรา สิ่งพิมพ์ สื่อวีดิทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพมาตรฐาน ผ่านการรับรองมาตรฐาน
- 4) โครงการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามมาตรฐานแหล่งเรียนรู้แต่ละประเภท
- 5) โครงการอบรมพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตสำหรับผู้สูงวัย
- 6) โครงการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี การสร้างมูลค่าเพิ่มด้านผลผลิตและการบริการ และทักษะการเป็นผู้ประกอบการแก่ประชาชนวัยทำงานและผู้สูงวัย
- 7) โครงการส่งเสริมการสร้างค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม สำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21
- 8) โครงการจัดทำคลังข้อสอบเพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะ ตามมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานอาชีพ/วิชาชีพ
- 9) โครงการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อและการวัดผลประเมินผลผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล
- 10) โครงการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ
- 11) โครงการศึกษารูปแบบ/แนวทางการบริหารจัดการของหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับมาตรฐานหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล รวมทั้งระบบ การสะสมหน่วยการเรียนรู้และการเทียบโอน
- 12) โครงการยกระดับคุณภาพ พัฒนาระบบและรูปแบบการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ
- 13) โครงการจัดทำฐานข้อมูลครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกสังกัดทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภายใต้ระบบการแข่งขันที่เสรีและไร้พรมแดนได้สร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้นในสังคม จากรายงานการวิจัยของสถาบันอนาคตไทยศึกษา (2557) พบว่าความเหลื่อมล้ำของรายได้ประชากรในกลุ่มคนรวยและกลุ่มคนยากจนของไทยมีช่องว่างมากขึ้นส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา อีกทั้งระบบข้อมูลและสารสนเทศด้านการศึกษาของประชากรรายบุคคลยังไม่ ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ทำให้รัฐไม่สามารถจัดสรรโอกาสและให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการจำเป็นได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน ประกอบกับความแตกต่างทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนยิ่งก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน และนำไปสู่การสร้างความเหลื่อมล้ำในโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษามากยิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นได้จากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละช่วงชั้นที่มีความแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษา ขนาด และที่ตั้งของสถานศึกษา และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียน และปัญหาอื่นๆ เช่น เด็กมีพัฒนาการที่ไม่สมวัย อัตราการออกกลางคันของผู้เรียน ปัญหายาเสพติด และการใช้ความรุนแรง เป็นต้น

การศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสำหรับประชากรเป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ จึงเป็นหน้าที่ ของรัฐในการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยการพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เท่าเทียมและจัดให้มีระบบสนับสนุน และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันในการบริหารจัดการและการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มทั้งผู้เรียนและสถานศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาที่เปิดช่องทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร้ขีดจำกัดเพื่อสร้างความเสมอภาคในการศึกษาเรียนรู้โดยไม่จำกัดรูปแบบเวลา และสถานที่การลดความแตกต่างด้านคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน การส่งเสริมการใช้ประโยชน์

ของเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา รวมทั้งการมีระบบข้อมูลและสารสนเทศที่ มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันสามารถบูรณาการเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลของกระทรวง และหน่วยงานต่างๆ ที่ครอบคลุมด้านสาธารณสุข สังคมภูมิสารสนเทศ และการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและครอบคลุมทั่วถึงคนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถดูแลและพัฒนาศักยภาพคนทุกคนอย่างรอบด้านกระจาย โอกาสและความเสมอภาคในการรับบริการการศึกษาและเรียนรู้ ที่มีคุณภาพตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดรูปแบบ เวลา และสถานที่ อันจะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางการ ศึกษาและการพัฒนาคนให้มีทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะตามกรอบทิศทางและ เป้าหมายการพัฒนาประเทศ

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกรูปแบบและช่องทางการเรียนรู้

1.2 เพื่อให้ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ และทุกระดับการศึกษา ได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ในสถานศึกษาที่มีมาตรฐานและคุณภาพทัดเทียมกัน

1.3 เพื่อให้มีระบบฐานข้อมูลกลางรายบุคคลทุกช่วงวัยที่เชื่อมโยงกันได้ และสามารถแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.4 เพื่อให้มีระบบฐานข้อมูลด้านการศึกษาและที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นระบบเดียวกัน ทั้งประเทศ สามารถใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 เพื่อให้มีระบบสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันเพื่อการวางแผน การบริหารจัดการศึกษา การติดตามและประเมินผล

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

2.1 ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึง การศึกษาที่มีคุณภาพ

ตัวชี้วัด

- 1) สัดส่วนนักเรียนปฐมวัย (3 – 5 ปี) ต่อประชากรกลุ่มอายุ 3 – 5ปีเพิ่มขึ้น
- 2) ประชากรอายุ 6 – 11ปี ได้เข้าเรียนระดับประถมศึกษาทุกคน
- 3) ประชากรอายุ 12 – 14 ปี ได้เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าทุกคน
- 4) สัดส่วนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (15 – 17 ปี)ต่อประชากรกลุ่มอายุ 15 – 17 ปี เพิ่มขึ้น
- 5) ประชากรวัยแรงงาน (15 – 59 ปี) มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น
- 6) ร้อยละของเด็กในวัยเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการศึกษาเต็มตามศักยภาพเพิ่มขึ้น (จำแนกตามกลุ่มประเภทของความจำเป็นพิเศษ)
- 7) อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาสูงขึ้น
- 8) ร้อยละของผู้เรียนพิการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพหรือบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม
- 9) อัตราการออกกลางคันของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานลดลง
- 10) ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา 15 ปี
- 11) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษา/องค์กรที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วมตามรูปแบบ/หลักสูตร สำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้มีความสามารถพิเศษ) เพิ่มขึ้น
- 12) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษา/องค์กรที่จัดการศึกษาตามรูปแบบ/หลักสูตรสำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเพิ่มขึ้น
- 13) มีหลักสูตรการศึกษาในการจัดการศึกษากลุ่มการศึกษาเฉพาะด้านเฉพาะทาง กลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในทุกระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

14) ดัชนีความเสมอภาคของอัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษา
ชั้นพื้นฐานตามฐานะทางเศรษฐกิจและพื้นที่ลดลง

15) ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทาง
การศึกษาระดับชาติชั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระหว่างพื้นที่ /ภาคการศึกษา
ในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษลดลง

16) จำนวนสถานศึกษาที่ ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนา
เป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน (ICU) ลดลง

2.2 การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
สำหรับคนทุกช่วงวัย

ตัวชี้วัด

1) มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ ทันสมัย
สนองตอบความต้องการของผู้เรียนและผู้ให้บริการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

2) มีสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และกองทุนพัฒนา
เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3) มีการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์และการผลิตรายการเพื่อ
การศึกษา

4) ร้อยละของสถานศึกษาได้รับบริการอินเทอร์เน็ตความเร็ว
สูงครอบคลุมทุกพื้นที่ ขั้นต่ำ 30 Mbps ใน 5 ปีแรก และ 100 Mbps ภายใน 20 ปี
เพิ่มขึ้น

5) ร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีการจัดการเรียนการ
สอนทางไกลด้วยระบบ DLIT, DLTV, ETV และผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทาง
การศึกษาระดับชาติชั้นพื้นฐาน (O-NET) เพิ่มขึ้น

6) ร้อยละของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นคว้าหาความรู้
เพิ่มขึ้น

7) มีสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชน และการส่งเสริม
การมีอาชีพเพิ่มขึ้น

8) สถานศึกษาทุกแห่งมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมี
คุณภาพ

2.3 ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้องเป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผน การบริหารจัดการศึกษา การติดตาม ประเมิน และ รายงานผล

ตัวชี้วัด

- 1) มีระบบฐานข้อมูลรายบุคคลที่ อ้างอิงจากเลขที่ บัตรประจำตัวประชาชน13 หลักที่สามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนฐานข้อมูล รวมทั้งใช้ ประโยชน์ร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่น ด้านสาธารณสุข สังคม ภูมิสารสนเทศ แรงงาน และการศึกษา
- 2) มีระบบสารสนเทศด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ ครอบคลุม ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน สามารถอ้างอิงได้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผน การบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมินและ รายงานผล
- 3) มีระบบคลังข้อมูลเกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มี คุณภาพมาตรฐานสามารถให้บริการและใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานได้
- 4) ระดับความพึงพอใจของบุคคลและหน่วยงานในการเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาสูงขึ้น
- 5) มีกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาที่ได้รับการปรับปรุงและมีผลบังคับใช้

3. แนวทางการพัฒนา

3.1 เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มี คุณภาพ

- 1) ประกันโอกาสการเข้ารับบริการทางการศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในทุกพื้นที่ ครอบคลุมผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อาทิ การจัดหาทุนและแหล่งทุนทางการศึกษา การออกกฎหมายเฉพาะรองรับสิทธิและโอกาส ทางการศึกษา เป็นต้น
- 2) ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบ และการเข้าถึงแหล่ง เรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ และวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 3) เร่งพัฒนาสถานศึกษาให้มีมาตรฐานการจัดการศึกษาที่ ทัดเทียมหรือใกล้เคียงกัน

- 4) เร่งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ เชื่อมต่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีความหลากหลาย และสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง
- 5) ส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) ให้มากขึ้น
- 6) จัดสรรบุคลากรเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้เพียงพอ
- 7) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
- 8) สนับสนุนให้ท้องถิ่นและเอกชนมาร่วมมือพัฒนาและจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

9) เสริมสร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่ กระทำความผิด มีทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ และให้โอกาส/ยอมรับในการกลับไปดำรงชีวิตในสังคม

3.2 พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย

- 1) พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย สามารถเข้าถึงได้ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่
- 2) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนทางไกลในระบบต่างๆ อาทิ DLIT, DLTV, ETV
- 3) ดำเนินการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 4) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์และการผลิตรายการเพื่อการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
- 5) ขยายเครือข่ายบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ครอบคลุมทุกพื้นที่เพียงพอกับผู้เรียน (ความเร็วขั้นต่ำ 30 Mbps ใน 5 ปีแรก และ 100 Mbps ภายใน 20 ปี)

3.3 พัฒนาระบบข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐาน เชื่อมโยง และเข้าถึงได้

1) พัฒนารฐานข้อมูลด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรฐานครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน มีความเป็นเอกภาพ เทียบเคียงกับมาตรฐานนานาชาติได้ และสามารถใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง

2) จัดให้มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลรายบุคคลทุกช่วงวัยข้อมูล ด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่แรกเกิด การเข้ารับการศึกษา การเข้าสู่การทำงาน และการเข้าสู่ วัยผู้สูงอายุ ระหว่างหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) พัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันเพื่อการวางแผน การบริหารจัดการศึกษา การติดตาม ประเมิน และรายงานผล สามารถอ้างอิงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร

4) ปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของหน่วยงานการศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

4. แผนงานและโครงการสำคัญ

แผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วน (ปีงบประมาณ 2560 – 2561)

1) โครงการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน(ICU)

2) โครงการเติมเต็มความรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล (DLTV,DLIT)สื่อที่วีดิทัศน์ และช่องทางต่างๆ

3) โครงการคัดกรองและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

4) โครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
การจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) โครงการขยายเครือข่ายการบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

6) โครงการจัดทำฐานข้อมูลรายบุคคลทุกช่วงวัยทั้งด้านสาธารณสุข สังคมภูมิสารสนเทศ แรงงาน และการศึกษา

แผนงาน/โครงการตามเป้าหมาย ตัวชี้วัด

- 1) โครงการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารทางการศึกษา ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา
- 2) โครงการพัฒนาคัดลอกข้อมูล สื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้
- 3) โครงการจัดหาเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก/สื่อ อุปกรณ์และการบริการที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล
- 4) โครงการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา
- 5) โครงการจัดบริการสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล
- 6) โครงการศึกษาระบบและกลไกการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตและพัฒนา สื่อ ตำรา สิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพและมาตรฐานภายใต้กลไกการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม
- 7) โครงการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 8) โครงการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
- 9) โครงการจัดให้มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
- 10) โครงการจัดทำคู่มือการบันทึกและใช้ข้อมูลสารสนเทศผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล
- 11) โครงการจัดทำมาตรฐานข้อมูลกลางระดับสถานศึกษา หน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผล
- 12) โครงการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการบริหารจัดการข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สภาพการณ์ของภูมิภาคและโลกที่ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ทุกประเทศต้องเร่งศึกษา เรียนรู้และปรับตัวให้พร้อมเผชิญกับสภาพวิกฤตด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งจากการผันแปรของธรรมชาติ และจากการกระทำของมนุษย์พร้อมทั้งเร่งปลูกฝังเจตคติและความตระหนักในการพัฒนาหรือเติบโตบนคุณภาพชีวิต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของประชาชนปลูกจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการกระทำมีคุณธรรม จริยธรรมและน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพสามารถรับมือกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งในระดับประเทศและพื้นที่ และการนำประเทศไทยไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำและการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมพร้อมกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคการศึกษาต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ทักษะสร้างทัศนคติและความตระหนักแก่ผู้เรียนและคนทุกช่วงวัยในเรื่องความสำคัญของการพัฒนาและเติบโตในสังคมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถปรับตัวในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติอย่างรวดเร็วและรุนแรง มีคุณธรรม จริยธรรม และรับผิดชอบต่อตนเอง และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถปรับตัวได้ในสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงและการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อสร้างจิตสำนึก ปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรมของคนทุกช่วงวัยในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.2 เพื่อสร้างและปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนไทยทุกช่วงวัยให้มีคุณธรรม จริยธรรมเห็นคุณค่าของการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 เพื่อวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.4 เพื่อสร้างความตระหนัก และสร้างเสริมศักยภาพให้ประชาชนในการนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่อจัดการในเรื่องภัยธรรมชาติ ความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

2.1 คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

ตัวชี้วัด

1) ร้อยละของศูนย์เด็กเล็กและสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดกิจกรรมที่สร้างความตระหนักในความสำคัญของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

2) ร้อยละของผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำคัญของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ความมีคุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น

2.1 ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

2.2 ร้อยละของจำนวนโรงเรียนที่ใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมเพิ่มขึ้น

2.3 ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น

3) ร้อยละของครู/บุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการอบรม/พัฒนาในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

4) จำนวนสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนสีเขียวและห้องเรียนสีเขียวเพิ่มขึ้น

- 5) จำนวนสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพิ่มขึ้น
- 6) จำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวโลก

เพิ่มขึ้น

2.2 หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

ตัวชี้วัด

- 1) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
- 2) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม
- 3) จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษา/จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
- 4) จำนวนสื่อการเรียนรู้ในสื่อสารมวลชนที่ เผยแพร่ หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

2.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด

- 1) จำนวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
- 2) จำนวนสถานศึกษาที่มีความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการวิจัยและพัฒนา ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
- 3) จำนวนฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในสาขาต่างๆ เพิ่มขึ้น

3. แนวทางการพัฒนา

3.1 ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมมีคุณธรรม จริยธรรมและนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

- 1) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมสร้างสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาทุกระดับ
- 2) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมปลูกฝังความมีคุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
- 3) พัฒนา/อบรมครูผู้สอนทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
- 4) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาผลิตบุคลากรในสาขาเฉพาะที่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญระดับสูงในศาสตร์/สาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5) ส่งเสริมการจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและการจัดการในสถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่สร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ผู้เรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3.2 ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- 1) จัดทำ/พัฒนาหลักสูตรในระดับการศึกษาต่างๆ ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ ที่สร้างจิตสำนึก ความตระหนัก และพฤติกรรมที่ส่งเสริมการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่นให้กับคนทุกช่วงวัย
- 2) จัดทำ/พัฒนาหลักสูตรและส่งเสริมการจัดกิจกรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
- 3) ส่งเสริมการผลิตสื่อ สื่อการเรียนรู้ การสอน ตำรา สิ่งพิมพ์ สื่อวีดิทัศน์สื่อดิจิทัลสำหรับคนทุกช่วงวัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรมจริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงสู่ การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

4) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

3.3 พัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม ด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- 1) ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับต่างประเทศในเรื่องการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) พัฒนาฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน

4. แผนงานและโครงการสำคัญ

แผนงานและโครงการสำคัญเร่งด่วน (ปีงบประมาณ 2560 – 2561)

- 1) โครงการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพคนทุกช่วงวัย
- 2) โครงการโรงเรียนคุณธรรม
- 3) โครงการโรงเรียนสีเขียว
- 4) โครงการห้องเรียนอนุรักษ์พลังงาน
- 5) โครงการรักษาสีเขียวพลังงาน

แผนงาน/โครงการตามเป้าหมาย ตัวชี้วัด

- 1) แผนงาน/โครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาและการให้ความรู้ทักษะ และทัศนคติให้กับคนทุกช่วงวัยในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 2) แผนงาน/โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
- 3) โครงการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและภัยพิบัติจากการ

เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- 4) โครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5) โครงการห้องเรียนอนุรักษ์พลังงาน
- 6) โครงการรักษาสภาพแวดล้อม
- 7) โครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในเรื่องภัยพิบัติ และพลังงาน

ทางเลือก

- 8) โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในเรื่องความมั่นคง

ทางอาหาร

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ

การศึกษา

โลกศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่สามารถรับและส่งต่ออย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประชาชน ชุมชน และสังคมรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงประชาชนมีความรู้ความสามารถมากขึ้น และพร้อมที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้นในขณะที่โครงสร้างและระบบการศึกษายังบริหารและจัดการภายใต้กฎ ระเบียบ กติกา และแบบแผนการปฏิบัติรูปแบบเดิม ส่งผลให้เกิดปัญหาและความไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา อีกทั้งการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษายังเป็นปัญหา ทั้งเรื่องขาดแคลนครูในบางสาขา ครูไม่ครบชั้น อัตราส่วนครูต่อนักเรียนและนักเรียนต่อห้องไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างยิ่ง การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยงาน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษา ควบคู่กับการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะส่งผลให้หน่วยงานและสถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการศึกษาที่แสดงความรับผิดชอบต่อคุณภาพมาตรฐานให้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคม อาทิ บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม ภาคเอกชน สถานประกอบการ มูลนิธิ วัด สถาบันและองค์กรต่างๆ ในสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมสามารถ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายโดยมีกฎหมาย กฎ ระเบียบ กติกาที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและมีนโยบายและมาตรการจูงใจทั้งที่เป็นตัวเงินและสิทธิประโยชน์อื่น เช่น การลดหย่อนภาษี

เพื่อส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นอกจากนี้ ผลกระทบจากโครงสร้างประชากรวัยเรียนที่ลดลงตลอดระยะเวลา 10 กว่าปี ที่ผ่านมาและต่อเนื่องไปอีก 20 ปีข้างหน้า จะส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ในอีกไม่เกิน 5 ปีต่อจากนี้ และจะทำให้มีห้องเรียนและสถานศึกษาที่ต้องปิดตัวลง และจำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถาบันอาชีวศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาก็ต้องเผชิญกับสถานการณ์เดียวกันรัฐจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยการกำหนดที่ตั้งและจัดกลุ่มสถานศึกษาตามระดับคุณภาพมาตรฐานการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาที่ปิดตัวลงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน หรือใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่ การเลือกผลิตกำลังคนในสาขาวิชาที่ สถาบันมีความเชี่ยวชาญและความเป็นเลิศ เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ การพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคม เพื่อให้รัฐสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน และใช้งบประมาณในส่วนที่สามารถประหยัดได้เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อตอบโจทยการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และบริบทที่เปลี่ยนแปลงของสังคมและประเทศ

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบและรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่เป็นอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล

1.2 เพื่อให้รัฐสามารถบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียนทุกระดับและประเภทการศึกษา

1.3 เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาและความรับผิดชอบต่อร่วมกัน

1.4 เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาและสถาบันการศึกษา

1.5 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน (Accountability) และตอบสนองความต้องการของ

ตลาดงาน และการพัฒนาประเทศโดยผ่านเครื่องมือทางการเงินที่หลากหลาย ในการส่งเสริมและกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาและการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

1.6 เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมจัดและสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามหลักประโยชน์ที่ได้รับ (Benefit principle) ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

1.7 เพื่อให้ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้ตรงกับความรู้ความสามารถ มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

2.1 โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการศึกษา มีความคล่องตัวชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้

ตัวชี้วัด

1) มีการปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษาให้มีเอกภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

2) มีการปรับปรุง แก้ไขและบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปรับบทบาทและภารกิจของรัฐ ความเป็นอิสระ และความรับผิดชอบของสถานศึกษา และการระดมทุนและร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษา

3) มีกลไกในการรายงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่รองรับการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการศึกษา

2.2 ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ตัวชี้วัด

1) ร้อยละของสถานศึกษาขนาดเล็ก/สถานศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกลดลง

2) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น

3) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น

4) คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐาน (O-NET) ของผู้เรียนที่เรียนในกลุ่มสถานศึกษาที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการแนวใหม่สูงขึ้น

5) ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชนในการให้บริการการศึกษาของกลุ่มสถานศึกษาที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการสูงขึ้น

6) จำนวนสถานศึกษาที่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้น

7) อัตราค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรต่อนักเรียนลดลง

2.3 ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่

1) จำนวนเครือข่ายการศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น

2) จำนวนองค์กร สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาจัดการศึกษาหรือร่วมมือกับสถานศึกษา ทั้งของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

3) จำนวนสถานประกอบการที่เข้าร่วมการจัดการศึกษากับสถานศึกษาสถาบันการศึกษาจำแนกตามระดับ ประเภทการศึกษา และสาขาวิชาเพิ่มขึ้น

4) สัดส่วนผู้เรียนเอกชนสูงขึ้น เมื่อเทียบกับรัฐ

5) สัดส่วนการมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาของภาคเอกชน ภาคประชาชนและภาคีเครือข่ายเมื่อเทียบกับรัฐจำแนกตามระดับการศึกษาสูงขึ้น

6) จำนวนมาตรการ/แนวทางการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมเพิ่มขึ้น

2.4 กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ

ตัวชี้วัด

- 1) มีรูปแบบกองทุนเพื่อการศึกษาของรับลักษณะที่ แตกต่าง
กันของผู้เรียนความต้องการกำลังแรงงาน และสภาพปัญหาที่แท้จริงของประเทศ
- 2) มีกฎหมาย กฎ ระเบียบและระบบการจัดสรรเงินเพื่อ
การศึกษา ที่เอื้อและสนองตอบคุณลักษณะที่ แตกต่างกันของผู้เรียนความต้องการกำลัง
แรงงาน และสภาพปัญหาที่แท้จริงของประเทศ
- 3) มีรูปแบบ/แนวทาง กลไกการจัดสรรงบประมาณผ่านด้าน
อุปสงค์และอุปทานในสัดส่วนที่เหมาะสม ตามลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน
ความต้องการกำลังแรงงานและสภาพปัญหาที่แท้จริงของประเทศ
- 4) ร้อยละของสถานศึกษาที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณที่
เหมาะสมตามลักษณะที่แตกต่างกันของสถานศึกษาเพิ่มขึ้น
- 5) ร้อยละของสถานศึกษาที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ
เพื่อการผลิตกำลังแรงงานตามความต้องการกำลังคนของประเทศ จำแนกตามระดับ
การศึกษาเพิ่มขึ้น
- 6) ร้อยละของผู้เรียนที่เข้ารับการศึกษาผ่านการจัดสรร
งบประมาณในรูปแบบที่เหมาะสมตามคุณลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน อาทิ รายได้
ครัวเรือน (ผู้เรียนทั่วไป/ผู้เรียนยากจน)สภาพร่างกาย (ผู้เรียนทั่วไป/ผู้เรียนพิการเรียนร่วม)
ความสามารถ (ผู้เรียนทั่วไป/ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ)เพิ่มขึ้น
- 7) ร้อยละของผู้เรียนที่ เข้ารับการศึกษา ผ่านการจัดสรร
งบประมาณตามความต้องการกำลังคนของประเทศเพิ่มขึ้น
- 8) สัดส่วนงบประมาณตามประเด็น (Agenda) สูงขึ้นเมื่อ
เทียบกับงบประมาณตามภารกิจ (Function)
- 9) มีรูปแบบวิธีการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาเอกชนที่
สะท้อนคุณภาพและประสิทธิผลการจัดการศึกษา
- 10) จำนวนสถานศึกษาที่มีระบบบัญชีที่สามารถรายงาน
การเงินที่เป็นปัจจุบันและตรวจสอบได้เพิ่มขึ้น
- 11) จำนวนสถานศึกษาที่มีระบบบัญชีที่เป็นไปตามมาตรฐาน
การบัญชีภาครัฐเพิ่มขึ้น

2.5 ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ตัวชี้วัด

- 1) มีระบบการสรรหาและแต่งตั้งผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอน การบริหาร การศึกษา และความสำเร็จในวิชาชีพ
- 2) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีครูเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น
- 3) ร้อยละของครู/ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ ที่ปฏิบัติงานสนับสนุนการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น
- 4) จำนวนสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร เสี่ยงภัย พื้นที่พิเศษที่จัดอยู่ในมาตรการจูงใจมีระบบเงินเดือน ค่าตอบแทนที่สูงกว่าระบบปกติเพิ่มขึ้น
- 5) ร้อยละของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานตรงกับความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น
- 6) ร้อยละของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณวุฒิการศึกษา/การฝึกอบรมเพิ่มขึ้น
- 7) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีบุคลากรทางการศึกษาทำหน้าที่ ปฏิบัติงานสนับสนุนการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น
- 8) จำนวนผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ผ่านการประเมินทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐานตำแหน่งและวิทยฐานะเพิ่มขึ้น
- 9) จำนวนครูที่มีคุณสมบัติ และสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่ง เพื่อการพัฒนาและเตรียมเข้าสู่การเป็นครูแกนนำและครูมืออาชีพเพิ่มขึ้น

3. แนวทางการพัฒนา

3.1 ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา

- 1) ปรับบทบาทและภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นผู้กำกับนโยบายแผน มาตรฐาน การนิเทศ ติดตามประเมินผล ส่งเสริมสนับสนุนการจัด

การศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และพัฒนารูปแบบการกระจายอำนาจสู่พื้นที่และสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความพร้อมและเงื่อนไขที่เหมาะสมของพื้นที่

2) ส่งเสริมสนับสนุนให้พื้นที่และสถานศึกษามีความเข้มแข็งให้สามารถบริหารจัดการการศึกษาด้วยตนเอง(นิติบุคคล/ในกำกับ) สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของพื้นที่ภูมิภาคและประเทศ

3.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา

1) จัดกลุ่มสถานศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาด้วยระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) เพื่อวางแผนการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา บริบทของพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน ชุมชน และสังคม

2) กำหนดแนวทางและมาตรการทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ของสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน

3) ปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นระบบที่ไม่ยุ่งยากต่อการปฏิบัติ และไม่เป็นภาระของผู้สอน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละระดับ และเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

4) ส่งเสริมการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติ การตรวจสอบติดตาม เพื่อการปรับปรุง พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

5) พัฒนากลไกในการกำกับสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาให้ดำเนินบทบาทภารกิจ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาอุดมศึกษาแผนพัฒนาอาชีวศึกษา รวมทั้งการแสดงความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

6) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปรับบทบาทและภารกิจของรัฐความเป็นอิสระและความรับผิดชอบของสถานศึกษา

3.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

1) สร้างการรับรู้ ความเข้าใจและการยอมรับจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการจัดการศึกษา จากการเป็นผู้จัดการศึกษาโดยรัฐมาเป็นการจัดการศึกษาโดยทุกภาคส่วนของสังคม

2) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจและเอื้อให้เกิดการระดมทุนและร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ

3) พัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการเครือข่าย รวมทั้งรูปแบบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในประเทศ/ต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและสร้างเครือข่าย/ความเป็นภาคีหุ้นส่วนกับองค์กรทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้ง การพัฒนาและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทางการศึกษา

5) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามาจัดการศึกษาในบางพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ โดยคำนึงถึงคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาตามเกณฑ์การประเมินศักยภาพ และความพร้อมของสถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาร่วมจัดและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

6) ส่งเสริมและพัฒนาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ให้มีความรู้ความเข้าใจและเข้ามาร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) พัฒนาระบบและกลไกการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตและพัฒนาสื่อทุกประเภทที่มีคุณภาพและมาตรฐานภายใต้กลไกการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม

3.4 ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเงินเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

1) ปรับปรุงกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเงินเพื่อการศึกษา ระบบการจัดสรรงบประมาณและกองทุนเพื่อการศึกษาที่เอื้อและสนองตอบคุณลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน ความต้องการกำลังแรงงานของประเทศและสภาพปัญหาที่แท้จริงของประเทศ

2) มีระบบและกลไกกำหนดนโยบายการบริหารจัดการระบบการเงิน เพื่อการศึกษา ทำหน้าที่กำกับทิศทางยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) จัดระบบสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา สำหรับผู้เรียนระดับอาชีวศึกษา และสนับสนุนผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในสาขาที่เป็นความต้องการจำเป็นของประเทศ

4) พัฒนาระบบบัญชีสถานศึกษาและการรายงานการเงินผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และส่งเสริมการนำข้อมูลมาใช้ประกอบการกำกับ ติดตามประเมินผลการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาที่ ส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียน คุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

5) พัฒนารูปแบบและกลไกการจัดสรรงบประมาณผ่านด้านอุปสงค์(ผู้เรียน)และด้านอุปทาน (สถานศึกษา) ที่เหมาะสม

6) พัฒนาระบบกองทุนเพื่อการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อการสนับสนุนผู้เรียนที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ

3.5 พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

1) พัฒนาระบบการใช้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติงานตรงกับความรู้ความสามารถ วุฒิการศึกษา/การฝึกอบรม และผลการงานของครูที่ไม่เกี่ยวกับการเรียน การสอน(งานธุรการ งานบริหารทั่วไป)

2) พัฒนาระบบการสรรหาและแต่งตั้งผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาระดับต่างๆ โดยยึดหลักเกณฑ์ความรู้ความสามารถ ประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอน การบริหารการศึกษา และการประสบความสำเร็จในวิชาชีพ

3) พัฒนาระบบประเมินสมรรถนะครูตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งพัฒนาระบบการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะสำหรับตำแหน่งที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ความสามารถ ความชำนาญการ หรือความเชี่ยวชาญในตำแหน่งและวิทยฐานะที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้ง

4) กำหนดแผนงาน ขั้นตอนและมาตรการทางการบริหารเพื่อกระจายอัตรากำลังครูให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง

5) พัฒนาระบบเงินเดือนและค่าตอบแทน สำหรับครูที่มีสมรรถนะสูง และครูที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร เสี่ยงภัย และพื้นที่พิเศษ

6) พัฒนาระบบการบริหารจัดการอัตรากำลังครูและระบบการจ้างครูเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจำนวนที่เหมาะสม สอดคล้องกับภารกิจ การจัดการเรียนการสอนและแนวโน้มของประชากรวัยเรียนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง

7) ปรับปรุงฐานข้อมูลความต้องการใช้ครูให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสัดส่วนของประชากรวัยเรียน

4. แผนงานและโครงการสำคัญ

แผนงาน/โครงการสำคัญเร่งด่วน (ปีงบประมาณ 2560 – 2561)

- 1) โครงการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน (ICU)
- 2) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก
- 3) แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4) แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา
- 5) โครงการพัฒนาระบบจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา
- 6) โครงการทดลองนำร่องระบบการจัดสรรเงินผ่านด้านอุปสงค์และด้านอุปทาน

แผนงาน/โครงการตามเป้าหมาย ตัวชี้วัด

- 1) โครงการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา
- 2) โครงการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษา
- 3) โครงการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและความพร้อมรองรับการปรับบทบาทการบริหารและจัดการศึกษา
- 4) โครงการพัฒนารูปแบบ/แนวทางการส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม
- 5) โครงการส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายการศึกษาในการจัดการศึกษาในพื้นที่ อาทิ สมัชชาการศึกษา สภาการศึกษาจังหวัดหรือสถาบันและองค์กรต่างๆ ในสังคม
- 6) โครงการปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย กฎและระเบียบที่ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา สถาบันการศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ สามารถให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

- 7) โครงการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินประสิทธิภาพ การจัดสรรและใช้งบประมาณเพื่อการศึกษา
- 8) โครงการพัฒนาระบบบัญชีสถานศึกษา และระบบการเงิน ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล
- 9) โครงการพัฒนาระบบการเงินเพื่อการศึกษาสำหรับการศึกษา เอกชน
- 10) โครงการยกระดับคุณภาพระบบการบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

สรุปได้ว่าแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป็นแผนที่กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของชาติ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั่นคือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนา กำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้าง ชีตความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ พัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือ ผันิ่กกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำ ภายในประเทศลดลง

3. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการบริหารจัดการสถานศึกษา ขนาดเล็กในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นแนวคิดทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา การบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของสังคม และประเทศชาติ ทั้งนี้หากสถานศึกษามีความสามารถที่จะบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพเกิดประสิทธิผลได้ ย่อมส่งผลถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติด้วย ซึ่งมีผู้ให้ความหมายและความสำคัญของ การบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2544, หน้า 11) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหาร การจัดการศึกษาแนวใหม่ที่มุ่งให้สังคมทุกส่วนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ตลอดชีวิต โดยมีเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้โดยการกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีความคล่องตัวและ ตัดสินใจดำเนินงานในขอบเขตที่รับผิดชอบโดยให้ประชาชน องค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ อย่างเหมาะสม

ธีระ รุณเจริญ (2545, หน้า 24-30) จากรายงานวิจัยสภาพและปัญหาการบริหารและการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย พบว่าในการจัดการศึกษาที่มีความจำเป็นต่ออาศัย ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษาซึ่งหมายถึงการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยองค์การปฏิบัติคือสถานศึกษา ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติภารกิจของผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดีและผู้บริหาร สถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ทำการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ

นงลักษณ์ เรือนทอง(2550, หน้า50) กล่าววา การบริหารสถานศึกษาเป็น กระบวนการดำเนินงานในกิจกรรมด้านต่างๆ ของสถานศึกษาประกอบด้วยผู้ บริหาร ครู อาจารย์และคณะบุคคลฝ่ายต่างๆ ของชุมชนในท้องถิ่นรวมกันวางแผนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา อยางเปนระบบตามมาตรฐานและคุณภาพให้แก่เยาวชนในอันที่ จะทำให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้านอยางมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เพื่อความเปนนมนุษย์ที่ สมบูรณ์ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
สรุป จากความหมายและความสำคัญของการบริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา กล่าวได้ว่า การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เป็นกระบวนการบริหารและ
วิธีการที่โรงเรียนใช้ในการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน ตามค่านิยม หรือความเชื่อพื้นฐาน
เพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ให้เกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษา
ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และองค์คณะบุคคลฝ่ายต่างๆ ของทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการ
จัดการศึกษา เพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ
ตามมาตรฐานและคุณภาพให้แก่เยาวชนในอันที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน

ศาสตร์และศิลป์ของการบริหาร

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและ
ทฤษฎีทางการบริหาร ทั่วไป โดยการประยุกต์เอาหลักและกระบวนการบริหารรัฐกิจ และ
การบริหารธุรกิจมาใช้ในการบริหาร การศึกษา สำหรับทฤษฎีการบริหารการศึกษาได้
วิวัฒนาการควบคู่ไปกับการบริหารรัฐกิจและการบริหาร ธุรกิจในระยะต้นคริสต์ศตวรรษที่
20 คือ ช่วงประมาณปี ค.ศ.1910-1930 เป็นระยะที่วงการบริหาร กำลังตื่นตัว เรื่อง การ
จัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) นักวิชาการด้านการบริหาร การศึกษาก็
หันมายึดแนวการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์คือได้มีการวิเคราะห์งาน (Job Analysis) ของ
ผู้บริหารการศึกษา และมีการกระตุ้นให้มีการใช้วิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อเพิ่มพูน
ประสิทธิภาพของการบริหารการศึกษา และในระยะหลังจากปี ค.ศ.1930 เมื่ออิทธิพลของ
การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ เสื่อมคลายลง นักวิชาการด้านการบริหารหันมาสนใจในการ
จัดการเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) การบริหารการศึกษาก็หันมาเน้นเรื่องการ
บริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้นว่า มีการนำหลักการบริหาร แบบประชาธิปไตย
(Democratic Administration) มาใช้ในการบริหารโรงเรียนมากขึ้น

3.2 หลักการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงกระบวนการของการบริหารโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก ดังนี้

Hylden(2004) ได้ทำการศึกษารณศึกษาในภาพรวมทั้งประเทศและ
มลรัฐนอร์ทดาโกต้า สหรัฐอเมริกา โดยมีพื้นฐานคิดว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ประสบผลสำเร็จ
ได้ยากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กขนาดของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบชี้วัดความสำเร็จทาง
วิชาการโดย สรุปได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีลักษณะ ดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างครูและ

นักเรียนดีกว่าโรงเรียนใหญ่ 2) ส่งเสริมความรู้ของนักเรียนได้มากกว่า 3) มีความปลอดภัยมากกว่า 4) ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมมากกว่า 5) การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 6) การจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 7) การจัดหลักสูตรเป็นแบบบูรณาการ 8) การจัดการเรียนการสอนได้ตามความสนใจของนักเรียน 9) จัดสภาพแวดล้อมได้ดีกว่าเพื่อการเรียนการสอน 10) มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ 11) มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง

Radigan (2006) ซึ่งศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในโรงเรียนใหญ่ในเมือง (SWAS) ที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมาแล้ว 13 ปี โดยวิธี Ethnographic Case Study ต่อเนื่องเป็นเวลา 6 ปี ใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์ Carspecken's Reconstructive Analysis พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จ มีดังนี้ 1) ผู้นำมีวิสัยทัศน์เป็นเลิศ (Strong Visionary Leader) 2) ครูมีความเป็นผู้นำ (Teacher Leaders) 3) มีความเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง (Continuity of Care) 4) มีความยั่งยืน (Sustainability) โดยเฉพาะเงินทุนสนับสนุน 5) มีโครงสร้างการทำงานของครู (Structure) 6) มีความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (Accountability)

Puyear(2008) ได้ศึกษาคุณค่าของโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในชนบทในมลรัฐมอนทาน่า สหรัฐอเมริกา พบว่า 1) โรงเรียนขนาดเล็กดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ในเกือบทุกด้านโดยภาพรวมมีความเท่าเทียมกันกับโรงเรียนขนาดใหญ่ 2) นักเรียนมีโอกาสออกกลางคันน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ 3) มีทัศนคติในเชิงบวกเรื่องการด ารงอยู่และมีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยกว่า 4) ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาก 5) ผลต่อเนื่องกิจกรรมนอกหลักสูตรนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ 6) อัตราการมาเรียนสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ 7) ความปลอดภัยเรื่องการดื่มสุรายาเสพติดมีน้อยมาก 8) มีผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบได้คะแนนสูงทุกวิชา

Shaw (2008) ได้ศึกษารูปแบบโรงเรียนขนาดเล็ก มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ การประเมินค่าลักษณะทางบวกและทางลบที่ใช้เป็นเหตุผลอ้างของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้การรับรู้และเข้าใจของครูใหญ่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ สํารวจโรงเรียนพร้อมทั้งองค์ประกอบของช่วงห่างของระดับชั้นตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับ 12 สํารวจทาง Online ในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษารัฐบาลใน North Carolina ที่มีนักเรียนน้อยกว่า 315 คน และอยู่ในสถานที่ตั้ง 4 แห่ง น้อยกว่า 150 คน วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารอย่างลึกซึ้งซึ่งตัวต่อตัว พบว่ารูปแบบด้านบวกเห็นความสัมพันธ์ของขนาดที่เล็กกว่าของโรงเรียน รวมทั้งการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก การสนับสนุนของชุมชน

ความรู้ที่ดีกว่าของนักเรียนและครอบครัว ความสัมพันธ์ของครูและนักเรียนสนับสนุนการวางเป้าหมายของความต้องการด้านการเรียน และการให้การสนับสนุนทางวิชาการแก่นักเรียน ด้านลบคือมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร การใช้ครูร่วมกับโรงเรียนอื่นๆ การบริหารจัดการของโรงเรียนทำให้เกิดปัญหาในการทำงานและความรับผิดชอบ แต่ผู้บริหารก็ยังชอบโรงเรียนขนาดเล็กมากกว่า

สิริลักษณ์ สามารถ (2554,บทคัดย่อ)ได้วิจัยเรื่อง โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยกระบวนการวิจัยและพัฒนา 5 ขั้นตอนคือ 1) การตรวจสอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของโปรแกรม 2) การปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเอกสารประกอบโครงการ 3) การตรวจสอบและปรับปรุงโปรแกรม 4) การสร้างเครื่องมือประเมินโปรแกรมในภาคสนาม และ 5) การทดลองโปรแกรมในภาคสนามโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง ผลการดำเนินการตามขั้นตอนวิจัยและพัฒนาพบว่าโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กประกอบด้วยโครงการแบบตารางสมเหตุสมผล (Logical Framework: Log Frame) ที่มีคุณภาพจำนวน 3 โครงการคือ 1) โครงการรวมคิดรวมนักพัฒนาตั้งปณิธาน 2) โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสูงสุดหมาย และ 3) โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิด ประตูเครือข่ายโดยมีเอกสารเสริมความรู้ ประกอบโครงการ จำนวน 5 เล่ม และคู่มือการใช้โปรแกรม จำนวน 1 เล่ม ผลการทดลองโปรแกรมในภาคสนามพบว่า 1) ผลการดำเนินการตามโครงการรวมคิดรวมนักพัฒนาตั้งปณิธานครูมี ความรู้ ความเข้าใจเจตคติและทักษะด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการชั้นเรียนด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการประเมินผลเพิ่มมากขึ้น 2) ผลการดำเนินการตามโครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสูงสุดหมายทำให้ครูสามารถพัฒนาและปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ 3) ผลการดำเนินการตามโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดประตูเครือข่ายทำให้ครูพัฒนาและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เ็น อนาคตความสำเร็จในการดำเนินงานได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการดำเนินถึงหลักการเรียนรู้ ผู้ใหญ่ นิเทศกำกับติดตามสนับสนุนการปฏิบัติงาน เสริมพลังอำนาจ และส่งเสริมประสิทธิภาพในตน อย่างอย่างเอาจริงเอาจัง สม่าเสมอและต่อเนื่อง ผลการประเมินโปรแกรมโดยใช้เครื่องมือประเมินผล 5 ประเภทพบว่า หลังจากการทดลองโปรแกรมผลการประเมินสูงขึ้นทุกประเภท

นายเฉลิมชัย อ้อเสถียร (2553, บทความ) ได้วิจัย เรื่องการพัฒนา ตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคกลาง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) สร้างตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่มีความเหมาะสมกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ระดับ ประถมศึกษา และ 2) ตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขนาด เล็กระดับประถมศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียน ขนาดเล็ก 260 โรงเรียน แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิธีการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จใน การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้การสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาตามทฤษฎีระบบ 2) การยืนยันตัวบ่งชี้ความสำเร็จโรงเรียนขนาดเล็กใช้หาฉันทามติและวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน 3) การทดลองใช้เพื่อตรวจค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินของ ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโรงเรียนขนาดเล็กใช้หาค่าสหสัมพันธ์ และ 4) การปรับปรุงตัวบ่งชี้ ของโรงเรียนขนาดเล็กผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโรงเรียนขนาดเล็กระดับ ประถมศึกษาในเขตภาคกลางจำแนกตามทฤษฎีระบบเป็น 4 องค์ประกอบ 56 ตัวบ่งชี้ โดย เรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปหาน้อย คือ องค์ประกอบด้านกระบวนการมี 22 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้ามี 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านผลผลิตหรือผลลัพธ์ มี 15 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมมี 9 ตัวบ่งชี้ 2) จากการตรวจสอบตัว บ่งชี้ทั้งหมด โดยหาค่าฉันทามติและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแล้วนำไปทดลอง ใช้และปรับปรุง พบว่า ตัวบ่งชี้ที่สำคัญเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบสูงไปหาต่ำ ตามลำดับ องค์ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ใน องค์ประกอบด้านกระบวนการ ได้แก่ การนิเทศติดตามผล อย่างต่อเนื่อง ครูกับนักเรียนมีความผูกพันกันสูง และจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน หลากหลาย ตัวบ่งชี้ใน องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้าได้แก่ มีห้องสมุดได้มาตรฐาน มีสื่อและเทคโนโลยีพอเพียงมีคุณภาพ และครูจัดการเรียนการสอนได้น่าสนใจและมี ประสิทธิภาพ ตัวบ่งชี้ใน องค์ประกอบด้านผลผลิตและผลลัพธ์ได้แก่ นักเรียนสามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์และไตร่ตรอง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระดับชาติสูง นักเรียนมีคุณภาพได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน สำหรับตัวบ่งชี้ใน องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา ผู้นำศาสนาให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา และชุมชนกับผู้ปกครองมีส่วน ร่วมในการสนับสนุนจัดการศึกษา

สมศักดิ์ พิเศษสุทธิกุล (2550, หน้า 168-174) ได้วิจัย เรื่องรูปแบบ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารวิชาการ ให้สถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงกันช่วยกันโดยจัดในรูปแบบ เครือข่าย ร่วมกันจัดทำหลักสูตรเป็น ช่วงชั้นและหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อความเหมาะสม 2) การบริหารงบประมาณ จัดงบประมาณ นอกเหนือรายหัวแบบยืดหยุ่นตามความจำเป็นอย่างอิสระ สามารถตรวจสอบได้ กระทรวงศึกษาธิการควรวางแผนล่วงหน้า 3 ปี จัดงบประมาณสำหรับพัฒนาบุคลากร ระดมทรัพยากรจากภายนอก 3) การบริหารบุคคลวางแผนอัตรากำลังโดยจัดครูครบ ชั้นเรียนปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนอย่างเดียวให้บุคลากรภายนอก เช่น พระมาช่วย สอนพระพุทธศาสนา จัดให้มีการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่าง สม่ำเสมอ และ 4) การบริหารทั่วไปกำหนดโครงสร้างมีปฏิทินปฏิบัติงานชัดเจน ทำงานให้ จบที่จุดเดียว ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ

นงลักษณ์ เรือนทอง(2550)ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่ มีประสิทธิผล พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การเป็นองค์แห่งการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารและครูเป็น มืออาชีพ 3) การประกันคุณภาพ การตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ 4) สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 6) เน้นการเรียนการสอน 7) การสอนที่มีวัตถุประสงค์ 8) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง

อ่องจิต เมธยะประภาส (2550) ได้วิจัย เรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านการบริหารวิชาการ 1) สถานศึกษามีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็น ระบบ 2) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) สถานศึกษาจัดให้มี การนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ 4) กำหนดระเบียบการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ตาม สภาพจริงอย่างหลากหลาย เป็นต้น รองลงมาได้แก่ สถานศึกษามีสัมพันธภาพ ระหว่างครูกับนักเรียนสูงองค์ประกอบตัวบ่งชี้ด้านการบริหารทั่วไป คือ 1) สถานศึกษา มีโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นระบบ 2) สถานศึกษามีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน 3) สถานศึกษา มีการวางแผนพัฒนาประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ 4) สถานศึกษา มีการประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงาน 5) สถานศึกษากำหนดให้มีมาตรฐานปฏิบัติงาน 6) สถานศึกษามีการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการมุ่งเน้นการตัดสินใจร่วมกัน 7) สถานศึกษามีระบบสารสนเทศเป็นปัจจุบันนำไปใช้ได้จริง

พรพรรณ อินทรประเสริฐ (2550) ได้วิจัยเรื่อง องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารงานบุคลากร 3) ด้านโครงสร้างกระบวนการบริหารงบประมาณ 4) ด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารกำกับติดตาม 5) ด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการ ตามลำดับผลการตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของแต่ละองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความถูกต้องและเหมาะสม

ธีรศักดิ์ ปทุมราษฎร์(2556,บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่องการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ผลการวิจัย พบว่า)รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักและ 23 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบหลักที่ 1 การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ 1.1) การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 1.2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 1.3) การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน 1.4) การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 1.5) การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 1.6) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 1.7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1.8) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ องค์ประกอบหลักที่ 2 การบริหารงานงบประมาณ ได้แก่ 2.1) แนวทางการบริหารงบประมาณ 2.2) การจัดตั้งงบประมาณ 2.3) การเบิกจ่ายงบประมาณ 2.4) การรายงานผลการใช้จ่ายประจำปี องค์ประกอบหลักที่ 3 การบริหารงานบุคคล ได้แก่ 3.1)การกำหนดอัตราและสรรหาบุคคล 3.2) การบรรจุแต่งตั้งบุคคล 3.3) การบำรุงรักษาบุคคล 3.4) การให้บุคคลพ้นจากงาน 3.5) การประเมินผลการปฏิบัติงานและองค์ประกอบที่ 4 การบริหารงานทั่วไป ได้แก่ 4.1) การดำเนินงานด้านธุรการ 4.2) การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร 4.3) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร 4.4) การประชาสัมพันธ์องค์กร 4.5) การประสานงานกับหน่วยงานอื่น 4.6) งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น โดยงานที่มีผลการประเมินสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมา คือ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบ พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

เช่นเดียวกัน 2) ผลการสร้างคู่มือการดำเนินการตาม รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีการบริหารตามรูปแบบ 4) กระบวนการบริหารตามรูปแบบ 5) การนำรูปแบบไปใช้ 6) การประเมินผลการใช้รูปแบบ และ 7) ประสิทธิภาพ 3) ผลการประเมินคู่มือการใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 73)

ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กต้องอาศัยคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาร่วมในการบริหารตามหลักการกระจายอำนาจ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังได้พบว่า สถานศึกษามีเครือข่ายวิชาการ/บุคลากรระหว่างโรงเรียน สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากต้นสังกัด ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณสถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกที่หลากหลาย สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพได้มาตรฐานของสพฐ. และสถานศึกษาตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความปลอดภัยสูง

คัมภีร์ สุดแท้(2553,บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า มี 2 องค์ประกอบหลักและ 17 องค์ประกอบย่อย คือ องค์ประกอบหลักที่ 1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก มี 11 องค์ประกอบย่อย คือ 1.การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น 2.การวางแผนด้านวิชาการ 3.การเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4.การพัฒนาหนังสือ สื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ 5.การวัดผลประเมินผลและการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 6.การนิเทศการศึกษา 7.การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8.การแนะแนวการศึกษา 9.การจัดทำระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการสถานศึกษา 10.การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาและ 11.การส่งเสริมสนับสนุนและประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การอื่นที่จัดการศึกษา องค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมี 6 องค์ประกอบย่อย คือ 1.การระบุเป้าหมาย 2.การจัดทำแผนกลยุทธ์ 3.การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ 4.การส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ 5.การตรวจสอบและการประเมินผล 6.การสะท้อนผลรายงานผลการดำเนินงานและนำไปใช้

ยุทธศาสตร์ชาติ (2560–2579) มี 6 ยุทธศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ การรักษาความ
มั่นคงภายใน และความสงบเรียบร้อยภายใน ตลอดจนการบริหารจัดการความมั่นคง
ชายแดนและชายฝั่งทะเล
2. ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
 - 2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 3.1 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตให้
สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ
 - 2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 3.2 การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการ
เรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง
 - 2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3.3 การปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม
จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์
3. ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสบนความเสมอภาคและความ
เท่าเทียมกันทางสังคม
 - 3.1 ยุทธศาสตร์ที่ 4.1 การสร้างความมั่นคงและการลดความ
เหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
4. ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหาร
จัดการภาครัฐ
 - 4.1 ยุทธศาสตร์ที่ 6.1 การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของ
หน่วยงานภาครัฐให้มีขนาดที่เหมาะสม

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579)ของนักการศึกษาจำนวนหลายท่าน
ดังกล่าวมาแล้วผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

นักรการศึกษา/แนวคิด ทฤษฎีการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก	1. Hylden(2004)	2. Radigan (2006)	3. Puyear (2008)	4. Shaw (2008)	5.พรพรรณ อินทประเสริฐ . (2550).	6.นงลักษณ์ เรือนทอง(2550)	7. อ่องจิต เมธยะประภาส(2550)	8.คำภีร์ สุดแท้(2553)	9.สมศักดิ์ พิเศษสุทธิกุล(2550)	10.ขัตติยา ดังสำราญ(2552)	11.เฉลิมชัย อ้อเสถียร(2553)	12. .สิริลักษณ์ สามารถ.2554)	13.วรกัญญาไพไล แกะระหัน(2555)	14.ธีรศักดิ์ ปทุมราษฎร์(2556)	15.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2550)	16. ยุทธศาสตร์ชาติ(2560)	ความถี่	ร้อยละ
การบริหารงานวิชาการ		√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	13	81.25
การบริหารงานงบประมาณ				√	√	√	√		√					√	√		7	43.75
การบริหารงานบุคคล		√		√	√	√	√		√				√	√	√		9	56.25
การบริหารงานทั่วไป				√		√	√	√	√					√	√		7	43.75
โครงสร้างและกระบวนการบริหาร จัดองค์กร					√											√	2	12.50
กระบวนการบริหาร การกำกับติดตาม		√		√				√		√	√					√	6	37.50
การบริหารการใช้เทคโนโลยีอย่างมี ประสิทธิภาพ											√						1	6.25
การบริหารแบบมีส่วนร่วม	√	√			√		√				√					√	6	37.50
การบริหารแบบประชาธิปไตย					√												1	6.25
การบริหารแบบอิตาเลียน																√	1	6.25
การบริหารแบบเสรีนิยม																	-	-
การบริหารแบบบูรณาการ	√																1	6.25
การบริหารเชิงกลยุทธ์									√						√		2	12.50
การบริหารเชิงประสิทธิผล											√			√			2	12.50

จากตาราง 1 ผู้วิจัยสรุปองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ซึ่งสรุปได้ 4 องค์ประกอบ เรียงลำดับตามคะแนนมากไปหาน้อย ได้แก่

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานบุคคล
3. การบริหารงานงบประมาณ
4. การบริหารงานทั่วไป

ซึ่งการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก แต่ละด้าน แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วน ได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและ การจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมี คุณภาพ และประสิทธิภาพ

1.1 วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ

1.1.1 เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชนและ ท้องถิ่น

1.1.2 เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมิน คุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

1.1.3 เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการ เรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของ ผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่นโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

1.1.4 เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและ สถาบันอื่นๆ อย่างกว้างขวาง

การบริหารงานวิชาการโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็น เครื่องบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของโรงเรียน งานวิชาการถือเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของโรงเรียน ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้กับโรงเรียนให้มากที่สุด โดยมุ่งหวังให้ ความสำเร็จเป็นอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและ ชุมชน พร้อมทั้งการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล โดยมุ่งหวังให้ความสำเร็จของการ บริหารงานวิชาการของโรงเรียน เป็นเครื่องแสดงออกถึงประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน ในภาพรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องศึกษาใน ประเด็นสำคัญ ต่อไปนี้

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
2. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียน
3. หลักการบริหารงานวิชาการ
4. กระบวนการบริหารงานวิชาการ

1.2 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของ การบริหารงานวิชาการโรงเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนี้

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุก อย่างในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อก่อให้เกิดการ เรียนรู้ และการศึกษาของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและให้เกิดผลตามเป้าหมาย ของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (อำภา บุญช่วยและคณะ, 2546)

Gupton (2010) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการต้องมี วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันการเปลี่ยนแปลง มีความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้ นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการ ปฏิรูปการเรียนรู้ มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองในการพัฒนางานวิชาการ มีการ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ตลอดเวลา มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และมีข้อมูลสารสนเทศ

องค์การมหาชน (2550) กล่าวว่า ผู้นำทางวิชาการควรมี การกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน การสื่อสารเป้าประสงค์ของโรงเรียน การนิเทศและ ติดตามผลด้านการสอน การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร การตรวจสอบ ความก้าวหน้าของนักเรียน การจัดให้มีสิ่งจูงใจสำหรับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนา วิชาชีพ การพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมภาพการ เรียนรู้ ความสัมพันธ์กับชุมชน และมีการกำกับ นิเทศ ติดตามผล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้กล่าวถึงและพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้น จะต้องเป็นผู้มี ความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและปรัชญาในหลักสูตรกลุ่มต่างๆ การตระหนักดีว่าไม่มี วิธีการสอนใดที่ดีที่สุด การตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร การพัฒนาความเป็น มนุษย์ การเป็นตัวแทนเชิงวิชาการการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลง การยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ไชยา ภาวะบุตร (2554) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีอาชีพ คือ การบริหารจัดการสถานศึกษา ได้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพจะเกิดได้ ด้วยผู้บริหารสถานศึกษานั้น ต้องมีความรู้ความสามารถ และศักยภาพในการปรับกระบวนการของตนเองและองค์กร โดยเน้นกระบวนการตัดสินใจที่มีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีม

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงาน ในทุกปัจจัยที่มุ่งหวังให้ภารกิจหลักของโรงเรียนเป็นไปตามหลักการ แนวคิดทางการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนารอบด้าน

2. การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริม ให้ สถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนององภารกิจของสถานศึกษาและการที่จะ บริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบและเป็นไปตามหลัก ธรรมมาภิบาลข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมึ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลเป็นอย่างดี

1. ความหมายของการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการในการบริหาร กำลังคนขององค์กรผ่านทางการวางแผนนโยบาย กฎ ระเบียบ และขั้นตอนการทำงานเป็นงาน

ที่เกี่ยวกับสมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กร เพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพและระยะเวลาที่เหมาะสม โดยการจัดบุคลากรเข้าทำงานจะเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานบุคคล ซึ่งจะประกอบด้วยงานที่สำคัญๆ คือ การสรรหา การคัดเลือกค่าตอบแทนและสิ่งจูงใจ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่ง และการโยกย้าย เพื่อจัดคนให้เหมาะสมกับความต้องการของงาน (ณัฐรุพันธ์ เขจรนันท์ และฉัตยาพร เสมอใจ , 2547 หน้า 152)

2. ความสำคัญของการบริหารงานบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ(2546, หน้า 51) กล่าวว่าการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่เป้าหมายสูงสุดของการมีความรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลนี้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวโดยสรุป การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญ เพราะเป็นภารกิจที่ผู้บริหารจะใช้ความรู้ ความสามารถในการบริหารให้ทุกคนร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว โดยที่เป้าหมายสูงสุดของการมีความรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคล เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ขอบข่ายการบริหารงานบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 236) กำหนด ขอบข่ายการบริหารงานบุคคลไว้ 6 งาน ประกอบด้วย การวางแผนกำลังคน การสรรหา การบรรจุ แต่งตั้ง การพัฒนา การอำนวยการรักษา และการให้พ้นจากงาน กระทรวงศึกษาธิการ (2546 , หน้า 38- 40) ได้กำหนด ขอบข่ายภาระงานในการบริหารงานบุคคลไว้ ประกอบด้วยงาน 5 งาน ได้แก่

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา

ต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา

1.2 การจัดทำภาระงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการวิจัย

บุคลากรทางการวิจัย

1.3 แจกภาระงานมาตรฐานคุณภาพงาน มาตรฐาน

วิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพ เกณฑ์การประเมินผลงานแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการวิจัยในสถานศึกษาก่อนมีการมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงาน

2. การสรรหาและการบรรจุ แต่งตั้ง ประกอบด้วย

2.1 ดำเนินการสอบแข่งขัน สอบคัดเลือก และคัดเลือกในกรณีจำเป็นหรือมีเหตุพิเศษในตำแหน่งครูผู้ช่วย ครู และบุคลากรทางการวิจัยอื่นในสถานศึกษา

2.2 สถานศึกษาดำเนินการบรรจุ แต่งตั้งในตำแหน่งวิทยฐานะและให้ได้รับเงินเดือนตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด

2.3 จัดทำทะเบียนประวัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการวิจัยในสถานศึกษา

3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประกอบด้วย

3.1 กำหนดหลักสูตรการพัฒนาให้ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการวิจัยและสถานศึกษา

3.2 ดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามที่กำหนดหลักสูตรไว้

3.3 การพิจารณาความดีความชอบ

3.4 การจัดสวัสดิการและเสริมสร้างขวัญ กำลังใจให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา

4. วินัยและการรักษาวินัย

5. การออกจากราชการ

3. การบริหารงานงบประมาณ

การบริหารงบประมาณมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายและในทำนองเดียวกันการบริหารงบประมาณจะสัมฤทธิ์ผลได้ก็ด้วยการที่มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อให้การบริหารจัดการวิจัยประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ก็ควรที่จะมีระบบการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพและผู้บริหารสถานศึกษาควรมี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

1. ความหมายของการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณ หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาและคำขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีการจัดสรรงบประมาณ การบริหาร การใช้จ่ายงบประมาณและการควบคุมงบประมาณที่ได้รับให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดถูกต้องตามระเบียบทันเวลา อยางมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ทั้งผลผลิตและผลลัพธ์ ตลอดจนติดตามรายงานประเมินผลและรายงาน

2. ความสำคัญของการบริหารงบประมาณ

จากสารบัญญัติในหมวด 8 ของพระราชบัญญัติ การวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 60 และ 61 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการบริหารจัดการงบประมาณของประเทศไทยเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การจัดสรรงบประมาณทางการวิจัยแต่เดิมจนถึงปัจจุบันนี้เป็นการจัดสรรให้กับหน่วยงานที่จัดการวิจัยตามแผนงานโครงการและหมวดเงิน ซึ่งพระราชบัญญัติการวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้จัดสรรแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเหมาะสม และเท่าเทียมกัน โดยจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนทั่วไปมิใช่ รายหมวดเหมือนเดิม และยังกำหนดไว้ด้วยว่าให้จัดเงินสมทบแก่ ผู้เรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ ตลอดจนจัดสรรเงินอุดหนุนการวิจัยที่ จัดโดยบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่างๆ ในสังคมอีกด้วย ซึ่งแต่เดิมไม่เคยจัดสรรให้ (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ,2543 หน้า59)

อเนก เขียวถาวร (อ้างถึงใน พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ , 2550 หน้า 21) กล่าวว่า งบประมาณ หมายถึง แผนการเงินของรัฐบาลที่จัดทำขึ้น เพื่อแสดงรายรับรายจ่ายของโครงการต่างๆ ที่กำหนดว่าจะทำในระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเงินจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของแต่ละโครงการว่าจะต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใด และจะหาเงินจากทางใดเพื่อนำมาใช้จ่ายตามโครงการนั้นๆ

ชาญชัย มุสิกนิศากร (อ้างถึงใน พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ ,2550 หน้า 21) อธิบายว่า งบประมาณเป็นเอกสารประมาณการรายได้ รายจ่ายที่มีระยะเวลา กำหนดจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอนโดยปกติ 1 ปี

สรุปได้ว่า งบประมาณ หมายถึง การกำหนดแผนการใช้จ่ายเงินหรือประมาณการรายรับ-รายจ่ายล่วงหน้า การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด ซึ่งแสดงในรูปตัวเงินมีระยะเวลาที่กำหนดที่แน่นอน โดยแสดงกิจกรรมหรือโครงการที่จะปฏิบัติ ซึ่งแผนนี้จะรวมถึงการกะประมาณ บริการ กิจกรรม/โครงการ และค่าใช้จ่าย ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุน การดำเนินงานให้บรรลุตามแผน
กิตติมา ปรีดีดิถก (อ้างถึงใน เดช ดอนจันโคตร, 2550 หน้า 11)

กล่าวถึงหลักงบประมาณที่ดีไว้ 2 ประเด็น คือ

1) เป็นแหล่งที่แสดงรายรับรายจ่ายของรัฐบาลทุกรายการให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพราะจะช่วยให้รัฐบาลสามารถตัดสินใจในการใช้จ่ายเงินได้ถูกต้องตามความสำคัญมากน้อยก่อน หลังและจะช่วยให้เกิดการประหยัดด้วยแรงของการทำงานซ้ำซ้อนกัน

2) งบประมาณจะต้องทำให้เกิดความเจริญแก่ ประเทศชาติ จากหลักการบริหารงบประมาณจะเห็นว่า ต้องการให้เกิดการ ใช้ระบบถ่วงดุล ความรับผิดชอบ โดยให้ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับสถานศึกษาเป็นผู้ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน ทั้งนี้การที่จะบรรลุผลสำเร็จตามหลักการดังกล่าว ระบบและวิธีการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ครบถ้วน ถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะช่วยให้กรอบหลักการดังกล่าวประสบผลสำเร็จ

กระทรวงศึกษาธิการ(2546 ,หน้า 39-40) กล่าวถึงการบริหาร งบประมาณว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ได้กำหนดขอบข่ายภารกิจของการบริหาร งบประมาณ ไว้ ดังนี้

- 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- 2) การจัดสรรงบประมาณ
- 3) การตรวจสอบติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน
- 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 5) การบริหารการเงิน
- 6) การบริหารบัญชี
- 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 34-50)

ได้กำหนดการกระจายอำนาจภารกิจของงานงบประมาณโรงเรียน ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดทำแผนงบประมาณ
- 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ
- 3) การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณ
- 4) การดอนและการเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
- 5) การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
- 6) การตรวจสอบ ติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ
- 7) การตรวจสอบติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน
- 8) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 9) งานกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
- 10) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 11) การเบิกเงินจากคลัง
- 12) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
- 13) การนำเงินส่งคลัง
- 14) การจัดทำบัญชีการเงิน
- 15) การจัดทำรายการทางการเงินและงบการเงิน
- 16) การจัดทำและจัดหาแบบบัญชี ทะเบียนและรายงาน
- 17) การวางแผนพัสดุ
- 18) การกำหนดรูปแบบรายงานหรือคุณลักษณะเฉพาะของ

ครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้าง

- 19) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและ
- จัดหาพัสดุ
- 20) การจัดหาพัสดุ
- 21) การควบคุมดูแลบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
- 22) การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

กิติมา ปรีดีดีลิก (อ้างถึงใน เดช ดอนจันทร์โคตร, 2550 หน้า 19)

กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ไว้ดังนี้

- 1) การวางแผนการเงินในโรงเรียน การคาดการณ์ล่วงหน้า

เกี่ยวกับการเงินโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อการได้มาหรือการจ่ายไปซึ่งเงินของโรงเรียน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ รายได้ของประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

2) การจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของโรงเรียนโดยส่วนรวม เช่น ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ ของโรงเรียน เป็นต้น

3) การควบคุมการดำเนินการทางการเงิน เพื่อให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐาน และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยระบบบัญชี และวิธีการต่างๆ ในการตรวจสอบเงินและสินทรัพย์ของโรงเรียน

4) การจัดการเกี่ยวกับการรับและจ่ายเงินของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักการเศรษฐศาสตร์ หลักการทางบริหารรวมทั้งหลักการคลังทั่วไป

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ คือ กระบวนการดำเนินการเกี่ยวกับงบประมาณ ซึ่งเริ่มตั้งแต่การกำหนดแผนการใช้จ่าย การควบคุม กำกับ ติดตาม การใช้งบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การบริหารงานทั่วไป

การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบบริหารองค์การ ให้บริการ บริหารงานอื่นๆ บรรลุ ผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้ บริการการวิจัยทุกรูปแบบ โดยแนวทางการบริหารงานการบริหารทั่วไปไว้พอสังเขป ดังนี้

1. ความหมายของงานการบริหารทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการ การวิจัยขั้นพื้นฐาน(2547, หน้า 197) กล่าวว่า งานการบริหารทั่วไป หมายถึง งานการบริหารสถานศึกษาอื่นๆ ที่สนับสนุนการบริหารวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา กล่าวโดยสรุป การบริหารทั่วไป หมายถึง การบริหารงานอื่นๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณและการบริหารงานบุคคลให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการวิจัยของสถานศึกษา

2. ความสำคัญของการจัดการบริหารทั่วไป

งานการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษามีความสำคัญ เนื่องจากเป็นงานที่ให้บริการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ยังเป็นงานการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เสื่อมใส ศรัทธา และให้การสนับสนุนการจัด การของสถานศึกษา(กระทรวงศึกษาธิการ , 2546 หน้า 64)

3. ขอบข่ายของการจัดการบริหารทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ,หน้า 38 – 40) ได้กำหนดขอบข่ายภาระงานในการบริหารทั่วไปไว้ ดังนี้

1. การดำเนินงานธุรการ ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์สภาพงานธุรการของสถานศึกษาและระเบียบกฎหมาย แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

1.2 การวางแผนออกแบบงานธุรการ ลดขั้นตอนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

1.3 จัดบุคลากรรับผิดชอบงานธุรการและพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานธุรการตามที่ระบบกำหนดไว้

1.4 ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงงานธุรการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การดำเนินงานด้านธุรการในการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน ประกอบด้วย การประสานงานกับชุมชนและท้องถิ่นในการสำรวจข้อมูล จำนวนนักเรียนที่จะเข้ารับบริการทางการวิจัยในเขตบริการของสถานศึกษา

4. การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย

4.1 สำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.2 จัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อใช้ในการ

บริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การวิจัย

4.3 นำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาแก่สาธารณชน

4.4 จัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับ สถานศึกษาอื่นกับเขตพื้นที่การวิจัยและส่วนกลาง

5. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ติดตามผลการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา แล้วนำผลที่ได้รับไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพัฒนา ให้เหมาะสม

6. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์กรของสถานศึกษา

7. การจัดระบบควบคุมภายใน ประกอบด้วย การวางแผนการ จัดระบบการควบคุมภายในสถานศึกษาและปฏิบัติตามแผนอย่างเป็นระบบ

8. งานบริการสาธารณะ ประกอบด้วย

8.1 มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาเพื่อให้บริการสาธารณะ

8.2 สถานศึกษาประเมินความพึงพอใจงานบริการ สาธารณะจากผู้มาขอรับบริการ

9. งานเทคโนโลยีเพื่อการวิจัย ประกอบด้วย

9.1 ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อให้บริการงานการวิจัยด้าน ต่างๆ ของสถานศึกษา

9.2 ติดตามประเมินการใช้เทคโนโลยีทางการวิจัย เพื่อให้ เกิดการใช้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

10. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณบุคคลและ บริหารทั่วไปประกอบด้วยการจัดระบบส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการ บริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และการบริหารทั่วไป

11. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการวิจัย

12. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

13. การรับนักเรียน

14. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการวิจัยในระบบ

นอกระบบ และตามอัธยาศัย

15. การส่งเสริมกิจการนักเรียน
16. การประชาสัมพันธ์
17. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

กล่าวโดยสรุปการบริหารทั่วไปเป็นการดำเนินกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับงานวิชาการ งบประมาณ และงานบุคคล ให้เกิดความคล่องตัวสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วีรัตน์ มโนวัฒนา (2549, หน้า 123) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและแบบเปลี่ยนสภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำ แบบแลกเปลี่ยนเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านการให้รางวัลตามสถานการณ์ รองลงไปคือ ด้านการบริหารแบบวางเฉย ส่วนด้านภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านความเสนาหา ด้านการตัดสินใจ ด้านการมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคลและสุดท้ายคือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา 2) ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสามารถของโรงเรียนในการแก้ปัญหาภายใน โรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านความสามารถของโรงเรียนในการปรับเปลี่ยนและพัฒนา โรงเรียน ด้านความสามารถของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติในทางบวก และด้านความสามารถ ของโรงเรียนในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ในระดับปานกลาง

พิธาน พันทอง (2548, หน้า 99) ได้ศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพสถานศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพสถานศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ สามารถดำเนินงานได้ตามความคาดหวังที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ผลการวิจัยพบว่า การจัดโครงสร้างระบบบริหารงานของ โรงเรียนที่

มีขนาดเล็ก ควรมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นมากขึ้น มีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอที่จะทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รูปแบบ การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กจะต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ สร้างศรัทธาให้เกิด การร่วมมือในการบริหารจัดการทุกรูปแบบ และมีการวางแผน พัฒนา การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ การดำเนินงานภายในโรงเรียน มีการจัดระบบงานจำเป็นที่ต้องทำด้วยตนเอง ใช้เวลาน้อยที่สุดเพื่อใช้ เวลาส่วนใหญ่จัดการเรียน การสอน ส่วนงานไม่สำคัญจำเป็นควรมีการประสานความร่วมมือจากชุมชน โรงเรียน ใกล้เคียงหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทน มีการ ประสานงาน อย่างใกล้ชิดกับชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมบริหารจัดการ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการระดม ทุนทรัพย์เพื่อการบริหารจัดการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้บริหารและ ครูมีขวัญกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น การ พิจารณาความดีความชอบให้เป็นกรณีพิเศษ ไม่ควรมี การโยกย้ายผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กบ่อยเกินไป และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งโยกย้าย และการสรรหาครู ผู้บริหารโรงเรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหา ผลิต ติดตาม และ ประเมินผล การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดทำ วิจัย ในชั้นเรียน และนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาผู้เรียน และมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและมีการบูรณา การได้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาชีพ ในท้องถิ่นไปใช้ในชีวิตประจำวัน และมีการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน

โกศิษฎ์ เพลรินทร์ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า 1) ผลการพัฒนา ตัวบ่งชี้ ปรากฏว่า ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 60 ตัวบ่งชี้ที่เป็นไปตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยตัว บ่งชี้การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการเรียนรู้ จำนวน 12 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้การพัฒนานักเรียน จำนวน 12 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้การพัฒนาครู จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้การสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้าง ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความสอดคล้องกับ

ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 70.16 df = 62 ค่า P = 0.22 ค่า GFI = 0.98 ค่า AGFI = 0.96 ค่า RMSEA = 0.018) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กับข้อมูลข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้ค่าไค-สแควร์ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนและค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว ทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการทดสอบพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. บริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

4.1 สภาพทั่วไปของสถานศึกษาขนาดเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลักที่สำคัญ คือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อให้เด็ก ในวัยเรียนทุกคนได้เรียนอย่างมีคุณภาพ และพบว่าในปัจจุบันสถานศึกษาในสังกัด 32,879 แห่งนั้น มีสถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา จำนวน 11,823 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญที่เหมือนกัน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 ,หน้า 10)

1. บุคคล ชุมชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากที่ไม่ทราบว่าเป็นปัจจุบัน ยังมีความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของประชากรในวัยเรียน และบุคคล ชุมชน หน่วยงานเหล่านั้นก็ตระหนักดีและพร้อมจะให้การสนับสนุนการศึกษาให้มีคุณภาพใกล้เคียงกันทั่วทั้งประเทศ

2. ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานศึกษาขนาดเล็กยังขาดความครอบคลุมถูกต้องเป็น ปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์ (GIS) ระบบสารสนเทศ สถานศึกษาขนาดเล็ก แผนที่แสดงที่ตั้งของสถานศึกษาขนาดเล็ก

3. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้องคมชัดและครอบคลุม มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพได้อย่างชัดเจนจะทำให้องค์กรพัฒนารุดหน้าไปอย่างรวดเร็วกว่า องค์กรที่พัฒนาไปอย่างไร้ทิศทาง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ขนาดเล็กขึ้นในทุกระดับ โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความขาดแคลนของสถานศึกษาขนาดเล็ก เป็นสำคัญ

4. สถานศึกษาขนาดเล็กได้รับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวน้อย ทั้งนี้เนื่องจากมี จำนวนนักเรียนน้อย หากงบประมาณรายหัวนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็กนำไปเป็นค่าหนังสือ/ แบบเรียน/แบบฝึกหัดแล้ว ก็ยิ่งทำให้มีงบประมาณสำหรับนำไปพัฒนาสถานศึกษาน้อยลงไปอีก ทำให้ แหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ หนังสือเรียนในสถานศึกษาขาดแคลนไม่เพียงพอ

5. สถานศึกษาขนาดเล็กมีโอกาสได้รับการจัดสรรครุภัณฑ์โดยเฉพาะ อุปกรณ์เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์น้อยมาก ดังนั้นจึงทำให้นักเรียนในสถานศึกษาดังกล่าว กลายเป็นผู้ด้อยโอกาสที่จะได้รับ การศึกษาอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้จะได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นเป็นกรณีพิเศษ

6. สถานศึกษาขนาดเล็กยังขาดสื่อการสอน ที่จะช่วยให้นักเรียนได้เกิด การเรียนรู้เรื่อง ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นห้องสมุดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ จำเป็นสำหรับการเรียนการสอน ตามหลักสูตรใหม่ ซึ่งต้องการให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่ เรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ปัจจุบันงบประมาณเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหนังสือห้องสมุดอยู่ในงบอุดหนุนนักเรียน ดังนั้น จึงทำให้สถานศึกษาขนาดเล็กมี สื่อการเรียนการสอนและหนังสือห้องสมุดน้อย ทั้งๆ ที่นักเรียนในสถานศึกษา ขนาดเล็กก็ จำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องต่างๆ เหมือนสถานศึกษาขนาดอื่น

7. สถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาที่คล้ายกันอยู่ประการหนึ่งก็คือ การขาดแคลนครู ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาได้ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร อัตรากำลังข้าราชการครู ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อย ดังนั้นจึงทำให้ จำนวนครูไม่ครบชั้นเรียนประกอบกับ ปัจจุบันมีงานธุรการหลายอย่างที่สถานศึกษาจะต้อง จัดทำในฐานะที่เป็นหน่วยงานนิติบุคคลจึงทำให้เกิด สภาวะขาดแคลนบุคลากรใน สถานศึกษาขนาดเล็กเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้และคุณภาพของนักเรียนอย่างแน่นอน

8. สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่มีปัญหาที่เหมือนกันอยู่ประการหนึ่ง คือ ครูไม่ครบ ชั้นเรียน ซึ่งนอกจากจะแก้ปัญหาโดยการยุบรวมหรือ อหลอมรวม สถานศึกษาสรรหาบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยสอน ปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่หมดไป ดังนั้นคง ต้องใช้มาตรการในการบริหารจัดการ เช่น บุคลากร ซึ่งจะมีทั้งการบูรณาการเนื้อหาวิชา หรือบูรณาการชั้นเรียน แต่กรณีหลักการสำคัญในการพัฒนาครู คือไม่ทิ้งห้องเรียนเน้นการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

9. สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่จะขาดแคลนปัจจัยด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาครู ไม่ครบชั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนาครูในสถานศึกษาขนาดเล็กเกี่ยวกับรูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

10. การนิเทศติดตามผลจะสามารถเสริมจุดเด่นแก้ไขจุดด้อยของสถานศึกษาขนาดเล็ก และยังช่วยเสนอแนะเกี่ยวกับโอกาส ปิดกั้นโอกาส หรือข้อจำกัดในการทำงานของสถานศึกษา

11. การพัฒนาคุณภาพในสถานศึกษาขนาดเล็กจะบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการแก้ไขปัญหสถานศึกษาขนาดเล็ก มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 โดยพยายามดำเนินการในหลายๆ รูปแบบ สถานศึกษาใดที่สามารถบูรรวม และเลิกล้มได้ก็ให้ดำเนินการไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ต้องเป็นไปตามความสมัครใจ ในระดับพื้นที่และไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือมีผลกระทบต่อชุมชน ส่วนที่ไม่สามารถบูรรวมได้ก็ได้นำ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหา เช่น ห้องเรียนเคลื่อนที่ ครูหลังม้าและการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ประเมินคุณภาพ ภายนอกกรอบแรก (พ.ศ.2544-2548) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าสถานศึกษาที่เข้ารับการประเมิน จำนวน 30,010 แห่ง มีสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานคิดเป็นร้อยละ 65 และในสัดส่วนสถานศึกษา ที่ไม่ได้มาตรฐานนี้ ร้อยละ 80 เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2550 ยังมีนักเรียนส่วนหนึ่งประมาณร้อยละ 12.11 ที่อยู่ในสถานศึกษา ขนาดเล็กที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ซึ่งเป็นวัยการศึกษาภาคบังคับ นับเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องหา แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวมให้สูงขึ้นได้ เพราะสถานศึกษาขนาดเล็ก มีอยู่เป็นจำนวนมากทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและในภาพรวมของประเทศ ดังนั้น สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดนโยบายในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดกลุ่มสถานศึกษาขนาดเล็กที่ไม่สามารถ ช่วยเหลือตนเองในการจัดการศึกษา

ให้มีคุณภาพได้ เพื่อร่วมมือช่วยเหลือกันพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยการรวมสถานศึกษาขนาดเล็กที่อยู่ในเขตของศักรท้องถิ่นเดียวกันเป็นเครือข่ายและให้มีการช่วยเหลือกันอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน 2) การพัฒนางานวิชาการเพื่อ ยกกระดับคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การจัดกิจกรรมเสริมเพื่อนักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

4.2 การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการดำเนินการในหลายรูปแบบ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 หน้า 4)

1. สถานศึกษาขนาดเล็กที่เหมาะสมได้รวม ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่สำคัญ คือ ทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำแผนรวมสถานศึกษาหรือเล็กกลมสถานศึกษา เป็นแผนระยะ 3-5 ปี โดยกำหนดเป้าหมายเป็นรายปี และเสนอแผนให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเห็นชอบ มีการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับประชาชน ผู้ปกครองให้เห็นความจำเป็น ประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลของการรวมสถานศึกษา กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาสถานศึกษาหลักให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อจูงใจผู้ปกครองและนักเรียน ได้เรียนในสถานศึกษาที่มีคุณภาพมากกว่าสถานศึกษาเดิม จัดหา ความช่วยเหลือจากชุมชนด้านค่าพาหนะนักเรียนหรืออื่นๆ หรือสมทบกับที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้เพียงพอตามที่จ่ายจริง กำหนดวิธีการบริหารของสถานศึกษาหลักและสถานศึกษามารวมทั้ง 4 งาน ให้สอดคล้องกับแผนการรวมสถานศึกษา จัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนการรวมสถานศึกษา

2. สถานศึกษาขนาดเล็กที่ไม่สามารถรวมได้ ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ใน พื้นที่ห่างไกล สถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดยการพัฒนาศักยภาพ ของครูในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก เช่น การสอนเด็กหลายชั้น การสอนเด็ก หลายกลุ่มอายุ มีการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพเช่น การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน อัตรากำลังครูเพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนนักเรียนต่อครูให้สูงขึ้น จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม

สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กให้มากขึ้นทดแทนครูที่ลดลง เช่น การใช้สื่อ RIT หรือสื่อประเภทอื่นๆ ที่เน้นให้นักเรียนใช้ศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จัดให้เป็นสถานศึกษาเครือข่ายหรือ สถานศึกษาสาขาของสถานศึกษาเป้าหมายพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานเพื่อให้สถานศึกษาแม่มีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพ และศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ขนาดเล็ก

3. การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเครือข่ายสถานศึกษา มี 3 รูปแบบ ได้แก่

3.1 เครือข่ายสถานศึกษาศูนย์ปฏิรูปการศึกษา คือ การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็น สถานศึกษามาตรฐานและศูนย์กลางการเรียนรู้อชีววิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ซึ่ง สำนักงานได้พิจารณากำหนดสถานศึกษาศูนย์ปฏิรูปการศึกษาโดยการทำ School Mapping เพื่อให้ เป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ศูนย์กลาง การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย และมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายทำหน้าที่บังคับบัญชาสถานศึกษาเครือข่าย และงานวิชาการของสถานศึกษาเครือข่าย คณะกรรมการสถานศึกษาศูนย์ให้มีตัวแทนของสถานศึกษาเครือข่ายมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการส่วนสถานศึกษาเครือข่าย ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา เช่นเดียวกันและครูผู้สอนให้สอนตาม กลุ่มระดับการศึกษาตรงกับความรู้ความสามารถ และสอนหมุนเวียนภายในสถานศึกษาศูนย์ และ สถานศึกษาเครือข่าย

3.2 เครือข่ายสหวิทยาเขต คือ การจัดทำสถานศึกษา “อนุบาลอำเภอ” อำเภอละ 1 สถานศึกษา โดยมีสถานศึกษาอนุบาลจังหวัดเป็นต้นแบบ สำหรับการบริหารให้มีคณะกรรมการ สถานศึกษาเครือข่ายวิทยาเขตเป็นคณะกรรมการบริหารร่วม เพื่อให้งานบริหารประสานสัมพันธ์และมี ประสิทธิภาพ

3.3 เครือข่ายวิทยาการ คือ การกำหนดสถานศึกษาประถมศึกษาทั่วไปที่มี “แคว” หรือศักยภาพและความพร้อมในวิทยาการสาขาต่างๆ 7 สาขา เพื่อพัฒนาให้เป็นแม่ข่ายทางวิชาการ ให้แก่สถานศึกษาลูกข่าย ได้แก่ วิทยาการด้านคอมพิวเตอร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิชาชีพ กีฬา ศิลปะและดนตรี วิทยาศาสตร์ โดย 1 เครือข่าย ทำหน้าที่บริหารวิชาการมากกว่า 1 ด้าน

ไตรวุฒิ พลรักษา(2550 ,หน้า45)สรุปผลการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนและการมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจ งานวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า สถานศึกษาที่มีการบริหารแบบให้บุคลากรมีส่วนร่วม

ในรูปแบบต่างๆ มี กระบวนการที่ต่อเนื่องซึ่งมีแนวโน้มที่ประสบผลสำเร็จและได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ลดปัญหาความขัดแย้ง กระตุ้นให้เพื่อนร่วมงานมีขวัญและกำลังใจมากกว่าการบริหารงานตามแนวทางอื่น

กฤษณา สวัสดิ์ชัย (2550, หน้า 45) สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาชุมชนอยู่ในฐานะผู้ให้การสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้น ซึ่งรวมทั้งการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไป อย่างเกิดประสิทธิภาพและเกิดผลดีต่อสถานศึกษา

นันทิยา ศรีหิ่ง (2553 , หน้า 39) จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการมี ส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีบทบาทและหน้าที่สำคัญมากในปัจจุบัน ในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา ผลักดันในด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และวิเคราะห์ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนา การศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้พัฒนาและก้าวหน้าดี ยิ่งขึ้นไป

สรุปว่า การดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการพัฒนา ศักยภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้สามารถดำรงอยู่ได้ในบริบทนั้นโดยมีการดำเนินการ หลายรูปแบบ ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็กที่เหมาะสมรวมได้ก็ให้รวม สถานศึกษาขนาด เล็กที่ไม่สามารถรวมได้ให้มีการพัฒนาประสิทธิภาพ และ การจัดการเครือข่ายสถานศึกษา เป็นต้น

4.3 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก

1. รูปแบบการบริหารโรงเรียน

รูปแบบการบริหารโรงเรียนได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้แนวคิดและ ความหมายไว้ต่างกัน หลายท่านซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

ทิศนา แคมณี (2546 , หน้า 45) ได้เสนอว่าการที่จะบริหารให้ได้ทั้งคน และงานนั้นอยู่ที่ การจัดระบบบริหารงานบุคคลที่ดี ได้เสนอหลักในการบริหารบุคคล ไว้ 2 ระบบ ดังนี้

1) ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) หรือระบบพรรคหรือระบบ หมู่พวก ระบบนี้เป็นระบบที่การสรรหา การได้มา การบำรุงรักษา การพัฒนา การเลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือน และอื่นๆ กระทำโดยไม่ว่าคำนึงถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของ บุคคลแต่จะต้องคำนึงถึง พวกพ้อง ญาติมิตร เพื่อนฝูงหรือผู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อตน ก็จะ นำเข้าสู่หน่วยงานหรือให้การส่งเสริม เป็นผลทำให้การบริหารงานขาดประสิทธิภาพเพราะ ผู้เข้ามาใหม่ไม่เข้าใจในแผนนโยบายและวิธีปฏิบัติ ทำให้การบริหารงานไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดปัญหาและความขัดแย้งนานาประการ ทุกคนในหน่วยงาน จะมุ่งแต่ประโยชน์และความ ออปรอดของตนเอง คือ ทุกคนมุ่งแต่แสวงหาอำนาจและความปลอดภัย ของตนเอง ขาดการ ยึดหลักการ (ธรรมาธิษฐาน) ขององค์การแต่จะยึดบุคคล (บุคคลาธิษฐาน) เป็นที่ตั้ง ทำให้ องค์การขาดประสิทธิภาพและเสื่อมสลายในที่สุด

2) ระบบคุณธรรม (Merit System) เป็นระบบการบริหารงาน บุคคลที่เหมาะสม ที่สุดในปัจจุบันเพราะไม่ได้คำนึงถึงพรรคพวกแต่คำนึงถึงความรู้ ความสามารถของบุคคลให้ความเสมอภาค คือให้โอกาสแก่ทุกคนที่มีความรู้และมี คุณสมบัติตามที่ต้องการได้เข้ามาอยู่ในหน่วยงาน โดยวิธีการ สอบแข่งขันสอบคัดเลือก ตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่วางไว้ เมื่อเข้าสู่หน่วยงานแล้วก็ต้องทำงานมี ความก้าวหน้า ในอาชีพไปเรื่อยๆ ไม่มีการให้ออกจากงาน นอกจากมีความผิดโดยมีกฎระเบียบการลงโทษ ตามลักษณะความผิดตามลำดับขั้นและเมื่อลาออก หรือเกษียณอายุก็ได้รับเงินเบี้ย บำเหน็จ บำนาญ ตามแต่กรณี

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารงานบุคคลที่เน้นคุณธรรมยึดหลัก

4 ประการ คือ

- 1) หลักความเสมอภาค คือ ใครก็ได้ที่มีคุณสมบัติและพื้นความรู้ ตามที่กำหนดไว้ ย่อมมีสิทธิและโอกาสสมัครเข้าทำงานเท่าเทียมกัน
- 2) หลักความสามารถ คือ ใครก็ตามที่มีความรู้ความสามารถและ สอบได้ย่อมมีสิทธิ เข้าทำงาน ผู้สอบได้ลำดับที่ดีกว่าย่อมมีสิทธิก่อน
- 3) หลักความมั่นคง คือ ผู้เข้าทำงานแล้ว ถ้าไม่กระทำผิดย่อมไม่ ถูกกลั่นแกล้ง ให้ออกจากงาน มีความมั่นคงในอาชีพทำงานไปเรื่อยๆ จนกระทั่งออกไป ได้รับบำเหน็จบำนาญเป็น ผลตอบแทน
- 4) หลักความเป็นกลางทางการเมือง คือ การป้องกันมิให้ ข้าราชการไปยุ่งกับ การเมือง และขณะเดียวกันก็ป้องกันมิให้การเมืองเข้าไปยุ่งในวง

ราชการ อันจะเป็นเหตุให้เกิดความปั่นป่วน และเสียความเที่ยงธรรมในการปฏิบัติงาน จะทำให้ระบบอุปถัมภ์เข้ามาสู่ราชการมากยิ่งขึ้น

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กร ได้มีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบ และร่วมมือในองค์กรพัฒนาและปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ได้มีนักการศึกษา สรุปรูปแบบดังนี้

ธีระ รุญเจริญ (2545, หน้า 5) ได้สรุปรูปแบบ การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการบริหารที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนกลาง ประกอบด้วย

1.1 สภาการศึกษา

1.2 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 คณะกรรมการการอุดมศึกษา

1.4 คณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. ส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

2.1 คณะกรรมการการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2548, หน้า 213) ได้กำหนด มาตรฐานและตัวบ่งชี้ การบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษามีระบบการบริหารและการจัดการ การศึกษาแบบมี ส่วนร่วม โดยองค์กร คณะบุคคลและเครือข่าย มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สถานศึกษามีกระบวนการสรรหาและคัดเลือก กรรมการสถานศึกษา อย่างโปร่งใส

ตัวบ่งชี้ที่ 2 คณะกรรมการสถานศึกษามีความเข้าใจเป้าหมาย การดำเนินงาน ที่ชัดเจนตรงกันและมีความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมใน การตัดสินใจและ วางแผนกับสถานศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 4 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดวาระ การประชุมที่มุ่งเน้น พัฒนาคุณภาพการศึกษาและเน้นประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ที่ 5 สถานศึกษามีการนำมติและความเห็นชอบของ คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานและเครือข่ายไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

ตัวบ่งชี้ที่ 6 สถานศึกษามีการบริหารแบบเครือข่ายทั้งบุคคล และองค์กรที่ หลากหลาย

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษาเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในกระบวนการบริหารและจัดการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สถานศึกษาเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมใน กระบวนการบริหาร กิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ ที่สุดในการจัดการศึกษา ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยมีองค์ คณะบุคคล มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เป็นการกระจาย อำนาจในการบริหาร ซึ่งจะทำให้ สถานศึกษามีคุณภาพเพราะสถานศึกษาทุกแห่งจะต้อง ผ่านการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอก ตามหลักการประกันคุณภาพ

3. รูปแบบการบริหารจัดการที่ดี

ความหมายของการบริหารจัดการที่ดี

อาพันธ์ ปันยารชุน (2548, หน้า 24) อธิบายว่าการบริหารจัดการที่ดี หมายถึง ผลลัพธ์ ของการจัดกิจกรรม ซึ่งบุคคลและสถาบันทั้งในภาครัฐและเอกชน มี ผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำลง ในหลายทางมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะนำไปสู่การผสมผสานประโยชน์ ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ โดยมี สาระของการบริหารจัดการที่ดี คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิด การจัดการอย่างมี ประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้จะได้ผล

ธีรยุทธ บุญมี (2548, หน้า 36) อธิบายว่าการบริหารจัดการที่ดี คือ กระบวนการ ความสัมพันธ์ ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคมและประชาชนทั่วไป ในการที่จะทำ ให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ การบริหาร ประเทศที่ดีควรเป็นความร่วมมือแบบสื่อสาร 2 ทาง ระหว่าง รัฐบาลประชาธิปไตยและฝ่ายสังคม เอกชนองค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การร่วมมือกัน กำหนดนโยบายและการจัดการตนเองของ

ภาคสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและ เป็นธรรมมากขึ้น

เสน่ห์ จามริก (2548, หน้า 1) เห็นว่า การบริหารจัดการที่ดีนั้น หมายถึง ระบบการปกครอง ที่อำนาจรัฐสะท้อนและตอบสนองต่อปัญหา ความต้องการของคนส่วนใหญ่ ซึ่งจะเห็นว่ามีตัวละคร ในด้านหนึ่งคืออำนาจรัฐ และอีกด้านหนึ่ง คือคนส่วนใหญ่ของประเทศ การที่จะทำให้เกิดระบบ การปกครองที่อำนาจรัฐต้องสนองตอบ ความต้องการของคนส่วนใหญ่ต้องมีตัวเชื่อมก็คือประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนถ้าไม่มีประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน การบริหารจัดการที่ดีก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ การสร้างการบริหารจัดการที่ดีในทางปฏิบัตินั้นก็คือ การสร้างฐานชุมชนเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ไม่ใช่เฉพาะเรื่องสิทธิทางการเมือง แต่ต้องเป็นการพัฒนาในลักษณะเพิ่มพลังทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ให้กับกลุ่มชนที่ด้อยโอกาส โดยเฉพาะกลุ่มกรรมกร กลุ่มเกษตรกรซึ่ง ประกอบกันเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดีนั้นจึงต้องประกอบไปด้วยฐานคิด ที่สำคัญ 4 ฐานคือ ฐานเศรษฐกิจ ฐานชุมชน ฐานปัญญา และฐานสภาพแวดล้อม ซึ่งล้วนแต่มี การปฏิสัมพันธ์เกื้อกูลกัน

ลักษณะและองค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดี ได้มีนักการศึกษา กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

อรพินท์ ส孚โชคชัย (2548, หน้า 12) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการที่ดีว่ามีลักษณะ การบริหารจัดการและเงื่อนไข ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมสาธารณชน (Public Participation) คือ กลไก กระบวนการ ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน (Equality) ไม่ว่าจะเป็นโอกาสใน การเข้าร่วมในทางตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านกลุ่มผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน โดยชอบธรรม หรือการมีรูปแบบ การปกครองและการบริหารที่กระจายอำนาจ (Decentralization) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเสรีนี้รวมถึงการให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชน และให้เสรีภาพ แก่สาธารณชนในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

2. ความสุจริตและโปร่งใส (Honesty and Transparency) คือ กลไกที่มี ความสุจริตและโปร่งใสซึ่งรวมถึงการมีระบบกติกาและการดำเนินการที่เปิดเผย โดยประชาชนสามารถ เข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี เป็นธรรม ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประชาชน สามารถตรวจสอบการบริหารงานและติดตามผลได้

3. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsiveness and Accountability) คือกลไกที่มีความรับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ต่อสาธารณชนโดยมีการจัดองค์กรหรือการกำหนด กฎเกณฑ์ที่เน้นด้านการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม รวมถึงการมี Bureaucratic Accountability and Political Accountability ซึ่งจะมีความหมายที่มากกว่าการมีความรับผิดชอบต่อผู้บังคับบัญชา หรือกลุ่มผู้เป็นฐานเสียงที่ให้การสนับสนุนทางการเมือง แต่จะครอบคลุมถึงพันธะความรับผิดชอบที่มีต่อประชาชนสังคมโดยรวม

4. กลไกทางการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) คือกลไกที่มีองค์ประกอบ ของผู้ที่เป็นรัฐบาล หรือผู้ที่เข้าร่วมบริหารประเทศที่มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม โดยรวมไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง แต่จะต้องเป็นรัฐบาลที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนว่า มีความสุจริต มีความเที่ยงธรรม และมีความสามารถที่จะบริหารประเทศได้

5. กฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน (Fair Legal Framework and Predictability) คือ มีกรอบของกฎหมายที่ยุติธรรม และเป็นธรรมสำหรับกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม กฎเกณฑ์มีการบังคับ ใช้และสามารถบังคับใช้ได้ ซึ่งคนในสังคมทุกส่วนเข้าใจ สามารถคาดหมายและรู้ว่า จะเกิดผล อย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นการประกันความมั่นคง ศรัทธา และความเชื่อมั่นของประชาชน

6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) คือ กลไก ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงานการจัดองค์กรการจัดสรร บุคลากรและมีการควบคุมการใช้ทรัพยากร สาธารณะต่างๆอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการดำเนินการ และให้บริการสาธารณะที่ให้ผลลัพธ์อย่างดี

อรพินท์ ส孚โชคชัย (2548, หน้า 15) ได้กล่าวถึงระบบการบริหารจัดการที่ไม่ดีไว้ดังนี้

1. สังคมใดมีลักษณะการบริหารจัดการที่ไม่ดีจะสามารถดูได้จากตัวชี้วัดหลาย ประการดังนี้

1.1 ประชาชนในสังคมได้รับบริการสาธารณะที่ไม่มีคุณภาพจากหน่วยงาน ราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

1.2 ประเทศขาดศักยภาพในการกำหนดหรือดำเนินนโยบาย หรือแม้แต่ การตัดสินใจด้านนโยบายในแต่ละวันก็มักจะผิดพลาดและสับสน ไม่ได้อยู่บน พื้นฐานทางวิชาการและ เหตุผล

1.3 การบริหารการคลังของประเทศล้มเหลว ซึ่งรวมถึง ปัญหาการเงิน การคลัง ของประเทศ และการกำหนดงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริง ไม่สร้างสรรค์ในการพัฒนา ประเทศและการควบคุมการใช้จ่ายที่ไร้ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.4 การกำหนดกฎระเบียบที่ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่าง จริงจัง การกำหนด กติกาและกฎระเบียบต่างๆ ที่นำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์จาก ทรัพย์สินสาธารณะของกลุ่มคนบางกลุ่ม

1.5 ในความไม่โปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจ มีการ ททุจริตและแสวงหา ผลประโยชน์จากทรัพย์สินสาธารณะและพบการทุจริตคอร์ปชั่นของ นักการเมือง ข้าราชการและนักบริหาร ในองค์กรต่างๆ

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการที่ดี เป็นการปรับเปลี่ยนการ บริหารงานที่ประชาชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ประชาชนสามารถตรวจสอบการ บริหารงานและติดตามผลการทำงาน ได้เป็นที่ยอมรับของประชาชน มีความสามารถในการ บริหารอย่างเที่ยงธรรม มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรอย่าง คุ่มค่าก่อประโยชน์สูงสุด

2.รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก

ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายสร้างความเข้มแข็งและ ยกกระดับคุณภาพ ผู้การศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กให้สูงขึ้นในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และ ด้านคุณภาพนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก ไว้ คือ บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาขนาดเล็ก การรวม สถานศึกษาขนาดเล็ก การยุบหรือการเลิกล้มสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้การดำเนินการ ดังกล่าวได้คำนึงถึงผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าและการบริหารจัดการ อย่างมี ส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น การบริหารจัดการเพื่อ นำไปสู่การพัฒนา ประสิทธิภาพและรูปแบบการดำเนินงานจะมุ่งไปที่การจัดกระบวนการ

เรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายสามารถนำวิธีการเรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้ และมุ่งให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคน มีส่วนรวมในทุกขั้นตอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดด้วยเรียน การออกแบบในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องจัดรูปแบบอย่างเหมาะสมให้ สอดคล้องและ ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งมีความผูกพันกับโรงเรียนอย่างแนบแน่นมาตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน การยุบหรือการล้มเลิกสถานศึกษาขนาดเล็กจึงจำเป็นต้องเป็นวิธีสุดท้าย และชุมชน ท้องถิ่นต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดังกล่าวด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 56-58)

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย โรงเรียนที่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการ โรงเรียนรวมเรียนตามระดับช่วงชั้น โรงเรียนรวมเรียนกับโรงเรียนหลักโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามปกติ Mobile Teacher โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ดังนี้

1. รูปแบบเรียนรวมทุกชั้นเรียน มีวิธีการดำเนินงาน คือ สถานศึกษาขนาดเล็กที่มี นักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา มีจำนวนโรงเรียนตั้งแต่ 2-5 โรงเรียน กระจายตัวตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้ง ของหมู่บ้านที่มีเส้นทางคมนาคมระหว่าง 2-5 กิโลเมตร มีสภาพการคมนาคมที่สะดวกทุกฤดูกาล ให้คัดเลือก โรงเรียนที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ อาคารสถานที่ที่เหมาะสมและตั้งอยู่ศูนย์กลางหรือสามารถเดินทางได้สะดวก เป็นโรงเรียนหลัก ส่วนโรงเรียนที่เหลือเป็นโรงเรียนเครือข่ายนำนักเรียนทุกระดับชั้นเรียนมาเรียนรวม ที่โรงเรียนหลัก โดยได้รับการสนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทางมาเรียน วางแผนจัด อัตรากำลังครู ทั้งผู้บริหารและครูสายผู้สอน ตลอดจนบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานร่วมกันที่ โรงเรียนหลักที่โรงเรียนหลัก นำทรัพยากรจากโรงเรียนเครือข่ายมาใช้ร่วมกันที่โรงเรียนหลัก และปรับสภาพโรงเรียนเครือข่ายเป็น แหล่งเรียนรู้

2. รูปแบบเรียนรวมบางชั้นเรียน มีวิธีดำเนินการ คือ นำนักเรียนจากโรงเรียนเครือข่าย บางชั้น เช่น อนุบาล 1-2 ป.1-3 หรือ ป.4-6 ไปเรียนรวมกับโรงเรียนหลัก จัดระบบการเรียนการสอน ร่วมกันระหว่างโรงเรียนหลักและโรงเรียนเครือข่าย สนับสนุนค่าพาหนะให้กับนักเรียนที่เดินทาง มาเรียนร่วมทุกคน จัดให้มีการประกัน อุบัติเหตุให้นักเรียนที่เดินทางมาเรียนร่วม และการบริหาร จัดการโรงเรียนในกรณีที่มี ผู้บริหารของโรงเรียนเครือข่ายอยู่ให้บริหารจัดการโรงเรียนเครือข่ายสำหรับโรงเรียน

เครือข่ายที่ไม่มีผู้บริหาร ให้ผู้บริหารโรงเรียนหลักเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งโรงเรียนเครือข่าย

3. รูปแบบเรียนรวมช่วงชั้น มีวิธีดำเนินการ คือ

3.1 ชั้นวางแผนและเตรียมการ โดยศึกษาข้อมูลโรงเรียนทั้งข้อมูลจำนวนนักเรียน ในปัจจุบันและคาดการณ์ล่วงหน้า 5 ปี จำนวนครู สภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของชุมชนสภาพพื้นที่ ใกล้เคียงสภาพการคมนาคม แล้วจัดกลุ่มกำหนดเป็นศูนย์รวมโรงเรียนโดยคำนึงถึงสภาพที่ตั้งของ การปกครอง คือ สภาพเทศบาลตำบล สภาพระยะทางการเดินทาง จากนั้นจัดประชุมผู้บริหาร สถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อชี้แจงและหารือแนวดำเนินการเพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินงานร่วมกัน ในลักษณะการจัดการศึกษาเป็นช่วงชั้น คือ จัดแบ่งการเรียนการสอนออกเป็นช่วงชั้น ได้แก่ ศูนย์อนุบาล (อนุบาล 1-2) ศูนย์ ป.1-2 ศูนย์ ป.3-4 และศูนย์ ป.5-6 หรือจัดช่วงชั้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ วางแผนกำหนดจัดครูในโรงเรียนในตำบลรวมกันโดยจัดครูเข้าสอนตามระดับช่วงชั้น ตามความรู้ ความสามารถและความถนัดของครู โดยพิจารณาการจัดจำนวนครูตามเกณฑ์จำนวนครูที่จะทำการสอน ในชั้นเรียน และประชุมผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กและข้าราชการครูทุกคนตามจุดศูนย์โรงเรียน ระดับตำบลเรียนรวมช่วงชั้นเพื่อวางแผนร่วมกันในการบริหารและจัดการเรียนการสอนร่วมกัน จากนั้น ประชุมกับผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อชี้แจงแนวดำเนินการ จัดทำโครงการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์โรงเรียนระดับตำบล (รวมเรียนช่วงชั้น) ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานการเรียนการสอนแบบศูนย์ โรงเรียนระดับตำบลเพื่อให้มีหน้าที่ดูแลให้ คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานการดำเนินการในระดับ อำเภอ ตำบลและโรงเรียน และดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์โรงเรียนระดับตำบล

3.2 ด้านการจัดการจัดการเรียนการสอน มีการจัดครูในตำบลรวมกัน แล้วพิจารณาจัด ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนเป็นทีมตามสัดส่วนห้องเรียนและช่วงชั้นตามศูนย์ช่วงชั้นในโรงเรียนต่างๆ

3.3 ด้านการบริหารจัดการ ทุกโรงเรียนยังคงมีสถานภาพเป็นโรงเรียนตามเดิม มีการบริหารจัดการตามลักษณะการบริหารโรงเรียนตามปกติ การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนทุกโรงเรียนมี การดำเนินการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามปกติ เมื่อโรงเรียนแต่ละโรงเรียนรับเด็กเข้าเรียนแล้วจัดส่งไปเรียน ศูนย์โรงเรียนระดับช่วงชั้นนั้น

3.3.1 การบริหารงานวิชาการโดยผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูที่สอนใน โรงเรียนนั้นร่วมกันวางแผนในเรื่องต่างๆ เช่น งานหลักสูตรและการนำไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุ สื่อการเรียนการสอนห้องสมุด งานนิเทศภายใน งานพัฒนาด้านวิชาการต่างๆ เป็นต้น

3.3.2 การบริหารงานธุรการ การเงิน การบัญชี และการพัสดุโรงเรียน โดย งานธุรการในชั้นเรียน มีการจัดทำ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ยังคงแยกทำเป็นรายโรงเรียนตามเดิม และ ส่วนที่ 2 ทำเป็นภาพรวมในระดับชั้นที่ศูนย์นั้นๆ ส่วนงานธุรการ การเงิน การบัญชีและการพัสดุ โรงเรียนเดิมผู้บริหารโรงเรียนและครูที่รับผิดชอบ ปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยการจัดซื้อวัสดุตามจำนวนเงิน รายหัวนักเรียนให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีการประสานความต้องการใช้สื่อหรือวัสดุร่วมกัน จากนั้นจัดแบ่งวัสดุหรือสื่อตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียนที่กระจายไปตามศูนย์เรียนช่วงชั้นนั้นๆ การวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร ให้ครูผู้สอนประจำห้องเรียนในแต่ละศูนย์ทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งในระหว่างปี ปลายปีและภาคเรียน แล้วจัดส่งผลการวัดและประเมินผลไปยัง โรงเรียนเดิมของนักเรียนชั้นนั้นๆ เพื่อให้โรงเรียนเดิมอนุมัติผลการเรียน

3.3.3 การบริหารงานบุคคลผู้บริหารโรงเรียนออกคำสั่งให้ครูไปควบคุมดูแล นักเรียนและปฏิบัติหน้าที่สอน และงานอื่นๆ ในโรงเรียนศูนย์ช่วงชั้นนั้น โดยมีการลงเวลาปฏิบัติงาน ที่โรงเรียนศูนย์นั้น

3.3.4 การพิจารณาความดีความชอบ มีการพิจารณาร่วมกันในระดับ ศูนย์ โรงเรียน ระดับตำบลเข้าสู่การพิจารณาในระดับกลุ่มโรงเรียน

3.3.5 ด้านสวัสดิการ จัดวิธีการสนับสนุนค่าพาหนะให้นักเรียนทุกคนจัดระบบ การเดินทางเพื่อให้นักเรียนได้เดินทางปลอดภัย

4. รูปแบบศูนย์โรงเรียนแบบพักนอน เกิดขึ้นจากการดำเนินการรวมศูนย์โรงเรียน ในรูปแบบต่างๆ ดังได้กล่าวมา แต่เนื่องจากนักเรียนที่เดินทางมาเรียนรวมไม่สามารถเดินทางไป-กลับ ระหว่างโรงเรียนหลักได้ เนื่องจากบ้านเรือนอยู่ห่างไกลและการคมนาคมยากลำบาก หลายแห่งเป็น ภูเขาและป่าทึบ ดังนั้น นักเรียนจึงจำเป็นต้องพักนอน ค้างคืนที่โรงเรียนหลัก วิธีดำเนินการ คือ 1) ประสานงานกับชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการวางแผนการดำเนินงาน 2) จัดสร้าง และจัดหาที่พักสำหรับนักเรียน 3) จัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับที่พัก อาคาร และวัสดุอื่นๆ ที่จำเป็น จากภาครัฐ เอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ ในการดำเนินงาน

บริหารจัดการศูนย์พักนอน

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับการบูรณาการ เนื้อหารายวิชา สามารถดำเนินการได้โดยการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร แล้วนำ วัตถุประสงค์และเนื้อหาการเรียนรู้ ในแต่ละกลุ่มวิชาที่สอดคล้องกันมาเชื่อมโยงสู่การ จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลังจากนั้น จึงนำหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการแล้ว มากำหนดกิจกรรม เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ครั้งเดียว มาพร้อมกันในแต่ละช่วงชั้น มีวิธีดำเนินการ คือ ประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อร่วมปรึกษาหารือและ วางแผน ดำเนินงานร่วมกัน ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อบูรณาการเนื้อหาและการจัดกิจกรรม การเรียนในแต่ละระดับชั้นเรียน จัดทำตารางสอนในแต่ละระดับช่วงชั้นเรียนกำหนดครู ผู้รับผิดชอบ ในแต่ละช่วงชั้นเรียน ครูผู้รับผิดชอบในแต่ละช่วงชั้นเรียนจัดทำกำหนดการ เรียนรู้และแผนการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่จัดไว้ จัดทำ เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และประเมินผลการดำเนินงานแล้วนำมา ปรับปรุงแก้ไข

6. รูปแบบ Mobile Teacher เป็นรูปแบบการนำครูคนใดคนหนึ่งหรือ หลายๆ คนจาก โรงเรียนที่เกินเกณฑ์ออกไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ ที่ขาดแคลนครู ทำให้ สามารถแก้ปัญหาขาดแคลนครู และครูที่เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่อง มีวิธีการดำเนินการ คือ สสำรวจครูในโรงเรียนเกินเกณฑ์หรือสำรวจครู ที่ความรู้ความสามารถเฉพาะวิชา เช่น วิชาชีพหรือวิชาที่ขาดแคลน สสำรวจโรงเรียนที่ขาดแคลนครู และมีความต้องการครูช่วย สอน วางแผนจัดตารางการปฏิบัติงาน จัดทำหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนที่จะ ไปสอน จัด พาหนะให้ Mobile Teacher ไปสอนหรือจัดสนับสนุนค่าน้ำมันรถ และนิตเขต ติดตาม ประเมินผล

7. รูปแบบการใช้หน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Computer Mobile Unit) มี 4 รูปแบบ ได้แก่

7.1 Bus Mobile Unit เป็นรถบัสบรรจุคอมพิวเตอร์ 20 เครื่อง สามารถขับเคลื่อน ไปบริการให้กับโรงเรียนที่ไม่มีคอมพิวเตอร์หรือมีแต่ไม่เพียงพอ และ โรงเรียนที่ขาดแคลนครู

7.2 Container Mobile Unit เป็นตู้คอนเทนเนอร์บรรจุคอมพิวเตอร์ 15 เครื่อง สามารถใช้รถลากจูงไปบริการให้กับโรงเรียนที่ไม่มีคอมพิวเตอร์หรือมีแต่ไม่ เพียงพอ และโรงเรียนที่ ขาดแคลนครู

7.3 Mini Bus Mobile Unit เป็นรถมินิบัสบรรจุคอมพิวเตอร์ 13 เครื่อง สามารถ ขับเคลื่อนไปบริการให้กับโรงเรียนที่ไม่มีคอมพิวเตอร์ หรือมีแต่ไม่เพียงพอ และโรงเรียนที่ขาดแคลนครู

7.4 Office Station เป็นศูนย์คอมพิวเตอร์ สำหรับบริการเครื่องคอมพิวเตอร์ให้กับ โรงเรียนใกล้เคียงที่ขาดแคลนและมีความต้องการที่จะแสวงหาความรู้ จากคอมพิวเตอร์

8. รูปแบบการใช้หน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ มีวิธีดำเนินการ คือ วางแผนการบริการ โดยประชุมผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่ขาดแคลนคอมพิวเตอร์ และขาดแคลนครูเพื่อทราบความต้องการ ใช้บริการหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ จัดหลักสูตร จัดตารางสอนและปฏิทินการสอนกำหนดจุดที่จะนำ Bus Mobile Unit, Container Mobile Unit และ Mini Bus Mobile Unit ไปจอดสอนกรณี Office Station จัดตารางสอนแจ้ง ให้กับโรงเรียนที่มาใช้บริการ จัดหาครูสอนประจำรถ Mobile และ Office Station ดำเนินการสอนตามหลักสูตร ตามกำหนดการ นิเทศติดตามผลการดำเนินงาน สรุปผล รายงานนำผลไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป

9. รูปแบบห้องเรียนเคลื่อนที่ เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนที่ เห็นความสำคัญ ของการศึกษาและชุมชนที่อยู่ห่างไกลและการคมนาคมยากลำบาก หลายแห่งเป็นภูเขาและป่าทึบ ดังนั้น จึงจัดตั้งห้องเรียนเคลื่อนที่เข้าไปจัดการศึกษาให้กับ ประชาชนวัยเรียน และมีการจัดครูเข้าไปสอน มีวิธีดำเนินการ คือ ประสานสัมพันธ์กับ ชุมชนเพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา ประสานงาน การดำเนินงานร่วมกับ ชุมชนในการจัดหาอาคารสถานที่และความปลอดภัยของครูจัดหางบประมาณ สนับสนุน การดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ที่พักและวัสดุอื่นๆ ที่จำเป็นจากภาครัฐ เอกชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

10. รูปแบบการเรียนการสอนผ่านดาวเทียม เป็นการเรียนการสอน ห่างไกลผ่านดาวเทียม จากโรงเรียนไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็น การเน้นการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา การขาดแคลนครู-อาจารย์ ในโรงเรียนทั่วประเทศ เป็นระบบฟรีทีวี มีการออกอากาศในระดับ ประถมศึกษา 6 ช่อง ระดับมัธยมศึกษา 6 ช่อง ระดับอาชีวศึกษา 1 ช่อง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 1 ช่อง และแยกธนาคารนานาชาติอีก 1 ช่อง รวม 15 ช่อง วิธีดำเนินการ คือ รายการที่ออกอากาศสำรวจโรงเรียนที่ต้องการ จานดาวเทียม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประสานขอจานดาวเทียมไปยัง มูลนิธิการจัด

การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ติดตั้งจานดาวเทียมและอุปกรณ์ จัดการเรียนการสอน โดยรับสัญญาณผ่านดาวเทียม และนิเทศ ติดตาม ประเมินผล

11. รูปแบบโรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง มีวิธีดำเนินการ คือ คัดเลือก โรงเรียนที่มีความพร้อม เป็นโรงเรียนพี่ และพิจารณาสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นโรงเรียนน้องแบบมีส่วนร่วมและเป็นไปตาม ความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง วางแผนให้การ สนับสนุนของโรงเรียนพี่ในด้านบุคลากรไปช่วยสอน ที่โรงเรียนน้อง โดยสนับสนุนค่า พานะและค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ เสนอขอของบประมาณ สำหรับสนับสนุน ค่าใช้จ่ายตอบแทน ค่าพานะสำหรับครูผู้สอนและนักเรียน วางแผนร่วมกันในการพานักเรียนจากโรงเรียนน้องไปเรียนที่โรงเรียนพี่เพื่อใช้สื่อที่มีอยู่เป็นชั่วคราว โดยการ สนับสนุนค่าพานะ สำหรับนักเรียนในการจ้างเหมารถยนต์ และสนับสนุนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนต่อกัน และกัน

12. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีหลากหลาย ได้แก่ ครูชาวบ้าน ประสานครูในโรงเรียน โดยอาศัยภูมิปัญญาในท้องถิ่น การจัดหลักสูตรหน่วยบูรณาการ ช่วงชั้น การจัดการเรียนรู้เป็นทีม ฐาน การเรียนรู้แทนครูถือชอล์ก ครูกลุ่มโรงเรียนเวียนสอน ครูอาสา ครูพี่ คิษย์น้อง เรียนรู้จากบทเรียน สำเร็จรูป และหลักสูตรชีวิตในบ้านพัก โดยประสานงานระบบกลุ่มเครือข่าย

สุนทรี สุวรรณภูมิ (2549 ,หน้า 87-91) ศึกษาการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กรณีโรงเรียนวัดสารภีวิทยา คาร์ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการดำเนินการบริหารรูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนวัดสารภีวิทยา คาร์ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครู กรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียนมีความพึงพอใจ ในการดำเนินการเรียนการสอนแบบ บูรณาการด้วยวิธีการรวมชั้นเรียน และบูรณาการระหว่างวิชาโดยใช้ สิ่งแวดล้อมเป็นสื่อ มาก เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลาในการสอน สามารถแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและขาดสื่อการเรียนได้

2. ด้านผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า นักเรียนได้รับความรู้ความ เข้าใจจากการเรียน การสอนรูปแบบบูรณาการ ด้วยวิธีการรวมชั้นเรียนและบูรณาการ ระหว่างวิชาโดยใช้สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี นักเรียนมีความสนใจการเรียน มีความ กระตือรือร้นในการเรียน สามารถนำเสนอแนวคิด ช่วยกัน วางแผน เสนอแนวทางวิธีการ

ทำงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน

3. ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กของโรงเรียนวัดสารภีวิทยาคาร อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ปัญหา คือ ครูไม่มีเวลาจัดการเรียนรู้ให้ครบร้อยเปอร์เซ็นต์เพราะต้อง ทำงานด้านอื่น เช่น งานธุรการ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรน้อย บุคลากรมีจำนวนจำกัด ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้มากขึ้น จัดบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการทำงานธุรการเพื่อลดภาระครู ให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ และการทำงานควรทำงานร่วมกันเป็นทีมโดยนำชุมชน เข้ามาช่วยเหลือ จากที่กล่าวมา จะเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียน ขนาดเล็กต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามบริบทและสภาพจริงของตนเองโดยใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่บริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและในขณะเดียวกันก็ให้เกิดประสิทธิผลที่ส่งผลต่อนักเรียนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียน โดยมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการบริหารงานในรูปแบบต่างๆที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาที่มีอยู่ นอกเหนือจาก 4 งานหลัก คือ ด้านการบริหาร งานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานทั่วไป เพราะทั้ง 4 งาน ถือเป็นงานหลักที่ผู้บริหารและครู ต้องรับผิดชอบและทำงานเป็นระบบ ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุ ให้โรงเรียนขนาดเล็กต้องมุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนตามบริบทของตนเองให้ถูกต้อง เป็นมาตรฐาน มีหลักการและแนวทางดำเนินการที่ชัดเจน จากข้อค้นพบของงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานทุกระดับไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน หรือองค์กรอื่นๆ ต่างก็เน้นการสร้างคุณภาพให้มีประสิทธิผล เพื่อที่จะสามารถประยุกต์ใช้กับโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการบริหาร จึงให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น องค์คณะบุคคลสูงสุดให้มีอำนาจในการ กำกับ ติดตาม ควบคุม ดูแล ขับเคลื่อนไปสถานศึกษา ให้เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการเพื่อให้เกิดผลต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด

ธีรศักดิ์ ปทุมราษฎร์ (2556,บทคัดย่อ)ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักและ 23 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบหลักที่ 1 การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ 1.1) การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 1.2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 1.3) การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 1.4) การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 1.5) การ

พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 1.6) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
 1.7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1.8) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทาง
 วิชาการ องค์ประกอบหลักที่ 2 การบริหารงานงบประมาณ ได้แก่ 2.1) แนวทางการบริหาร
 งบประมาณ 2.2) การจัดตั้งงบประมาณ 2.3) การเบิกจ่ายงบประมาณ 2. 4) การรายงาน
 ผลการใช้จ่ายประจำปี องค์ประกอบหลักที่ 3 การบริหารงานบุคคล ได้แก่ 3.1) การ
 กำหนดอัตราและสรรหาบุคคล 3.2) การบรรจุแต่งตั้งบุคคล 3.3) การบำรุงรักษาบุคคล
 3.4) การให้บุคคลพ้นจากงาน 3.5) การประเมินผลการปฏิบัติงานและองค์ประกอบที่ 4
 การบริหารงานทั่วไป ได้แก่ 4.1) การดำเนินงานด้านธุรการ 4.2) การจัดระบบบริหาร
 และพัฒนาองค์กร 4.3) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร 4.4)
 การประชาสัมพันธ์องค์กร 4.5) การประสานงานกับหน่วยงานอื่น 4.6) งานที่ไม่ได้ระบุไว้
 ในงานอื่น โดยงานที่มีผลการประเมินสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมา
 คือ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป
 ตามลำดับผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบ พบว่า
 ภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็น
 ราย ขอพบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกขอเช่นเดียวกัน

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

ชัตติยา ตังวาลำราญ (2552, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบ
 การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก วัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) องค์ประกอบ
 การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 2) รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับ
 โรงเรียนขนาดเล็ก วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อ
 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) วิเคราะห์
 ความเป็นไปได้และพัฒนาารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
 3) ตรวจสอบและสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสม 4) ปรับปรุงและนำเสนอ
 รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ
 ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ
 คือ 1) วางแผนกลยุทธ์ 2) ประเมินผลกลยุทธ์ 3) กำหนดทิศทางของโรงเรียน 4) กำหนด
 กลยุทธ์ของโรงเรียน 5) ปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียน 6) ประเมินกลยุทธ์โรงเรียน และ
 รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6
 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ทรงศักดิ์ ศรีวงษา(2550,บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหาร กลยุทธ์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า1) การบริหารกลยุทธ์โรงเรียนประถมศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนอยู่ระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มพบว่าผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์มากกว่าครูผู้สอน 2) การบริหารกลยุทธ์โรงเรียนประถมศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ มีการรับรู้ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านและเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมและด้านที่กำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก นอกนั้นไม่แตกต่างกัน 3) การบริหารกลยุทธ์โรงเรียนประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก กลางและใหญ่ มีการรับรู้อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างขนาดโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดกลางมีการรับรู้มากกว่าครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนในภาพรวมยกเว้นด้านการกำหนดกลยุทธ์ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดกลางมีการรับรู้มากกว่าครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ นอกนั้นไม่แตกต่าง

สมศักดิ์ พิเศษสุทธิกุล (2550,หน้า 168-174) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารวิชาการ ให้สถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงกันช่วยกันโดยจัดในรูปเครือข่าย ร่วมกันจัดทำหลักสูตรเป็นช่วงชั้นและหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อความเหมาะสม 2) การบริหารงบประมาณ จัดงบประมาณนอกเหนือรายหัวแบบยืดหยุ่นตามความจำเป็นอย่างอิสระ สามารถตรวจสอบได้ กระทรวงศึกษาธิการ ควรวางแผนล่วงหน้า 3 ปี จัดงบประมาณสำหรับพัฒนาบุคลากรระดับมัธยมศึกษาจากภายนอก 3) การบริหารบุคคลวางแผนอัตรากำลังโดยจัดครูครบชั้นเรียนปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนอย่างเดียวให้บุคลากรภายนอก เช่น พระมาช่วยสอนพระพุทธศาสนา จัดให้มีการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และ 4) การบริหารทั่วไปกำหนดโครงสร้างมีปฏิทินปฏิบัติงานชัดเจน ทำงานให้จบที่จุดเดียว ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการพัฒนา

ศักยภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก และจะต้องมีรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานตนเอง

5. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอในประเด็นความหมายของกลยุทธ์การบริหารโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ความหมายของกลยุทธ์

คำว่า “กลยุทธ์ ” หรือ “Strategy” มีความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่าการรบที่มีเล่ห์เหลี่ยม วิธีการที่ต้องใช้กลยุทธ์ต่างๆ เล่ห์เหลี่ยมในการต่อสู้ กลยุทธ์ เป็นศัพท์ที่มีกำเนิดในทางทหารใช้เป็นยุทธวิธีรบทางการทหาร ปัจจุบันได้ถูกนำมาปรับใช้ในการสร้างความหลากหลาย ดังนี้

Certo and Peter (1991,p 17) ให้นิยามว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

Mary Coulter, (2005,p 5) กล่าวว่า กลยุทธ์ คือ การตัดสินใจและการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยตรงในการใช้ทรัพยากรและศักยภาพเพื่อสร้างโอกาสและป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ขององค์การ

Fred R.David, (2012,p13) ให้ความหมาย กลยุทธ์ ว่าเป็นวัตถุประสงค์ระยะยาวที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ

ซึ่งสรุปได้ว่า กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง การดำเนินการ หรือแนวทางขององค์การเพื่อนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

5.2 ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์

ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ คำว่า “การบริหารเชิงกลยุทธ์” ได้มีผู้ให้นิยามความหมายไว้ต่างๆ กันดังนี้

บุญเลิศ เย็นคงคา (2549)ได้ให้ความหมายว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ คือแผนการดำเนินงานโดยอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจากทั้งภายในและภายนอกนำมาประเมินและวิเคราะห์ หาทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อการตัดสินใจให้กับองค์การ

กาญจนา ศิริวงศ์ (2552, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของ การบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ การบริหารซึ่งกระทำอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม มีการ

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีที่สุด นำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการของการกำหนดทิศทางระยะยาว การกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินกลยุทธ์ และการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ขององค์การ

ชัยวัฒน์ อุทัยแสน(2555,บทคัดย่อ) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารความปลอดภัยสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1)การกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย 2)การบริหารความเสี่ยง 3) การกำหนดแผนและมาตรฐานความปลอดภัย 4)การประเมินความปลอดภัย 5)นโยบายด้านความปลอดภัย และ6)การป้องกันความเสียหาย

กัลยรัตน์ เมืองสง (2550,บทคัดย่อ) ทำการศึกษาในเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสูง ปัจจัยภาวะผู้นำตามสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การมีกิจกรรมที่ใช้ความคิดความเข้าใจในระดับสูง ได้แก่ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยสามารถจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ องค์ประกอบที่ 2 มีความสามารถรวบรวมข้อมูลต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ ได้แก่ มีการรายงานผลแผนงาน และโครงสร้างเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนา งานและกำหนดแผนปฏิบัติการ องค์ประกอบที่ 3 มีความสามารถในการพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้ ได้แก่ มีความสามารถเชิงรุกโดยกระทำการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน ในขณะที่ผู้บริหารส่วนใหญ่จะวิเคราะห์สถานการณ์ก่อนและรอปัญหาคลี่คลายไปเอง องค์ประกอบที่ 4 การมีความคิดปฏิกิริยา ได้แก่ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 5 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ได้แก่ กำหนดวิสัยทัศน์ที่สร้างจากแรงบันดาลใจ มีความทะเยอทะยาน คิดนอกกรอบ และกว้างไกล และวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ได้รับเลือกสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการระดมความคิด ส่วนแนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประเด็นสำคัญตามองค์ประกอบทั้ง 5 คือ องค์ประกอบที่ 1 ได้แก่ มีการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองและวิชาชีพ เพื่อคุณภาพของการศึกษา องค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ มีการทำงานที่มีเป้าหมาย และมีความสุขในการ

ทำงาน องค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ เป็นนักวางแผนกลยุทธ์ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และคิดเชิงรุกได้ องค์ประกอบที่ 4 ได้แก่ มีความคิดในเชิงรุกและสร้างแรงบันดาลใจ ให้เพื่อนร่วมงานเกิดความคิดริเริ่มในการทำงานและการแก้ปัญหา และองค์ประกอบที่ 5 ได้แก่ กำหนดวิสัยทัศน์ได้ชัดเจนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สถานการณ์ ปัจจุบัน และเป้าหมายกลยุทธ์ภาครัฐ

จากความหมายของนักวิชาการต่างๆ สรุปได้ว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึงกระบวนการที่ใช้ในการบริหารองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยนำทรัพยากร การบริหารมาใช้ ตามขั้นตอนการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการประเมินผลและการควบคุม

5.3 แนวคิดและความหมายการวางแผนกลยุทธ์

ปรกรณ์ ปรียากร (2550, หน้า 23) กล่าวว่า การวางแผนกลยุทธ์เป็นทักษะ หรือเครื่องมือทางความคิดที่สำคัญของนักบริหารทุกระดับ ทั้งนี้เพราะโดยภาระหน้าที่ นักบริหารมีความรับผิดชอบในการนำองค์กรไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงประสงค์ ด้วยการคิดค้น ทางเลือก หรือวิธีการที่เหมาะสม การขาดความสามารถของนักบริหารในการวางแผน ย่อมเป็นผลให้องค์กรนั้นขาดความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และบางครั้งรุนแรงอีกด้วย ที่สำคัญก็คือการขาดทักษะในการกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์และกลวิธีที่เหมาะสม ย่อมจะทำให้ องค์กรตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบอย่างยิ่งในการแข่งขัน ดังนั้นการวางแผนจึงมิใช่เป็น เพียงการทำหน้าที่ของผู้นำเท่านั้น แต่ยังเป็นจิตสำนึกที่นักบริหารทุกคนต้องใช้ ประกอบการตัดสินใจของตนเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อองค์กร

นิติธร รุ่งเรือง (2553, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ กระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารเพื่อนำองค์กรดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ตามขั้นตอนการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการประเมินกลยุทธ์ขององค์กร

นันทพล พงษ์สร้อย (2550, หน้า 117-135) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับสภาพและ ปัญหาการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาญจนบุรี พบว่า มีสภาพการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาชั้น

พื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์และการประเมินผล รองลงมาคือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์และเป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการคาดการณ์และสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงปรารถนาขององค์การ

สุภา แขวงเมือง (2556 ,หน้า 95) ได้ศึกษาการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า การเปรียบเทียบการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2560,หน้า 15) กล่าวว่า องค์ประกอบการวางแผนกลยุทธ์ในโรงเรียน จะประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร 2) การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ 3) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัญหาความต้องการขององค์กร 4) การกำหนดทางเลือกและการคัดเลือกทางเลือก 5) การกำหนดกลยุทธ์และการตัดสินใจกลยุทธ์ และ 6) การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ

รัฐจันทร์ ชัยชญา (2553 ,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบสารสนเทศกับการวางแผนกลยุทธ์ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย การกำหนดพันธกิจขององค์กร การวิเคราะห์กลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การบูรณาการแผนงานและโครงการ การงบประมาณ การสรุปผลการดำเนินงาน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์ และการกำหนดนโยบาย

อาภาศิริ โภภิสงห์ (2557) ได้วิจัยเรื่อง การวางแผนกลยุทธ์ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการวางแผนกลยุทธ์ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์และการประเมินผล รองลงมาคือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และ 2) แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการวางแผนกลยุทธ์ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2

ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการการจัดทำแผนกลยุทธ์ ควรให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ควรนำข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาในการจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านการกำหนดทิศทางการศึกษา ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาและการนำนโยบายจากต้นสังกัดมาวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา,ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนด วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ด้านการกำหนดกลยุทธ์ สถานศึกษาควรกำหนดกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของสถานศึกษา ด้านการปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาแผนกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์และการประเมินผล ควรกำหนดการรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ

กล่าวโดยสรุปคือ การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการการตัดสินใจของผู้บริหารเพื่อนำองค์กรดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ตามขั้นตอนการบริหาร โดยอาศัยกระบวนการจัดการที่เป็นพื้นฐานขององค์การ คือการวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การ

**5.4 องค์ประกอบกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ประกอบด้วย**

1. การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร

ประเทศไทยได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องและมีแนวทางที่ชัดเจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายให้ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี 2579 ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยที่มีการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน มีความเป็นธรรมในสังคม ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคและโลก ระบบเศรษฐกิจดิจิทัลเข้มแข็งและเติบโตอย่างมีคุณภาพ เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระบบการบริหารภาครัฐมีประสิทธิภาพ ทันสมัย

รับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และประชาชนมีส่วนร่วม คนไทยในอนาคตจึงต้องมีศักยภาพและร่วมกันพัฒนาประเทศ สามารถปรับตัวรองรับบริบทการพัฒนาในอนาคต มีทักษะในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้ที่คนไทยสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ประกอบด้วย

- 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ผ่านการสร้างเชื่อมั่นในกลุ่มประเทศอาเซียนและประชาคมโลกที่มีต่อประเทศไทย 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาคนเพื่อยกระดับผลิตภาพและการใช้นวัตกรรมในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนของชาติ เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทยให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อเร่งกระจายโอกาสการพัฒนาให้ทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำไปสู่สังคมที่เสมอภาคและเป็นธรรม
- 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ
- 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม มีสมรรถนะสูง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กระจายบทบาทภารกิจไปสู่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และมีธรรมาภิบาล

❖ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ ระยะ 5 ปี โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการมุ่งเสริมสร้างกลไกการพัฒนาประเทศ ให้มีการพัฒนาเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก และกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัย มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีระบบเศรษฐกิจที่มีโครงสร้างที่เข้มแข็ง มีเสถียรภาพ แข่งขันได้ ยั่งยืน มีความมั่นคงทางพลังงาน มีการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค มีโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากล รักษาทุนธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสู่ความสมดุลของระบบนิเวศ

สร้างความมั่นคงภายในประเทศ ป้องกันและลดผลกระทบจากภัยคุกคามข้ามชาติ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญต่อความร่วมมือในการพัฒนาภายใต้กรอบข้อตกลงต่างๆ ในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั่วถึง ตรวจสอบได้ และปราศจากคอร์รัปชัน ซึ่งได้กำหนดให้การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการขับเคลื่อนแผนให้บรรลุเป้าหมาย

การพัฒนาการศึกษาของชาติจึงเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกๆ ระบบ โดยมีกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เป็นกรอบในการดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนาประเทศในทุกๆ ระบบมีความสอดคล้องกัน และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน”

2. วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Vision)

คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

3. พันธกิจ

1) พัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่คนไทยทุกคนเข้าถึงโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ยกกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษาที่สอดคล้องและรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

2) พัฒนาคุณภาพของคนไทยให้เป็นผู้มีความรู้คุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) สร้างความมั่นคงแก่ประเทศชาติโดยสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม จริยธรรมที่คนไทยทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย สงบสุข และพอเพียง

4) พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย เพื่อการก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง สู่อันดับประเทศในโลกรุ่นใหม่ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วยการเพิ่มผลิตภาพของกำลังแรงงาน (productivity) ให้มีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ภายใต้ยุคเศรษฐกิจและสังคม 4.0

2. การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์

การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก ทั้งที่เป็นปัจจัยภายนอกจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ 2558 (Millennium Development Goals : MDGs 2015) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และปัจจัยภายในประเทศ จากนโยบายการปรับเปลี่ยนประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และวิฤตสังคมสูงวัย ล้วนมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาจึงต้องนำปัจจัยทุกด้านมาประมวลและวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579

1. แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design)

แนวคิดของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลักการ เป้าหมาย และแนวคิด ต่อไปนี้

1.1 หลักการจัดการศึกษา

1) หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัยวัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาตามความพร้อมและความสามารถให้บรรลุขีดสูงสุด มีความรู้ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งมีสมรรถนะในการทำงานเพื่อการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อันจะนำไปพัฒนาตนเอง

ครอบครัว สังคม และประเทศชาติแผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม โดยไม่ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one left behind)

2) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติกลุ่มด้อยโอกาสที่มีความยากลำบากและขาดโอกาสเนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจและภูมิสังคม ซึ่งรัฐต้องดูแลจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษานับสนุนผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพและความพร้อมอย่างเท่าเทียม กลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งหมายรวม กลุ่มผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม อารมณ์ การสื่อสารและการเรียนรู้หรือร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ รวมทั้งบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล รัฐต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาร่วมกับเด็กปกติในกรณีที่สามารถเรียนได้เพื่อให้เขาได้มีโอกาสเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคม หรือจัดให้เป็นพิเศษตามระดับความบกพร่อง นอกจากนี้ บุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ รัฐต้องจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ด้วยเหตุผลสำคัญคือบุคคลที่มีความสามารถพิเศษเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ หากจัดการศึกษารูปแบบปกติอาจทำให้ไม่สามารถพัฒนาบุคคลดังกล่าวให้มีความรู้ความสามารถตามศักยภาพของเขาได้รัฐจึงมีหน้าที่ลงทุนพิเศษสำหรับบุคคลเหล่านี้และถือเป็นสิทธิของบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษที่จะได้รับบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาศักยภาพของตน แผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ที่ครอบคลุมการดูแลและพัฒนาบุคคลทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

3) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียง เท่าทันและเป็นสุข การศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้มีทักษะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก โดยยึดหลักความพอประมาณ ที่เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการตัดสินใจที่มีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน พากเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

4) หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคนเป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน เนื่องจากรัฐต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการจัดการศึกษาที่ต้องครอบคลุมทุกช่วงวัย ทุกระดับการศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สนองความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคลและสนองยุทธศาสตร์ชาติและความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐจึงต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร ต่างๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมจัดการศึกษา เสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ตามความพร้อมเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

1.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals :SDGs 2030) เป็นเป้าหมายที่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติจำนวน 193 ประเทศ ได้ลงมติรับรองในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในปีพ.ศ. 2558 โดยจะใช้เป็นวาระแห่งการพัฒนาของโลกในอีก 15 ปีข้างหน้า (ค.ศ. 2016 – 2030) มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย โดยเป้าหมายด้านการศึกษา คือ เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต แผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างหลักประกันว่า เด็กปฐมวัยทุกคนจะได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา ทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพและมีผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาด้วยค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและมีคุณภาพ กำลังแรงงานมีทักษะที่จำเป็น รวมถึงทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน การมีงานที่ดีและการเป็นผู้ประกอบการ กลุ่มผู้พิการและด้อยโอกาสเข้าถึงการศึกษาและการฝึก

อาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียม มีการเพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพ เพื่อการศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน

1.3 ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิคุณภาพของคนทุกช่วงวัยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม

1.4. ยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว กรอบยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว ครอบคลุมนโยบายการพัฒนาประเทศไทยสู่อุตสาหกรรม 4.0 การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Growth & Competitiveness) การสร้างโอกาสบนความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (Inclusive Growth) และการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

2. วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Objectives)

- 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
- 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ
- 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคีและร่วมมือพูนีกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

3. เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations)

แผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้

- 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics)

• 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และควมมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

4. เป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations)

แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาในระยะ 20 ปีไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access)
 - เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย
 - ประชากรทุกคนมีโอกาสได้รับบริการทางการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าที่มีคุณภาพและมาตรฐาน
 - ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่ตอบสนองของความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ
 - ประชากรสูงวัยได้เรียนรู้ฝึกฝนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะเพื่อการทำงานหรือการมีชีวิตหลังวัยทำงานอย่างมีคุณค่าและเป็นสุข

- 2) ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม (Equity) ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งกลุ่มปกติผู้มีความสามารถพิเศษ ผู้มีความบกพร่องด้านต่างๆ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีภูมิหลังทางสังคมหรือฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันได้รับโอกาสและการบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถและเต็มตามศักยภาพ (Quality) ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะของแต่ละบุคคลให้ไปได้ไกลที่สุดเท่าที่ศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลพึงมีภายใต้ระบบเศรษฐกิจสังคมฐานความรู้สังคมแห่งปัญญา และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) หน่วยงาน สถานศึกษาและสถาบันการศึกษาทุกแห่งสามารถบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล จัดให้มีระบบการจัดสรรและใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่ก่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุศักยภาพและขีดความสามารถของตน และส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุนและร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบันและองค์กรต่างๆ ในสังคม และผู้เรียน ผ่านมาตรการทางการเงินและการคลังที่เหมาะสม

5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สอนตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการทำงานของกำลังคนในประเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน สังคม และประเทศ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่จะนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการศึกษาที่สร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชนสังคมและประเทศชาติและการสร้างเสริมการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัญหาความต้องการขององค์กรประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก จากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและแรงกดดันจากภายใน จากสภาพการณ์และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้าง

ประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ระบบการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว นอกจากนี้ระบบการศึกษาเองก็มีปัญหาหลายประการที่เกิดจากระบบ คุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา กฎ ระเบียบ และการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมรวมทั้งการดำเนินการจัดการศึกษาที่ไม่สนองตอบเป้าหมายการพัฒนาของประเทศ

แม้ว่าตลอดระยะเวลาของการพัฒนาการศึกษา จะมีภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาปรากฏให้เห็น แต่ส่วนใหญ่เป็นผลสำเร็จในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ อาทิการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของผู้เรียนในระดับต่างๆ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่ใกล้เคียงหรือสูงกว่าระดับสากล จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น การกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาผ่านนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของรัฐ การผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางที่เชื่อมโยงกับตลาดงานผ่านระบบการศึกษาแบบทวิภาคีโดยภาพรวมระบบการศึกษายังมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์และการผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ

4. ปัญหาและความท้าทายที่เกิดจากระบบการศึกษา

1) คุณภาพของคนไทยทุกกลุ่มวัยยังมีปัญหา คุณภาพของคนไทยแต่ละกลุ่มวัยเป็นปัญหาสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคตทั้งเรื่องพัฒนาการและสติปัญญาตั้งแต่วัยเด็ก การขาดทักษะความรู้ความสามารถที่ส่งผลต่อผลิตภาพแรงงานของประเทศ และปัญหาด้านสุขภาพในวัยผู้สูงวัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐ

กลุ่มเด็กเล็ก (0 – 3 ปี) ยังมีปัญหาพัฒนาการไม่สมวัย และพัฒนาการล่าช้าโดยพัฒนาการที่ล่าช้าสุดคือพัฒนาการด้านภาษา สาเหตุส่วนใหญ่มาจากครอบครัวไม่มีความรู้และเวลาในการเลี้ยงดู ทั้งที่ช่วงวัย 0 – 3 ปีสมองจะมีพัฒนาการสูงสุด ปัญหานี้จะส่งผลกระทบต่อระดับสติปัญญา บุคลิกภาพ และความฉลาดทางอารมณ์ในระยะยาว

กลุ่มเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3 – 5 ปี ที่ต้องเริ่มพัฒนาทักษะการอยู่ในสังคม พบว่าเด็กส่วนใหญ่จะอยู่ในสถานศึกษาเด็กปฐมวัยที่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐาน โดยปัจจุบันมีมาตรฐานที่หลากหลาย ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวง

สาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และครูที่มีความแตกต่างด้านมาตรฐาน และส่งผลต่อพัฒนาการที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงของเด็กปฐมวัย

กลุ่มเด็กวัยเรียน ยังมีปัญหาด้านความสามารถทางเชาว์ปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เด็กวัยเรียนของไทยส่วนใหญ่มี IQ ที่ต่ำกว่าค่ากลางมาตรฐานสากล ขณะที่ EQ มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าระดับปกติเนื่องจากปัญหาภาวะโภชนาการของแม่และเด็ก ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม การดูแลของครอบครัว ซึ่งล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมและทักษะการใช้ชีวิตของเด็ก นอกจากนี้วัยรุ่นมีปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และปัญหายาเสพติด

กลุ่มวัยแรงงาน มีปัญหาผลิตภาพแรงงานต่ำ โดยในช่วงที่ผ่านมาผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีสาเหตุสำคัญจากทักษะและสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (Mismatching) กล่าวคือโครงสร้างของภาคการผลิตและบริการที่ยังพึ่งพาแรงงานทักษะต่ำในเกือบทุกอุตสาหกรรม แต่ไม่สอดคล้องกับแรงงานที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น อีกทั้งปัจจุบันมีแรงงานระดับอุดมศึกษาที่มีสัดส่วนการว่างงานสูง ขณะที่ตลาดแรงงานมีความต้องการแรงงานที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนมากนอกจากนี้แรงงานมีทักษะและความรู้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ โดยผลการสำรวจความต้องการแรงงานของผู้ประกอบการ พบว่า แรงงานไทยทั้งที่เป็นแรงงานฝีมือและแรงงานกึ่งฝีมือยังมีทักษะต่ำกว่าความคาดหวังของผู้ประกอบการ ทั้งทักษะด้านภาษาต่างประเทศการใช้คอมพิวเตอร์คณิตศาสตร์และการคำนวณ ทักษะการสื่อสาร การบริหารจัดการ และความสามารถเฉพาะในวิชาชีพ

กลุ่มผู้สูงอายุ มีปัญหาทางสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวมากขึ้น ผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไปมีจำนวนเพิ่มขึ้น และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นสูงมากในอนาคต ซึ่งผู้สูงอายุกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นวัยพึ่งพิงทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ

ปัญหาเกิดขึ้นเป็นผลจากระบบการศึกษาของประเทศที่ยังไม่สามารถเตรียมและพัฒนาคนในแต่ละช่วงวัยให้มีทักษะและคุณลักษณะที่พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและสังคม และเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับระบบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษาในทุกระดับการศึกษา มาตรฐานสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูตามมาตรฐานวิชาชีพ และระบบการ

จัดการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิต รวมถึงการสร้างลักษณะนิสัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21

2) การจัดการศึกษายังขาดคุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับ คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น โดยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐาน (O-NET) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำในทุกกลุ่มสาระและผลคะแนนจากการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ(PISA) อยู่ในระดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน ปัญหาเหล่านี้เกิดจากข้อจำกัดเรื่องหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะและสมรรถนะ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ขณะที่ในระดับอาชีวศึกษายังมีเด็กที่สนใจเรียนต่อสายอาชีพในสัดส่วนที่น้อย ส่วนระดับอุดมศึกษา พบว่ามีการเปิดหลักสูตรโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดงาน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาบางส่วนยังมีปัญหาคุณภาพ อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยของไทยในระดับนานาชาติยังอยู่ในลำดับที่ต่ำ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้การศึกษาไทยในทุกระดับยังมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข

นอกจากนี้คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แม้ว่าอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยจะเพิ่มสูงขึ้น แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้อ่านเพื่อหาความรู้ และอัตราการอ่านเฉลี่ยของคนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ที่มีอยู่ยังไม่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเพียงแหล่งให้ความรู้ อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารอย่างรวดเร็วจะนำสังคมไทยไปสู่สังคมดิจิทัลมากขึ้น ถือเป็นความท้าทายต่อระบบการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องปรับให้อยู่บนฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเอื้อต่อคนทุกกลุ่มให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

3) ระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังเป็นจุดอ่อน บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีวิจัย และนวัตกรรมในระดับก้าวหน้า สัดส่วนของบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาต่อประชากรยังอยู่ระดับต่ำมากเมื่อ

เทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว ส่งผลให้ประเทศไทยเสียโอกาสที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหลายด้าน

4) การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่เหมาะสม และขาดความคล่องตัวเนื่องจากระบบการบริหารจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นการบริหารตามกฎระเบียบ (Rule Driven) มากกว่าการบริหารเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (Management Driven) และยังไม่เชื่อมโยงกับการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบตามหลักธรรมาภิบาล การแยกบทบาทระหว่างผู้กำกับการศึกษา (Regulator) กับผู้จัดการศึกษา (Provider) เพื่อมิให้เกิดการขัดกันซึ่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาภายใต้การแข่งขันที่เป็นธรรมค่อนข้างน้อย ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าและความไม่มีประสิทธิภาพของระบบการศึกษา ดังจะเห็นได้จากจำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กที่เพิ่มมากขึ้นตามโครงสร้างประชากรวัยเรียนที่ลดลง อัตราส่วนนักเรียนต่อครูจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน การให้บริการการศึกษาที่มีปริมาณเกินกว่าความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อเนื่องในอนาคต

5) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาที่ยังมีความเหลื่อมล้ำ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดบริการภาครัฐที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา จากการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ ยังมีโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินจำนวนมาก และยังมีความแตกต่างของเกณฑ์การประเมินระหว่างโรงเรียนที่อยู่ในเมืองและนอกเมือง โรงเรียนที่อยู่ต่างภูมิภาค โรงเรียนที่อยู่ต่างสังกัด และโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

จากการที่รัฐต้องรับผิดชอบต่อจัดการศึกษาด้วยทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาส่วนใหญ่เป็นงบบุคลากรซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายประจำ ทำให้งบประมาณสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีน้อย จำนวนสถานศึกษาที่มีมาก โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลให้คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในเขตเมืองและชนบท ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชนมีความแตกต่างกันมากขึ้น นอกจากนี้นโยบายเรียนฟรี 15 ปี และการกำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นบริการให้เปล่าโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามสิทธิที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้รัฐต้องใช้งบประมาณเพื่อการศึกษาค่อนข้างสูง ในขณะที่การเรียนในระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนเป็นผู้ได้รับประโยชน์มากกว่าที่สังคมส่วนรวมได้แต่มีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายทางการ

ศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น อีกทั้งครัวเรือนที่ด้อยโอกาสและยากจนแม้จะมีโอกาสและสามารถเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาในสถาบันการศึกษาที่ดีแต่ก็เป็นสัดส่วนที่น้อยมาก การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐจึงเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ยากจน ซึ่งสร้างภาระแก่งบประมาณของรัฐมากกว่าที่ควรจะเป็น ทรัพยากรที่ใช้เพื่อการศึกษาจึงมาจากภาครัฐเป็นหลัก โดยที่ภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมน้อย นอกจากนี้การใช้ความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในการเข้าถึงสถานศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตเมือง และเป็นสถานศึกษาของรัฐ ยิ่งทำให้โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของประชาชนมีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น แม้ว่าผลการดำเนินงานจะชี้ให้เห็นว่าประชาชนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษามากขึ้น แต่ก็เป็นโอกาสที่ได้บนฐานของคุณภาพที่แตกต่างกัน และนำไปสู่การสร้าง ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น

6) คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ กระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนไทยบางส่วนไม่สามารถเลือกรับปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของคนไทย ถูกกลืนโดยวิถีชีวิตแบบใหม่ มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบาย เชื่อข่าวลือ ขาดความอดทน ขาดวินัย วัตถุนิยม ยอมรับคนที่ฐานะมากกว่าคนดีมีคุณธรรม มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหลายประการที่ลอกเลียนแบบวัฒนธรรมจากต่างประเทศ ชี้ให้เห็นว่าคนไทยยังขาดทักษะในการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีจากต่างประเทศมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ละทิ้งค่านิยมที่ดั้งเดิมอันเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยและลดคุณค่าของความเป็นไทย จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการปรับเปลี่ยนให้คนมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมไทย

5. ปัญหาและความท้าทายจากสภาวะการณ์ของโลกที่ประเทศต้อง

เผชิญ

นอกจากปัญหาและความท้าทายที่เกิดขึ้นจากระบบการศึกษาแล้ว สภาวะการณ์และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ยังเป็นความท้าทายที่

ส่งผลให้ประเทศไทยและประเทศทั่วโลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง และดำรงอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักของประเทศในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว จึงต้องปรับเปลี่ยนให้ทันการณ์และนำพาประเทศสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ภายใต้ปัญหาและความท้าทายที่ประเทศต้องเผชิญ ดังนี้

1) แรงกดดันจากปัจจัยภายนอก ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การบรรลุข้อตกลงเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ 2558 (Millennium Development Goals : MDGs 2015) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนที่ส่งผลให้เกิดการเปิดเสรีทางการค้า บริการ แรงงาน การลงทุน และการเงิน โดยมีกลไกสำคัญ อาทิ เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) เขตการลงทุนเสรี (ASEAN Investment Area : AIA) และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21

2) แรงกดดันจากปัจจัยภายใน ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในขนาดอันใกล้ การเตรียมความพร้อมของพลเมืองและประเทศ เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนประเทศไปสู่ “ประเทศไทย 4.0” ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

3) การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง เนื่องจากคุณภาพของกำลังแรงงานที่ขาดทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่ตรงกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพการผลิตของกำลังแรงงาน (Productivity of Labor Force) เมื่อเปรียบเทียบกับค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนระดับกลาง และปัญหาการทำงานต่ำกว่าระดับ (underemployment)

4) ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเลื่อนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลกที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ทศนคติความเชื่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลการเรียนรู้และการบริโภคในรูปแบบต่างๆ อาทิการใช้สื่อออนไลน์ในการจับจ่ายใช้สอยและการทำธุรกรรมต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยไม่จำเป็นต้องรู้จักตัวตนซึ่งกันและกัน การบริโภคสื่อหลายช่องทางในช่วงเวลาเดียวกัน ส่งผลให้คนไทยเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไร้ขีดจำกัด เกิดการสร้างวัฒนธรรมร่วมสมัย แม้จะเพิ่มโอกาสสำหรับการซื้อขายสินค้าและบริการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศ แต่ก็อาจก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากการขาดการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีงาม จนทำให้คนไทยละเลยอัตลักษณ์มีพฤติกรรมที่เน้นบริโภคนิยมและค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตแบบเร่งรีบ ไม่เคารพในสิทธิคนอื่น ขาดความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมไทย

5) การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องแลกกับทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ส่งผลเสียต่อมลภาวะทางอากาศ น้ำ เสียง ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะมูลฝอย รวมทั้งกากของเสียจากภาคอุตสาหกรรมที่สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่ภัยพิบัติธรรมชาติภาวะโลกร้อน และการปล่อยก๊าซเรือนกระจก นำมาซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประมาณค่ามิได้และต้องใช้ทรัพยากรในการแก้ปัญหาและลดผลกระทบที่ต่อเนื่อง ซึ่งสร้างภาระกับสังคมและงบประมาณของรัฐอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

จากปัญหาวิกฤตของระบบการศึกษาที่สะสมและเรื้อรัง ผนวกกับปัญหาและความท้าทายที่ประเทศต้องเผชิญจากปัจจัยภายนอกและภายใน จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศตามโมเดล “ประเทศไทย 4.0” ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในโลกที่หนึ่งในอีก 20 ปีข้างหน้า และรองรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ภายใต้ระบบเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันภายใต้กลไกตลาดเสรีและไร้พรมแดน โดยมีประเด็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการในระยะ 5 ปีแรก เพื่อการเปลี่ยนระบบคิด (Mind Set) และปรับกระบวนทัศน์ (Paradigm) ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

4. การกำหนดทางเลือกและการตัดทางเลือกการจัดการศึกษาของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาดำเนินการภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของโลก ศตวรรษที่ 21 และสภาพการณ์ที่เป็นแรงกดดันทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ โดยใช้กรอบและแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง(พ.ศ. 2552 – 2559) บริบทของการจัดการศึกษา และผลการพัฒนาการศึกษาของไทยในช่วงปี 2552 – 2558 สรุปได้ดังนี้

6. บริบทของการจัดการศึกษา

1. โครงสร้างประชากรช่วงปี 2553 – 2574 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัย ซึ่งเป็นผลจากอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลง ยกเว้นประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (ผู้สูงอายุ) ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัย ปัญหาโครงสร้างประชากรนี้จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมเนื่องจากอัตราการพึ่งพิงจะเพิ่มสูงขึ้น

2. จำนวนนักเรียน และนักศึกษาที่เรียนการศึกษาในระบบ ในภาพรวมลดลงจาก 15.026 ล้านคน ในปี 2552 เป็น 14.283 ล้านคน ในปี 2558 โดยลดลงเกือบทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา ยกเว้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และปริญญาตรีที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่วนผู้สำเร็จการศึกษาในภาพรวม มีจำนวนลดลงจาก 2.694 ล้านคน ในปี 2552 เป็น 2.542 ล้านคน ในปี 2558 โดยลดลงเกือบทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา ยกเว้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งประเภทสามัญศึกษา และอาชีวศึกษาที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น สำหรับผู้เรียนการศึกษานอกระบบ ในช่วงปีการศึกษา 2552 – 2558 ในภาพรวมมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 5.609 ล้านคน ในปี 2552 เป็น 6.932 ล้านคน ในปี 2558 สืบเนื่องจากนโยบายการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาลทำให้มีจำนวนผู้เรียนทุกประเภทการศึกษาเพิ่มขึ้น

3. จำนวนครูและอาจารย์ ในช่วงปีการศึกษา 2552 – 2558 ในภาพรวมเพิ่มขึ้นจาก 691,860 คน ในปี 2552 เป็น 709,531 คน ในปี 2558 และมีแนวโน้มลดลงเกือบทุกสังกัดยกเว้นสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีจำนวนครูเพิ่มขึ้น

4. จำนวนสถานศึกษาที่เปิดสอนในช่วงปีการศึกษา 2552 – 2558 จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา ในภาพรวมพบว่าตลอดช่วงระยะเวลา 7 ปี

จำนวนสถานศึกษามีจำนวนไม่แตกต่างกันมาก โดยลดลงเล็กน้อยจาก 58,103 แห่ง ในปี 2552 เป็น 58,062 แห่งในปี 2558 แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละระดับ/ประเภทการศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (สามัญศึกษาและอาชีวศึกษา) มีจำนวนเพิ่มขึ้นส่วนสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับก่อน ประถมศึกษามีจำนวนลดลง

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า เด็กที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษา มีแนวโน้มลดลง แต่จำนวนสถานศึกษากลับมีได้ลดลงและมีแนวโน้มที่สถานศึกษาจะมี ขนาดเล็กลงและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบ การศึกษาทั้งอาคารสถานที่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องมีการทบทวนและบริหารจัดการใหม่ให้มีประสิทธิภาพและใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด

7. โอกาสทางการศึกษา

1. ประชากรกลุ่มอายุวัยเรียน มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล – มัธยมศึกษาตอนปลาย) เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจาก นโยบายโครงการเรียนฟรี 15 ปี ของรัฐบาล ตามสิทธิที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย เพื่อเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชาชนอย่าง ทั่วถึง ยกเว้นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่อัตราการเข้าเรียนต่อประชากรช่วงอายุ 12 – 14 ปี มีแนวโน้มลดลงเหลือร้อยละ 88.3 ในปี 2558 สะท้อนให้เห็นว่า ยังมีประชากรที่อยู่ในวัย เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษ่อีกประมาณร้อยละ 11.7 คิดเป็น จำนวนประมาณ 310,000 คน

2. กลุ่มผู้เรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2552 – 2558 พบว่า จำนวนผู้เรียนดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะปีการศึกษา 2558 มีจำนวนเด็กด้อยโอกาสประเภทเด็กยากจน และผู้มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษด้านปัญหาการเรียนรู้และบกพร่องทางสติปัญญา ได้รับโอกาสเข้า เรียนมากที่สุด

3. ปัญหาการออกกลางคัน แม้ว่าจะเป็นเรื่องต่อเนื่องและคาดว่าจะ คงอยู่ต่อไปแต่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น เห็นได้จากข้อมูลอัตราการออกกลางคันของผู้เรียนใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงปีการศึกษา 2552 – 2557 พบว่ามีอัตราการลดลงจากร้อยละ 0.70 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 0.14 ในปี 2557

โดยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีอัตราการออกกลางคันลดลงมากที่สุด สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาการอพยพตามผู้ปกครองปัญหาการปรับตัวและปัญหาครอบครัว ส่วนข้อมูลอัตราการออกกลางคันของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16.31(71,321 คน) ในปี 2557 เป็นร้อยละ 16.77 (72,873 คน) ในปี 2558 และในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ลดลงจากร้อยละ 11.36 (24,490 คน) เป็นร้อยละ 11.14 (26,258 คน) ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ โดยสาเหตุการออกกลางคันส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาครอบครัว ยาเสพติด และการก่อคดีต่างๆ

4. ระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 15 - 59 ปี ทั้งที่อยู่ในวัยเรียนและที่อยู่ในกำลังแรงงาน พบว่า ในช่วงปี 2552 - 2558 ประชากรในกลุ่มอายุดังกล่าวได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งเห็นได้จากจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 8.9 ปี ในปี 2552 เป็น 10.0 ปี ในปี 2558 ซึ่งเทียบได้กับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงาน ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สามารถศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 44.40 เป็นร้อยละ 52.25 ในช่วงเวลาเดียวกัน ในขณะที่ร้อยละของกำลังแรงงานที่สามารถศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นค่อนข้างคงที่ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานเพื่อยกระดับการศึกษาให้แก่แรงงานยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง และกำลังแรงงานระดับกลางที่สามารถศึกษาระดับ ปวช. และปวส. มีอยู่ไม่ถึงร้อยละ 10 เท่านั้น ข้อมูลข้างต้นสะท้อนภาพการได้รับบริการการศึกษาของประชากรในวัยเรียนที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่เข้าศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก อย่างไรก็ตามปัญหาของประชากรวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 11.7 และประชากรวัยแรงงานที่มีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาและให้ความสำคัญเป็นการเร่งด่วน

8. คุณภาพของการศึกษา

1. พัฒนาการของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี ในช่วงปี 2553 - 2557 พบว่าเด็กแรกเกิด ถึงอายุ 5 ปี มีพัฒนาการสมวัยลดลงจากร้อยละ 73.4 เป็นร้อยละ 72.8 ซึ่งสาเหตุสำคัญอาจมาจากการที่พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่

ถูกต้อง ทั้งทางสุขภาพกายสุขภาพจิต และโภชนาการ และขาดโอกาสเรียนรู้วิธีการเป็นพ่อแม่ที่ดี แม้ว่ารัฐจะได้ดำเนินการกำหนดนโยบายและแผนบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย ร่วมกับหลายกระทรวงอย่างต่อเนื่องแต่ผลลัพธ์ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ในปี 2558 ยังมีเด็กอายุ 2 - 5 ปี ประมาณร้อยละ 13.34(ประมาณ 4.1 แสนคน) ที่ไม่ได้เข้าเรียนในศูนย์เด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ คะแนนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและต่ำ โดยในปี 2559 ผลคะแนน O-NET ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในวิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ย 52.29 วิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย 31.62 และ 36.89 ตามลำดับ ในส่วนวิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 27.36 และ 24.82 ตามลำดับซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณภาพของการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกันสูง ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนการศึกษานอกระบบ จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ด้านทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพทักษะการดำเนินชีวิต และการพัฒนาสังคม พบว่า ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และคะแนนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะด้านความรู้พื้นฐานมีคะแนนค่อนข้างต่ำมาก

3. ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเทียบกับนานาชาติประเทศทั่วโลกและในอาเซียน โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment : PISA) ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การอ่านและคณิตศาสตร์ จากการเรียนไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตหรือสถานการณ์จริง พบว่า ผลการประเมิน PISA 2015 (ปี 2558) คะแนนเฉลี่ยด้านการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ การรู้เรื่องการอ่าน และการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยอายุ 15 ปี ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (OECD) ทุกวิชา โดยประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 55 จาก 72 ประเทศ ซึ่งต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์ และเวียดนาม ซึ่งอยู่ในลำดับที่ 1 และ 8 ตามลำดับ ส่วนการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และ

วิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยเทียบกับนานาชาติ (Trends in International Mathematics and Science Study : TIMSS) ซึ่งเน้นการประเมินความรู้และทักษะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรของนักเรียน พบว่าในปี 2554 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของไทย มีคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่ลำดับที่ 34 และ 29 จาก 52 ประเทศ ซึ่งต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์ โดยคณิตศาสตร์จัดอยู่ในกลุ่มอ่อนที่สุด ส่วนวิทยาศาสตร์อยู่ในกลุ่มพอใช้ ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของไทย จากผลการประเมินในปี 2558 พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่อันดับที่ 26 จาก 37 ประเทศ ทั้งสองวิชา แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาความรู้ความสามารถ การคิดวิเคราะห์ และการนำไปใช้ โดยเฉพาะด้านที่กำหนดเป็นสาระหลักในการประเมินระดับนานาชาติ ได้แก่ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

4. ทักษะการเรียนรู้และการเฝ้าหาความรู้ของคนไทย เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน จากข้อมูลการอ่านหนังสือของคนไทยอายุ 6 ปีขึ้นไป พบว่า เวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการอ่านหนังสือนอกเวลาเรียนและนอกเวลาทำงาน เพิ่มขึ้นจาก 35 นาที ต่อวัน ในปี 2554 เป็น 66 นาทีต่อวัน ในปี 2558 โดยกลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) ใช้เวลาในการอ่านมากที่สุด 94 นาทีต่อวัน อย่างไรก็ตาม เยาวชนอ่านหนังสือประเภทข้อความในสื่อสังคมออนไลน์/SMS/E-mail มากถึงร้อยละ 83.3 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแหล่งข้อมูลที่เยาวชนไทยส่วนใหญ่ให้ความสนใจ นอกจากนี้ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป มีการใช้อินเทอร์เน็ต เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.7 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 36.8 ในปี 2558 โดยลักษณะการใช้เทคโนโลยีส่วนใหญ่ยังเป็นแบบตั้งรับ ผู้เรียนใช้เพื่อการสืบค้นเนื้อหาสาระ แต่ยังขาดความสามารถในการจัดการและการสังเคราะห์ข้อมูลที่สืบค้นได้รวมถึงการใช้ประโยชน์ด้านอื่น

5. คุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชน พบว่า จำนวนคดีเด็กและเยาวชน (อายุ 10 – 18 ปี) ที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีแนวโน้มลดลงจาก 46,371 คน ในปี 2552 เหลือ 36,537 คน ในปี 2557 แต่ก็ยังถือว่ามีจำนวนมากพอสมควร โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีมากกว่า 15,000 คนในทุกปี

6. ทักษะด้านภาษาของแรงงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการของประเทศไทยและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีแนวโน้มลดลง จากข้อมูลของ IMD พบว่าคะแนนการประเมินทักษะภาษาลดลงจาก 4.24 คะแนน (คะแนนเต็ม 10

คะแนน) ในปี 2552 เหลือ 3.86 คะแนน ในปี 2559 ส่วนทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพิ่มขึ้นจาก 6.36 คะแนน (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) เป็น 6.42 คะแนน ในปี 2559 โดยแรงงานไทยมีทักษะด้านภาษาและทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในอันดับที่ 52 และ 51 ในขณะที่สิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ 10 และ 9 มาเลเซียอันดับที่ 26 และ 27 ตามลำดับ

7. ผลผลิตของการศึกษากับความต้องการกำลังแรงงาน มีความไม่สอดคล้องกันเห็นได้จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่า แม้ว่าจะมีการขาดแคลนกำลังแรงงานในแต่ละระดับการศึกษา แต่จำนวนผู้ว่างงานก็ยังมีอยู่มาก โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่ามีความขาดแคลนมากที่สุดประมาณ 57,000 คน แต่จำนวนผู้ว่างงานก็สูงที่สุดเช่นกัน ส่วนระดับปวช. ขาดแคลนประมาณ 31,400 คน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสัดส่วนผู้เข้าเรียนระดับ ปวช. ลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 37.7 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 32.5 ในปี 2558 สำหรับระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง/อนุปริญญา มีจำนวนผู้ว่างงานมากกว่าความต้องการกำลังแรงงาน ถึง 1.7 เท่า แสดงให้เห็นว่า การผลิตบัณฑิตในระดับอุดมศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาและสาขาวิชาต่างๆ ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และระบุสัดส่วนจำนวนการผลิตในแต่ละสาขาวิชาอย่างชัดเจน

จากข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติที่เสนอมาข้างต้น ชี้ให้เห็นค่อนข้างชัดเจนว่า คุณภาพการศึกษาทั้งด้านวิชาการ และคุณลักษณะของผู้เรียนยังไม่น่าพอใจ นอกจากนี้ ทักษะของกำลังแรงงานไทย ทั้งในด้านสาขาที่เรียนและระดับการศึกษา ที่สำเร็จการศึกษา ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการ ส่งผลให้มีผู้ว่างงานจำนวนมากภาคการจัดการศึกษาทั้งในส่วนผู้กำหนดนโยบายและแผนการผลิตและสถาบันผู้ผลิตจึงต้องมีการวิเคราะห์ ทบทวนเป้าหมาย สาขาการผลิต และคุณภาพของกระบวนการจัดการศึกษา ทั้งในด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ส่วนภาคเศรษฐกิจและสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาและสร้างเสริมทักษะ สมรรถนะ ให้กับเด็กและเยาวชนของชาติ

9. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

1. สัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู จำนวนนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า นอกจากสัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อห้องในภาพรวมจะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดให้ระดับก่อนประถมศึกษา เท่ากับ 30 : 1 และระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เท่ากับ 40 : 1 ยังพบว่า จำนวนนักเรียนต่อห้องของสถานศึกษาในแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก จึงควรกำหนดจำนวนผู้เรียนต่อห้องเรียนที่เหมาะสมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

2. อัตราส่วนนักเรียนต่อครู เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าในภาพรวมจำนวนนักเรียนต่อครูต่ำกว่าเกณฑ์ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นผลจากจำนวนประชากรวัยเรียนที่ลดลง แต่จำนวนครูไม่สามารถลดลงเพื่อให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม แม้ว่าในช่วงที่ผ่านมา จะมีโครงการเกษียณอายุราชการก่อนเวลารวมทั้งมีการตัดอัตราครูที่เกษียณอย่างไรก็ดี แม้ในภาพรวมมีปัญหาครูเกิน แต่ก็พบปัญหาการขาดแคลนครูในบางสาขาวิชาและในบางพื้นที่ การบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหา โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคลจึงต้องมีการวางแผนและดำเนินการให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและความต้องการครูของแต่ละพื้นที่

3. การผลิตครูของสถาบันอุดมศึกษา เกินความต้องการ เนื่องจากสถาบันผลิตครูมุ่งผลิตตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละสถาบัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ให้ความสำคัญกับปริญญามากกว่าความรู้และสมรรถนะที่สนองตอบความต้องการของตลาดงานส่งผลให้เกิดปัญหาครูเกินและขาดแคลนในบางสาขาวิชา โดยเฉพาะสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย การที่สถาบันผลิตครูมุ่งผลิตในเชิงพาณิชย์ย่อมส่งผลต่อคุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาที่ขาดทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการบริหารจัดการด้านการบริหารงานบุคคลของครู ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาครูไม่ครบชั้นในสถานศึกษาขนาดเล็ก ครูสอนในวิชาที่ไม่ตรงกับวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา ครูต้องรับภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากการสอน เช่น งานธุรการงานการเงิน งานพัสดุ งานกิจกรรม เป็นต้น ปัญหาทั้งในเชิงการผลิตและการบริหารเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อศักยภาพและสมรรถนะของครูไทย ทำให้ครูขาดความมุ่งมั่นในเนื้อหาวิชาที่สอน ขาดทักษะและสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ และขาดการประเมินสมรรถนะเพื่อประกันคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง จากข้อมูลดังกล่าว ซึ่งให้เห็นว่า ระบบการผลิตและพัฒนาครู รวมทั้งการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำเป็นต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ และปฏิรูประบบการผลิต การพัฒนา และการบริหารงานบุคคลของครูอย่างจริงจัง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของครูมี ประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ สนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

10. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา

1. ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สพค.) พบว่า สถานศึกษาระดับก่อน ประถมศึกษา ประถมศึกษามัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา และการศึกษาออก โรงเรียนระดับอำเภอ ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 96.81 77.47 79.49 95.27 และ 98.81 ตามลำดับ หากพิจารณาสถานศึกษาที่ผ่านการรับรอง พบว่า ผลการประเมินที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจเห็นได้จากผลการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยระดับพอใช้ ในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ได้แก่ ตัวบ่งชี้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ส่วนประเภทอาชีวศึกษา ได้แก่ ตัวบ่งชี้ด้านผลงานที่เป็นโครงการทางวิชาชีพหรือสิ่งประดิษฐ์ของผู้เรียนที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ ด้านผลงานที่เป็นนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์หรืองานวิจัยของครูที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ และด้านผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานทางวิชาชีพจากองค์กรที่เป็นที่ยอมรับ และระดับอุดมศึกษา ได้แก่ ตัวบ่งชี้ด้านงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่ได้รับการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ ด้านผลงานวิชาการที่ได้รับการรับรองคุณภาพ และด้านผลงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกที่ได้รับการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการของสถานศึกษายังไม่สามารถส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดี ผู้เรียนยังขาดทักษะการค้นคว้า ความคิดสร้างสรรค์ทางนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ ตลอดจนการสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

2. สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีขนาดเล็ก (นักเรียนน้อยกว่า 120 คน) มีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2558 กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนจำนวนน้อยกว่า 20 คน 21 - 40 คน และ 41 - 60 คน มีมากถึง 1,059 2,488 และ 3,388 แห่ง

ตามลำดับ ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐเป็นไปอย่างไม่คุ้มค่า นอกจากนี้ ผลการศึกษาของธนาคารโลกได้สะท้อนให้เห็นว่า ผลกระทบจากโครงสร้างประชากรวัยเรียนที่ลดลงจะส่งผลให้จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

3. ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในระดับภูมิภาคเอเชียและระดับโลก จากข้อมูลของ QS University Rankings : Asia พบว่า ในปี 2552 มหาวิทยาลัยที่อยู่ใน 300 อันดับแรกของภูมิภาคเอเชีย มีมหาวิทยาลัยของไทย 12 แห่ง และลดลงเหลือ 10 แห่ง ในปี 2559 โดยมีมหาวิทยาลัยที่อยู่ใน 100 อันดับแรกของภูมิภาคเอเชียเพียง 2 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อันดับที่ 45) และมหาวิทยาลัยมหิดล (อันดับที่ 61) ในขณะที่ มาเลเซียติดอันดับ 5 แห่ง สิงคโปร์ 3 แห่ง ส่วนการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก จากข้อมูล QS World University Rankings 2015/2016 พบว่า มหาวิทยาลัยที่อยู่ใน 500 อันดับแรกของโลก มีมหาวิทยาลัยของไทยเพียง 2 แห่งเดิมเท่านั้น โดยมาเลเซียติดอันดับ 5 แห่ง และสิงคโปร์ 2 แห่ง (อีก 1 แห่ง ที่ติดอันดับ ระดับภูมิภาคเอเชียไม่เข้าร่วมโครงการ) จากข้อมูลด้านคุณภาพผู้เรียนและการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการยังไม่เป็นที่น่าพอใจ การบริหารจัดการทั้งเชิงวิชาการ และด้านอื่นๆ ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่กำหนดได้ รวมทั้งการมีสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีขนาดเล็กมากเกินไป ส่งผลต่อภาระด้านงบประมาณและการบริหารจัดการของรัฐ

11. ประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ

1. การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศไทย ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ จากข้อมูลของ IMD 2016 พบว่า ในปี 2556 ประเทศไทยมีการลงทุนทางการศึกษา ร้อยละ 3.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และจากข้อมูล IMD 2015 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 39 จาก 61 ประเทศ ซึ่งต่ำกว่าประเทศมาเลเซีย (ร้อยละ 5.5 อันดับที่ 18) แต่สูงกว่าประเทศสิงคโปร์ (ร้อยละ 3.1 อันดับที่ 56) ประเทศฟิลิปปินส์ (ร้อยละ 2.7 อันดับที่ 58) และประเทศอินโดนีเซีย (ร้อยละ 3.5 อันดับที่ 52) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาร้อยละของงบประมาณด้านการศึกษาต่องบประมาณทั้งประเทศกลับมีแนวโน้มลดลง จากร้อยละ 21.5 ในปีงบประมาณ 2552 เป็นร้อยละ 20.6 ในปีงบประมาณ 2558

2. การใช้จ่ายงบประมาณด้านการศึกษาของภาครัฐ การใช้จ่ายในปีงบประมาณ 2557 จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา มีจำนวน 545,581 ล้านบาท

ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายสำหรับการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ 44.84 สำหรับการศึกษานอกระบบมีเพียงร้อยละ 2.54 ข้อมูลข้างต้น เมื่อจำแนกตามประเภทกิจกรรมการใช้จ่าย พบว่าเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.88 สำหรับกิจกรรมเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและกองทุนกู้ยืม มีเพียงร้อยละ 5.57 และ 5.00 ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งการวิจัยและพัฒนา และการบริการวิชาการ คิดเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับรายจ่ายทั้งหมด ประกอบกับงบประมาณที่จ่ายเพื่อการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ใช้เป็นค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรถึงร้อยละ 75.9 ส่งผลให้งบประมาณที่เหลือมีอย่างจำกัด ไม่เพียงพอสำหรับการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษารวมทั้งการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะของผู้เรียน

3. รายจ่ายด้านการศึกษาของผู้ปกครอง จากข้อมูลการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2558 เมื่อพิจารณาจากรายจ่ายด้านการศึกษา (ทุกระดับการศึกษา) ของครัวเรือนต่อรายได้ของครัวเรือน จำแนกตามกลุ่มชั้นรายได้ พบว่า กลุ่มครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มชั้นรายได้ที่ 1 (กลุ่มที่ยากจนที่สุด) มีรายจ่ายเพื่อการศึกษาเมื่อเทียบกับรายได้ คิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 25.14) ในขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่อยู่ในชั้นรายได้ที่ 10 (กลุ่มที่รวยที่สุด)มีรายจ่ายเพื่อการศึกษาเมื่อเทียบกับรายได้คิดเป็นร้อยละ 3.29 ซึ่งแตกต่างกันถึง 7.6 เท่า แสดงให้เห็นว่ากลุ่มครัวเรือนที่ยากจนรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อศึกษามากกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ร่ำรวยแต่กลับได้รับคุณภาพการศึกษาที่ดีกว่า (กลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมีโอกาสเข้าถึงสถานศึกษาที่ดีและมีคุณภาพมาตรฐานมากกว่า)

4. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่างรัฐและเอกชน ในช่วงปี 2552 – 2558 โดยภาพรวมพบว่า รัฐยังคงบทบาทในการเป็นผู้จัดการศึกษาเป็นหลักในทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยมีสัดส่วนการจัดการศึกษาระหว่างรัฐและเอกชนที่ค่อนข้างคงที่ เท่ากับ 80 : 20 โดยประมาณ สัดส่วนการจัดการศึกษาของภาคเอกชนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในแต่ละระดับการศึกษา ยกเว้นระดับอุดมศึกษา และอาชีวศึกษา อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐจะดำเนินนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาคเอกชนผ่านการให้เงินอุดหนุนรายหัวควบคู่กับการกำหนดเพดานค่าเล่าเรียน แต่ก็ยังมิได้สร้างแรงจูงใจให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก เนื่องจากเงินอุดหนุนรายหัวที่รัฐจัดให้ยังเป็นอัตราที่ต่ำ และผู้เรียนที่เข้าศึกษา

ในสถานศึกษาเอกชนต้องจ่ายค่าเล่าเรียนเพิ่ม แม้ว่าจะเป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐจัดให้กับประชาชนโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายก็ตาม นโยบายของรัฐด้านการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนรวมทั้งกฎระเบียบบางประการที่ยังเป็นอุปสรรค ล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาร่วมจัดการศึกษาของภาคเอกชน ข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาตามกิจกรรมต่างๆ เปรียบเทียบกับคุณภาพของการศึกษาที่ผู้เรียนได้รับ สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษาของรัฐ การใช้จ่ายในบางกิจกรรมที่ไม่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งการรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาในสัดส่วนที่สูงของกลุ่มครัวเรือนที่ยากจนเมื่อเทียบกับกลุ่มครัวเรือนที่ร่ำรวย และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการจัดการศึกษาที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็นล้วนเป็นประเด็นที่ต้องมีการทบทวนและปรับปรุงการบริหารจัดการทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

12. การพัฒนาการศึกษา กับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

1. ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย รายงานผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ของ IMD ซึ่งให้เห็นว่าขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยเทียบกับนานาประเทศมีอันดับลดลงตลอดช่วง 7 ปีที่ผ่านมาโดยลดลงจากอันดับที่ 43 ในปี 2551 มาเป็นอันดับที่ 54 ในปี 2557 และปรับเพิ่มขึ้นเป็นอันดับที่ 48 ในปี 2558 สำหรับปี 2559 ซึ่งเป็นปีล่าสุด พบว่าอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยลดลงมาเป็นอันดับที่ 52 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาเมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัดย่อยด้านการศึกษาในปี 2559 พบว่ามี 2 ตัวชี้วัดที่อันดับลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับปี 2558 ได้แก่ งบประมาณภาครัฐที่ใช้ในการศึกษาต่อ นักเรียนมัธยมศึกษาลดลงจากอันดับที่ 2 เป็นอันดับที่ 33 และผู้หญิงที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทลดลงจากอันดับที่ 23 เป็นอันดับที่ 32 ส่วนตัวชี้วัดที่ได้จากความคิดเห็นของผู้ประกอบการซึ่งเป็นข้อกังวลของไทยมาโดยตลอด กลับมีอันดับดีขึ้นแม้จะยังไม่น่าพึงพอใจนักเมื่อเทียบกับค่ามัธยฐาน เมื่อเปรียบเทียบอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยกับประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย พบว่า ในปี 2558 ทั้งสองประเทศมีอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาสูงกว่าประเทศไทย คือ อันดับ 3 และ 35 ตามลำดับในขณะที่ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 48

2. ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในเวทีเศรษฐกิจโลก ผลการจัดอันดับของ World Economic Forum (WEF) ซึ่งให้เห็นว่า ในปี 2557 – 2558 ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 37 จาก 144 ประเทศที่เข้าร่วม หรืออยู่ในระยะของการพัฒนา(Development Stage) ที่ 2 จาก 3 ระดับ (Efficiency – Driven) ของระยะของการพัฒนาที่มาจากกรณีประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตผลิตผลที่มีคุณภาพ อันเนื่องมาจากค่าจ้างที่เพิ่มขึ้น มิใช่ราคาของผลิตผลที่เพิ่มขึ้น หากพิจารณาถึงขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาในเวทีเศรษฐกิจโลก จากตัวชี้วัด 10 ตัว พบว่า ในปี 2558 ประเทศไทยมีตัวชี้วัดที่มีอันดับเพิ่มขึ้นและลดลงจากปี 2557 จำนวน 5 ตัวเท่า ๆ กัน และเป็นที่น่าสังเกตว่า ตัวชี้วัด 5 ตัวที่มีอันดับลดลงล้วนเป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่ คุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา คุณภาพระบบการศึกษา คุณภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา และความสามารถในการวิจัยและการให้บริการฝึกอบรม ในขณะที่อันดับตัวชี้วัดด้านการศึกษาของประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ต่างก็มีอันดับที่สูงกว่าไทยหลายตัว และเป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศเวียดนามซึ่งมีอันดับตัวชี้วัดด้านการศึกษา 5 ตัวที่ดีขึ้นนั้น ล้วนเป็นตัวชี้วัดเดียวกันกับที่ประเทศไทยมีอันดับลดลงผล การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดย IMD และ WEF สะท้อนให้เห็นว่าสมรรถนะด้านการศึกษาของประเทศไทยในเวทีสากลยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจและด้อยกว่าหลายประเทศ ทั้งด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ด้านคุณภาพ และด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

13. สรุป

ผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี 2552 – 2558 ประเทศไทยประสบความสำเร็จหลายด้าน แต่อีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไป เมื่อเปรียบเทียบอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยกับนานาประเทศพบว่า มีแนวโน้มลดลง และต่ำกว่าประเทศอื่น โดยเฉพาะ สิงคโปร์ มาเลเซีย แต่เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดย่อยด้านการศึกษา พบว่า ตัวชี้วัดบางตัวมีแนวโน้มดีขึ้นโดยเฉพาะความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อความสามารถในการแข่งขัน ผลการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในด้านโอกาสทางการศึกษา รัฐมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนค่อนข้างมาก ส่งผลให้ประชากรในวัยเรียน รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ยังคงเข้าเรียนได้ไม่ครบทุกคนและยังมี

ปัญหาการออกกลางคันอยู่บ้าง นอกจากนี้ ประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานแม้จะได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นแต่จำนวนแรงงานที่มีการศึกษาดำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นยังมีอยู่จำนวนมาก จึงต้องเร่งดำเนินการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต และมีมาตรการต่างๆ ให้เด็กและประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ มาตรฐานเพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับการศึกษาของคนไทยให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ผลการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชีย แม้ว่าเยาวชนจะมีการเฝ้าหาความรู้เพิ่มขึ้น แต่ยังขาดความสามารถในการจัดการและการสังเคราะห์ข้อมูลที่สืบค้นได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ ส่วนประเด็นคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนยังต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ คุณภาพของกำลังแรงงาน (อายุ 15 ปีขึ้นไป)แม้ว่าจะได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น แต่ยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน สถานประกอบการต้องการแรงงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะสูงมาก ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่จบระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นและประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) แต่สัดส่วนของผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภท อาชีวศึกษายังคงน้อยกว่าประเภทสามัญศึกษา เนื่องจากมุ่งหวังเรียนต่อในระดับปริญญาตรี ซึ่งเห็นได้จากจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษามีแนวโน้มน้อยลงทุกปี ทำให้มีการขาดแคลนแรงงานระดับกลางส่วนแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน จึงยังมีผู้ว่างงานอยู่จำนวนมาก อย่างไรก็ตาม กำลังแรงงานในระดับนี้ก็ยังคงขาดแคลนอยู่จำนวนหนึ่ง สะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้จะมีระดับคุณวุฒิทางการศึกษาตามที่นายจ้างต้องการแล้วแต่อาจยังมีสมรรถนะหรือคุณลักษณะอื่นๆ ที่ไม่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการดังนั้น การจัดการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและกำลังแรงงานที่มีทักษะและคุณลักษณะที่พร้อมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่างๆ มากกว่าจัดการศึกษาตามความพร้อมของสถานศึกษา และต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการกำลังคนเพื่อวางแผนเป้าหมายการจัดการศึกษาทั้งเพื่อการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดงานและการพัฒนา กำลังคนเพื่อยกระดับคุณภาพกำลังแรงงานให้สูงขึ้นนอกจากนี้ ปัญหาด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่มีจำนวนนักเรียนต่อห้องและจำนวนนักเรียนต่อครูที่

เหมาะสม การผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งมีอยู่จำนวนมากเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งได้รับค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ แต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาครูค่อนข้างน้อย โดยงบประมาณส่วนใหญ่ที่ใช้จัดการศึกษามาจากภาครัฐ ภาคเอกชนยังมีส่วนร่วมน้อย และผู้ที่มีรายได้น้อยต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาค่อนข้างมาก จึงต้องเร่งดำเนินการปฏิรูประบบการผลิต การพัฒนาครู และการบริหารงานบุคคลของครูให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกันเพื่อใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่สถานศึกษา เพื่อความคล่องตัว ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดและสนับสนุนการศึกษาเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐ และปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การกำหนดกลยุทธ์และการตัดสินใจกลยุทธ์

การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศ ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยาก ในขณะที่ผลของการจัดการศึกษาของประเทศในทุกๆระดับยังคงมีปัญหา ทั้งในด้านคุณภาพของคนไทยที่ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่างๆ ที่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา คุณลักษณะ และทักษะอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพึงพอใจ และกำลังแรงงานของประเทศที่มีสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แม้ในภาพรวมคนไทยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและมีความเสมอภาคทางการศึกษามากขึ้นจากนโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเรียน 15 ปีของรัฐ แต่ระบบบริหารจัดการศึกษาในปัจจุบันก็ยังไม่มีความมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรองรับสภาพการณ์การลดลงของประชากรและการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วของประเทศ รวมถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดนในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดและไร้ขีดจำกัดของเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเชื่อมทั้งโลกให้เป็นหนึ่งเดียว การเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค 4.0 จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้

ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การสร้าง ความผาสุกร่วมกันในสังคมของชนในชาติและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มีความเสมอ ภาคและเท่าเทียมกันมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มี รายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วในอีก 20 ปีข้างหน้า

การบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จะเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการพัฒนา ศักยภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก และจะต้องมีรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสม กับบริบทของหน่วยงานตนเอง ซึ่งกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ(พ.ศ.2560-2579) ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

- กลยุทธ์ที่ 1 ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ การศึกษา
- กลยุทธ์ที่ 2 ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่า เทียมทางการศึกษา
- กลยุทธ์ที่ 3 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม
- กลยุทธ์ที่ 4 ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการ สร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้
- กลยุทธ์ที่ 5 ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- กลยุทธ์ที่ 6 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและ ประเทศชาติ

การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) มีการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติและกลยุทธ์การบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีกลยุทธ์จำนวน 6 กลยุทธ์ 61 เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด 102 โครงการ 485 กิจกรรม แยกรายละเอียดตามกลยุทธ์ ดังนี้

- 1) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ การศึกษา ประกอบด้วย 10 เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด 18 โครงการ 90 กิจกรรม
- 2) กลยุทธ์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา ประกอบด้วย 10 เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด 12 โครงการ 71 กิจกรรม
- 3) กลยุทธ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 10 เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด 20 โครงการ 75 กิจกรรม
- 4) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 10 เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด 23 โครงการ 138 กิจกรรม
- 5) กลยุทธ์ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประกอบด้วย 11 เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด 14 โครงการ 67 กิจกรรม
- 6) กลยุทธ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ประกอบด้วย 10 เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด 15 โครงการ 44 กิจกรรม

6. การจัดทำแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์ เป็นการวางแผนเพื่อนำองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต การวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นการวางแผนในภาพรวมขององค์การทุกกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นเป็นปัจจัยที่ขนาดขององค์การนั้น

การวางแผนทั่วไป เป็นการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา การป้องกันปัญหา หรือการพัฒนาผลผลิตขององค์การ ดังนั้น การวางแผนทั่วไปจึงมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อการให้ได้แนวทางในการดำเนินงานที่ทำให้งานโครงการขององค์การบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

โครงสร้างของแผนกลยุทธ์ การจัดทำแผนกลยุทธ์นั้น อาจจะสรุปเป็นขั้นตอนของการจัดทำแผนกลยุทธ์ในอีกแนวหนึ่ง เพื่อช่วยให้ขั้นตอนชัดเจน และเป็นทางเลือกในกระบวนการจัดทำแผน ภายหลังจากที่ได้ทราบถึงแนวคิดพื้นฐานขั้นต้นแล้วได้ว่า การวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ภารกิจหรือพันธกิจ (Mission Analysis)
2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในอนาคต (Environmental Analysis)
3. การวิเคราะห์องค์การ (SWOT หรือ Situation Analysis)

4. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)
5. การค้นหาอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงาน (Obstacles)
6. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Decision)
7. การกำหนดนโยบาย (Policy Decision)
8. การกำหนดกิจกรรม (Activity) สำคัญตามกลยุทธ์และนโยบาย
9. การจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)

กิ่งพร ทองใบ (2549 ,หน้า 48) กล่าวว่า การวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) การกำหนดทิศทางหรือภารกิจหลัก 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การกำหนดยุทธศาสตร์ และ 4) การกำหนดนโยบาย 4) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย คือ สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนด วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้มากกว่าความคาดหวังที่ จะเป็นสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา 5) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ คือ สถานศึกษาควรกำหนดกลยุทธ์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายประสงค์ สถานศึกษาควรกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของสถานศึกษา และสถานศึกษาควรกำหนดกลยุทธ์โดยมีดัชนีบ่งชี้ความสำเร็จเพื่อเป็นเกณฑ์วัดความสำเร็จ

อดุลย์ คงยืน (2547,หน้า 61-63) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอพาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ส่วนใหญ่ มีความต้องการเพิ่มประสิทธิภาพโดยการประชุมชี้แจง การศึกษาจากเอกสารคู่มือการอบรมโดยวิทยากรและการอบรมสัมมนา ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาในการเพิ่มประสิทธิภาพสภาพศึกษาควรจัดทำแผนของสถานศึกษาอย่างจริงจังตามขั้นตอนและควรมุ่งเน้นการนำมาปฏิบัติจริง โดยให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำตั้งแต่เริ่มต้น 2) ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม คือ สถานศึกษาควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สถานศึกษาควรนำข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาในการจัดทำแผนกลยุทธ์ และควรให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนร่วมกันสร้างแบบประเมินสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา 3) ด้านการกำหนด

ทิศทางการจัดการศึกษา คือ สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรนำนโยบายของต้นสังกัดมาวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา และสถานศึกษาควรนำผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมากำหนดทิศทางการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อเป็นการวางแผนและนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นการวางแผนในภาพรวมขององค์การทุกกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นเป็นปัจจัยที่ขึ้นอยู่กับขนาดขององค์การนั้น

7. กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579)

7.1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ

เป้าหมาย

1) ผู้เรียนมีความรักในสถาบันหลักของชาติ มีจิตสำนึกประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสามัคคีปรองดอง

ตัวชี้วัด

- 1) ร้อยละของผู้เรียนที่มีความเข้าใจและแสดงออกถึงความจงรักภักดี การธำรงสถาบันหลักของชาติ และการยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเพิ่มขึ้น
- 2) ร้อยละของผู้เรียนที่ผ่านการอบรมลูกเสือ เนตรนารี เพิ่มขึ้น
- 3) ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าใจแนวคิดหลักการภูมิคุ้มกันหรือป้องกันการทุจริต เพิ่มขึ้น
- 4) ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าใจหลักการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น
- 5) ร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณธรรม จริยธรรมเพิ่มขึ้น

เป้าหมาย

1) ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษาและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถท่องจำและนำไปฝึกคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดในเชิงสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งการดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่

ตัวชี้วัด

1) ร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาในทุกระดับการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และได้รับการพัฒนา กิจกรรมเสริมทักษะอย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียน

2) ร้อยละของผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดในเชิงสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหา มีทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และการดูแลป้องกันตนเองจากภัยคุกคามในชีวิตเพิ่มขึ้น

3) มีระบบและกลไกการทดสอบ การวัดและประเมินความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ

7.2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

เป้าหมาย

1) กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ตัวชี้วัด

1) ระดับความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษเฉลี่ยของผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับ เมื่อทดสอบตามมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษ (CEFR) สูงขึ้น (ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ระดับปริญญาตรี)

2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญ และเป็นเลิศเฉพาะด้านตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด

1) ร้อยละของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเน้นด้านวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี และการวิจัยเพิ่มขึ้น

2) ร้อยละของสถานศึกษาที่ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการองค์ความรู้ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์หรือสะเต็มศึกษาเพิ่มขึ้น

3) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพิ่มขึ้น

4) ร้อยละของภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน สถานประกอบการสมาคมวิชาชีพและหน่วยงานที่จัดการศึกษาเพิ่มขึ้น

เป้าหมาย

3) การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด

1) จำนวนโครงการ/งานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้/นวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

2) จำนวนนวัตกรรม/สิ่งประดิษฐ์ ที่ได้จดสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น

7.3 ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

เป้าหมาย

1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทยและทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ตัวชี้วัด

1) ร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น

2) ร้อยละของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัยและมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น

2.1) ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะและช่วงเหลือสังคมเพิ่มขึ้น

2.2) ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีวินัยเพิ่มขึ้น

เป้าหมาย

2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพตัวชี้วัด

- 1) ร้อยละการอ่านของคนไทย (อายุตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไป) เพิ่มขึ้น
- 2) ร้อยละของนักเรียนที่มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไปเพิ่มขึ้น

เป้าหมาย

3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

ตัวชี้วัด

- 1) จำนวนสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาตามหลักสูตร ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น
- 2) ร้อยละของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

เป้าหมาย

4) แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

ตัวชี้วัด

- 1) จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษา/จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น
- 2) จำนวนแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน สถานประกอบการ สถาบันศาสนา มูลนิธิ สถาบัน/องค์กรต่างๆ ในสังคมเพิ่มขึ้น
- 3) จำนวนสื่อสารมวลชนที่ เผยแพร่ องค์ความรู้หรือจัดรายการเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น
- 4) ร้อยละของชุมชนที่มีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น
- 5) มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ ทันสมัยสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

6) จำนวนสื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเพิ่มขึ้น

7) จำนวนสื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ ที่ได้รับการพัฒนาโดยมีส่วนร่วมจากภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้น

8) จำนวนรายการ/ประเภทสื่อที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เผยแพร่ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษาเพิ่มขึ้น

9) มีระบบคลังข้อมูลเกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพมาตรฐานสามารถให้บริการคนทุกช่วงวัยและใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานได้

เป้าหมาย

5) ระบบและกลไกการวัด การติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพ
ตัวชี้วัด

1) มีระบบและกลไกการทดสอบ การวัดและประเมินความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ

2) มีระบบติดตามประชากรวัยเรียนที่ขาดโอกาสหรือไม่ได้รับการศึกษา และผู้เรียนที่มีแนวโน้มจะออกกลางคัน

3) จำนวนการเข้าใช้บริการคลังข้อสอบเพื่อการวัดผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานวิชาชีพ จำแนกตามหลักสูตรและระดับชั้นเรียนเพิ่มขึ้น

4) จำนวนผู้เรียนที่ ศึกษา/เรียนรู้/อบรมทั้งด้านวิชาการและด้านอาชีพ ตามหลักสูตรและเข้ารับการทดสอบและประเมินผลผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพิ่มขึ้น

7.4 ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทาง

การศึกษา

เป้าหมาย

1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษา
ที่มีคุณภาพ

ตัวชี้วัด

1) ประชากรอายุ 6 – 11 ปี ได้เข้าเรียนระดับประถมศึกษาทุกคน

2) ร้อยละของเด็กในวัยเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับการศึกษาเต็มตามศักยภาพเพิ่มขึ้น (จำแนกตามกลุ่ม ประเภทของความจำเป็นพิเศษ)

3) ร้อยละของผู้เรียนพิการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพหรือบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม

4) อัตราการออกกลางคันของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานลดลง

5) ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา 15 ปี

6) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษา/องค์กรที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วมตามรูปแบบ/หลักสูตร สำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้มีความสามารถพิเศษ) เพิ่มขึ้น

7) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษา/องค์กรที่จัดการศึกษาตามรูปแบบ/หลักสูตรสำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเพิ่มขึ้น

8) มีหลักสูตรการศึกษาในการจัดการศึกษากลุ่มการศึกษาเฉพาะด้านเฉพาะทาง กลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในทุกระดับการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

9) ดัชนีความเสมอภาคของอัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามฐานะทางเศรษฐกิจและพื้นที่ลดลง

เป้าหมาย

2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย

ตัวชี้วัด

1) มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ ทันสมัยสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและผู้ให้บริการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

2) มีการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์และการผลิตรายการเพื่อการศึกษา

3) ร้อยละของสถานศึกษาได้รับบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงครอบคลุมทุกพื้นที่ ขั้นต่ำ 30Mbps ใน 5 ปีแรกและ100 Mbps ภายใน 20 ปี เพิ่มขึ้น

4) ร้อยละของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการจัดการเรียนการสอนทางไกลด้วยระบบ DLIT, DLTV,ETV และผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) เพิ่มขึ้น

5) ร้อยละของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มขึ้น

6) สถานศึกษาทุกแห่งมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีคุณภาพ

เป้าหมาย

- 3) ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้องเป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผน การบริหารจัดการศึกษา การติดตาม ประเมิน และ รายงานผลตัวชี้วัด
 - 1) มีระบบฐานข้อมูลรายบุคคลที่ อ้างอิงจากเลขที่ บัตรประจำตัว ประชาชน13 หลักที่สามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนฐานข้อมูล รวมทั้งใช้ประโยชน์ ร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่น ด้านสาธารณสุข สังคม ภูมิ สารสนเทศ แรงงาน และการศึกษา
 - 2) มีระบบสารสนเทศด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นระบบ เดียวกันทั้งประเทศ ครอบคลุม ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน สามารถอ้างอิงได้ เพื่อใช้ ประโยชน์ในการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมินและรายงานผล
 - 3) มีระบบคลังข้อมูลเกี่ยวกับสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มาตรฐานสามารถให้บริการและใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานได้
 - 4) ระดับความพึงพอใจของบุคคลและหน่วยงานในการเข้าถึงและใช้ ประโยชน์จากข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาสูงขึ้น
 - 5) มีกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูล สารสนเทศทางการศึกษาที่ได้รับการปรับปรุงและมีผลบังคับใช้

7.5 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

- 1) คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

ตัวชี้วัด

 - 1) ร้อยละของผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่ แสดงออกถึง ความตระหนักในความสำคัญของการดำรงชีวิตที่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ความมี คุณธรรมจริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนิน ชีวิตเพิ่มขึ้น
 - 2) ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับ

การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

- 3) ร้อยละของจำนวนโรงเรียนที่ใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมเพิ่มขึ้น
 - 4) ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น
 - 5) ร้อยละของครู/บุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการอบรม/พัฒนาในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
 - 6) จำนวนสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนสีเขียวและห้องเรียนสีเขียวเพิ่มขึ้น
 - 7) จำนวนสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพิ่มขึ้น
- เป้าหมาย
- 2) หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
- ตัวชี้วัด
- 1) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
 - 2) จำนวนสถานศึกษา/สถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น
 - 3) จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษา/จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
 - 4) จำนวนสื่อการเรียนรู้ในสื่อสารมวลชนที่เผยแพร่ หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

7.6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

เป้าหมาย

- 1) โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการศึกษามีความคล่องตัว

ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้

ตัวชี้วัด

1) มีการปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารราชการส่วนกลางส่วนภูมิภาคและสถานศึกษาให้มีเอกภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และการบริหารจัดการตามหลัก ธรรมมาภิบาล

2) มีการปรับปรุง แก้ไขและบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปรับบทบาทและภารกิจของรัฐ ความเป็นอิสระ และความรับผิดชอบของสถานศึกษา และการระดมทุนและร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษา

3) มีกลไกในการรายงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่รองรับการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการศึกษา

เป้าหมาย

2) ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ตัวชี้วัด

1) ร้อยละของสถานศึกษาขนาดเล็ก/สถานศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก ลดลง

2) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น

3) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น

4) คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐาน (O-NET) ของผู้เรียนที่เรียนในกลุ่มสถานศึกษาที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการแนวใหม่ สูงขึ้น

5) ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชนในการให้บริการการศึกษาของกลุ่มสถานศึกษาที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการสูงขึ้น

6) จำนวนสถานศึกษาที่บริหารงานตามหลักธรรมมาภิบาลเพิ่มขึ้น

7) อัตราค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรต่อนักเรียนลดลง

เป้าหมาย

3) ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่

ตัวชี้วัด

1) จำนวนเครือข่ายการศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น

2) จำนวนองค์กร สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานอื่นที่ เข้ามาจัดการศึกษาหรือร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

3) จำนวนสถานประกอบการที่เข้าร่วมการจัดการศึกษากับสถานศึกษาสถาบันการศึกษา จำแนกตามระดับ ประเภทการศึกษา และสาขาวิชาเพิ่มขึ้น

4) สัดส่วนการมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาของภาคเอกชน ภาคประชาชนและภาคีเครือข่ายเมื่อเทียบกับรัฐจำแนกตามระดับการศึกษาสูงขึ้น

5) จำนวนมาตรการ/แนวทางการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมเพิ่มขึ้น

เป้าหมาย

4) กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ

ตัวชี้วัด

1) ร้อยละของสถานศึกษาที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมตามลักษณะที่แตกต่างกันของสถานศึกษาเพิ่มขึ้น

2) ร้อยละของผู้เรียนที่เข้ารับการศึกษาผ่านการจัดสรรงบประมาณในรูปแบบที่เหมาะสมตามคุณลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน อาทิ รายได้ครัวเรือน (ผู้เรียนทั่วไป/ผู้เรียนยากจน)สภาพร่างกาย (ผู้เรียนทั่วไป/ผู้เรียนพิการเรียนร่วม) ความสามารถ (ผู้เรียนทั่วไป/ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ) เพิ่มขึ้น

3) ร้อยละของผู้เรียนที่ เข้ารับการศึกษา ผ่านการจัดสรรงบประมาณ

ตามความต้องการกำลังคนของประเทศเพิ่มขึ้น

4) สัดส่วนงบประมาณตามประเด็น (Agenda) สูงขึ้น เมื่อเทียบกับงบประมาณตามภารกิจ (Function)

5) จำนวนสถานศึกษาที่มีระบบบัญชีที่สามารถรายงานการเงินที่เป็นปัจจุบันและตรวจสอบได้เพิ่มขึ้น

6) จำนวนสถานศึกษาที่มีระบบบัญชีที่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐเพิ่มขึ้น

เป้าหมาย

5) ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ตัวชี้วัด

1) มีระบบการสรรหาและแต่งตั้งผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอน การบริหาร การศึกษาและความสำเร็จในวิชาชีพ

2) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีครูเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น

3) ร้อยละของครู/ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่ปฏิบัติงานสนับสนุนการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น

4) จำนวนสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร เสี่ยงภัย พื้นที่พิเศษที่จัดอยู่ในมาตรการจูงใจมีระบบเงินเดือน ค่าตอบแทนที่สูงกว่าระบบปกติเพิ่มขึ้น

5) ร้อยละของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานตรงกับความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น

6) ร้อยละของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณวุฒิ การศึกษา/การฝึกอบรมเพิ่มขึ้น

7) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีบุคลากรทางการศึกษาทำหน้าที่ปฏิบัติงานสนับสนุนการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น

8) จำนวนผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ผ่านการประเมินทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐาน

ตำแหน่งและวิทยฐานะเพิ่มขึ้น

9) จำนวนครูที่มีคุณสมบัติ และสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่ง เพื่อการพัฒนาและเตรียมเข้าสู่การเป็นครูแกนนำ และครูมืออาชีพเพิ่มขึ้น

7.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลยุทธ์โรงเรียนขนาดเล็ก

กาญจนา ศิริวงศ์(2552,บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนถิ่นวิทยา อำเภอถิ่น จังหวัดลำปาง วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนถิ่นวิทยา อำเภอถิ่น จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า 1)ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับปานกลาง ว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีการปฏิบัติจริง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวิเคราะห์นโยบายของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดการศึกษาและที่เห็นว่ามี การปฏิบัติจริงที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การนำประเด็นสภาพแวดล้อมที่มีการวิเคราะห์แล้วมาแยกเป็นด้านโอกาสและอุปสรรคของโรงเรียน 2)ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดทิศทางของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ว่าการกำหนดทิศทางของโรงเรียนมีการปฏิบัติจริง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนในแต่ละกลุ่มสาระที่เห็นว่ามีการปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการกำหนดสภาพในอนาคตของโรงเรียน โดยพิจารณาจากข้อมูลย้อนอดีตประกอบกับข้อมูลปัจจุบัน3)ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียน โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางว่ากำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียนมีการปฏิบัติจริง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านที่เห็นว่ามี การปฏิบัติจริง ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บุคลากรมีความเข้าใจกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางว่าการปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียนมีการปฏิบัติจริง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบโดยแต่งตั้งคณะทำงานอย่างชัดเจนที่เห็นว่ามี การปฏิบัติจริงที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานนอก 5)ความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมการประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางว่าการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์โรงเรียนที่เห็นว่ามี การปฏิบัติจริงที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์ของโรงเรียนที่บกพร่องให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมากระหว่างคำตอบจาก

แบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ คือ ปัญหาเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคคลทุกฝ่าย เกิดขึ้นในการบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนทุกด้านของกระบวนการแสดงให้เห็นว่า เป็น ปัญหาหลักของการบริหารเชิงกลยุทธ์โรงเรียนและประเด็นข้อเสนอแนะโดยรวม สนอให้ เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เถินวิทยา

เฉลิมชัย อ้อเสถียร(2553,บทคัดย่อ)วิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคกลาง วัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่มีความ เหมาะสมกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ระดับประถมศึกษา และ 2) ตรวจสอบ คุณภาพตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโรงเรียนขนาดเล็กระดับประถมศึกษาในเขต ภาคกลางจำแนกตามทฤษฎีระบบเป็น 4 องค์ประกอบ 56 ตัวบ่งชี้ โดยเรียงตามค่าน้ำหนัก องค์ประกอบมากไปหาน้อย คือ องค์ประกอบด้านกระบวนการมี 22 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบ ด้านปัจจัยนำเข้ามี 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านผลผลิตหรือผลลัพธ์มี 15 ตัวบ่งชี้ และ องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมมี 9 ตัวบ่งชี้ 2) จากการตรวจสอบตัวบ่งชี้ทั้งหมด โดยหา ค่าฉันท์ตามติและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแล้วนำไปทดลองใช้และปรับปรุง

8. การวิจัยเชิงนโยบาย

8.1 ความหมายของการวิจัยเชิงนโยบาย

“นโยบาย” คือแนวทางที่กำหนดขึ้นอย่างกว้างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ ปฏิบัติ รูปแบบของนโยบายก็คือ ข้อความที่ใช้เป็นเครื่องชี้้นำสำหรับการบริหารงานต่างๆ นอกจากนั้น ดังนั้น นโยบายจึงเป็นสิ่งที่กำหนดยุทธศาสตร์ (strategy) และสิ่งที่จะทำต่อไป เพื่อให้ให้นโยบายนั้นประสบความสำเร็จ องค์ประกอบสำคัญของนโยบายคือ มีเป้าหมายที่จะกระทำ มีการกำหนดแนวทางและกฎเกณฑ์ วิธีการ กลยุทธ์หรือกลวิธี ที่เป็นเครื่องมือที่จะทำให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลงานภายในเวลาที่กำหนด การกำหนด นโยบายจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและนักนโยบาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำหน่วยงานหรือ องค์กรต่างๆ ซึ่งเมื่อมีการนำผลจากการวิจัยมาใช้เกี่ยวกับการตัดสินใจด้านนโยบาย มากขึ้น การวิจัยเชิงนโยบายจึงมีความแพร่หลายและนิยมจัดทำมากขึ้นในปัจจุบัน

การวิจัยเชิงนโยบายมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย แต่โดยทั่วไปยอมรับกันว่า การวิจัยเชิงนโยบาย หมายถึง กระบวนการศึกษารวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และข้อเสนอแนะต่างๆ (recommendations) ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่อาจจะเป็นไปได้ ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในระดับนโยบาย ที่ผู้วิจัยจะสื่อสารแก่บุคคลากรที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจ (decision-makers) เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน หรือปรับปรุงแก้ไขนโยบาย กลยุทธ์หรือโครงการต่างๆ ต่อไป (Dukeshire และ Thurlow, 2002 p 3-4) นอกจากนี้ยังมีผู้กำหนดความหมายของการวิจัยนโยบายจากบทบาทด้วย กล่าวคือ การวิจัยเชิงนโยบาย หมายถึง การวิจัยที่มีบทบาทหลักในการ 1) วิเคราะห์ตัวนโยบาย 2) วิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามนโยบาย และ 3) วิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย (สุคนธา คงศีล และ สุขุม เจียมตน, 2550, หน้า 60) จากนิยามต่างๆ ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการวิจัยเชิงนโยบาย มิใช่แต่เฉพาะการศึกษาสภาพปัจจุบันที่เป็นก่อนการใช้นโยบายหรือหลังการใช้นโยบายเท่านั้น เพราะสิ่งสำคัญของการวิจัยเชิงนโยบายก็คือ ผู้วิจัยจะต้องให้ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (action-oriented recommendations) อันเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติแก่ผู้ใช้ผลการวิจัยด้วย เพราะผู้ใช้ผลการวิจัยจะนำมาใช้ในการตัดสินใจต่อไปว่า จะผลักดันหรือขับเคลื่อนนโยบาย ปรับปรุงหรือล้มเลิกเสีย สำหรับคำว่าผู้ใช้ผลการวิจัยในที่นี้ เช่น ผู้สร้างนโยบาย (policy-makers) รัฐบาลหรือภาครัฐ (government) องค์กรในสังคม (community organizations) หรือ อาจจะเป็นหน่วยงานอื่นๆ ที่ได้รับผลจากการใช้นโยบาย เป็นต้น

2. แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงนโยบาย

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ มีความสำคัญมากสำหรับนักวิจัยเชิงนโยบาย ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นการวิจัยขนาดใหญ่ ที่อาจจะต้องใช้แหล่งข้อมูลจำนวนมาก หรือค่อนข้างจะอยู่ในกระแสหรือแนวโน้ม ซึ่งจะต้องเป็นปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงนโยบายจึงมีหลากหลาย อาทิเช่น

2.1 สื่อ (media)

การวิจัยเชิงนโยบาย ผู้วิจัยสามารถที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อสารมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง รายการโทรทัศน์ เพราะโดยส่วนใหญ่สื่อสารมวลชนเหล่านี้ มีบทบาทสำคัญที่จะกำหนด คัดคว้าหรือเสนอประเด็นต่างๆ ในสังคมที่คนส่วนใหญ่ควรจะมาพิจารณาหรือให้ความสำคัญ ตัวอย่างเช่น การเสนอเกี่ยวกับภาวะการณ์การอ่านของคนไทย การเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเหลื่อมล้ำในการ

รักษาพยาบาล เป็นต้น การเสนอประเด็นเหล่านี้จะทำให้เกิดกระแสสังคม ที่นักนโยบายและผู้มีอำนาจต้องให้ความสนใจ และนำข้อมูลจากการนำเสนอมาใช้กำหนดนโยบายหรือการปฏิบัติงานได้ ตัวอย่างเช่น การนำเสนอข่าวการค้นพบซากทารกที่วัดแห่งหนึ่ง ทำให้กระทรวงสาธารณสุขต้องสร้างนโยบายเรื่องของการผลักดันกฎหมายเรื่องทำแท้ง และทำให้เกิดกระแสเรื่องการทำหนดบทบัญญัติเพื่อลงโทษผู้ชายที่ทำให้หญิงเกิดการตั้งครรภ์ และต้องไปทำแท้ง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การตัดสินใจและสร้างนโยบายในที่นี้มาจากการนำเสนอข้อมูลของสื่อสารมวลชน

2.2 สถิติของหน่วยงานรัฐ (official statistics)

โดยทั่วไปหน่วยงานภาครัฐจะเก็บข้อมูลเชิงสถิติต่างๆ ไว้อยู่แล้วนักนโยบายจะต้องไปศึกษาข้อมูลจากฐานข้อมูลที่มีรวบรวมไว้ ตัวอย่างเช่น การกำหนดนโยบายและโครงการของภาครัฐ นโยบาย “เมาไม่ขับ” ก็มาจากข้อมูลสาเหตุเกี่ยวกับการได้รับอุบัติเหตุของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ ข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่า อุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการที่ผู้ขับขี่พาหนะดื่มสุราจนเมา และไม่สามารถควบคุมพาหนะได้ นอกจากนี้ จากสถิติเกี่ยวกับการเสียชีวิตในช่วงเทศกาลสงกรานต์ในหลายปีที่ผ่านมา ได้เกิดการบูรณาการระหว่างกระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม และกระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมมือกันผลักดันนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อลดอัตราการเสียชีวิต เป็นต้น

2.3 โพล (polls)

โพลเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของสังคม ในประเด็นหรือหัวเรื่องที่สำคัญหรือเป็นที่สนใจ ณ ขณะนั้น หน่วยงานภาครัฐมักจะใช้สำนักโพลหรือนักเก็บข้อมูล ในการที่จะพิจารณาความคิดเห็นของประชากรโดยทั่วไปอย่างฉับพลันทันที หลังจากที่มีประเด็นใดประเด็นหนึ่งเสนอขึ้นในสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการทำโพลหรือการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนนั้น อาจจะมีการยกระดับเป็นการออกเสียงประชามติ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้กับเรื่องราวที่เป็นประเด็นขนาดใหญ่ เช่น การทำประชามติเกี่ยวกับการจัดสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ หรือการจัดสร้างเขื่อน เนื่องจากประเด็นเหล่านี้มีความละเอียดอ่อนและเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง การทำโพลจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ได้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ของสังคม

2.4 ชุมชนวิชาการ (academic community)

การวิจัยเชิงนโยบายอาจจะได้ข้อมูลการวิจัยจากผลงานการวิจัยในศาสตร์สาขาต่างๆ ของนักวิชาการในมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องทำเป็นปกติอยู่แล้ว ผลงานวิจัยของนักวิชาการซึ่งอยู่ในชุมชนวิชาการมีคุณค่าอย่างมากต่อนักนโยบาย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ซึ่งจะเป็นการนำผลการวิจัยซึ่งเดิมเคยอยู่ในที่ที่ไม่เผยแพร่หรือออกมาสู่สังคมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ บางมหาวิทยาลัยได้ก่อตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ทำวิจัยและเสนอนโยบายอยู่แล้ว เช่น สถาบันวิจัยต่างๆ ซึ่งทำให้ศาสตร์หรือความรู้ด้านต่างๆ พัฒนาขึ้นมาก ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักวิจัยเชิงนโยบาย ตัวอย่างเช่น ในประเทศแคนาดา ได้มีการก่อตั้งศูนย์วิจัยด้านการสนับสนุนสุขภาพแห่งแอตแลนติก (Atlantic Health Promotion Research Centre) โดยมีพันธกิจสำคัญเพื่อที่จะผลิตงานวิจัยและพัฒนาแนวทางการสนับสนุนสุขภาพ ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการจัดทำและกำหนดนโยบายด้านสุขภาพและสาธารณสุขของประเทศแคนาดา เป็นต้น

2.5 ความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิม (traditional knowledge)

ข้อมูลที่นักวิจัยเชิงนโยบายได้รับมาในบางกรณี อาจจะมีใช้ข้อมูลที่ได้จากประชากรในกลุ่มอื่นๆ หรือเป็นข้อมูลจากภาคสาธารณะก็ได้ แต่เป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือในกลุ่มประชากรเฉพาะ คำว่าความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิม หมายถึง ความรู้ที่ชุมชนต่างๆ คิดค้นขึ้น จากความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ชีวิตและสภาพท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยมีการส่งผ่านจากประชากรรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ความรู้ที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นเช่นนี้จึงมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้นๆ และนักวิจัยด้านนโยบายสามารถที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายได้ ตัวอย่างเช่น ในบางท้องถิ่นมีการรักษาโรคโดยใช้สมุนไพรหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ นักนโยบายสามารถจัดทำนโยบายเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพในท้องถิ่น ได้ด้วยการสนับสนุนหรือจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและใช้ยาสมุนไพร ตลอดจนการต่อยอดการพัฒนาสมุนไพรเหล่านี้ให้กลายเป็นองค์ความรู้ที่เป็นที่ยอมรับหรือจดสิทธิบัตรได้ เป็นต้น

8.2 กระบวนการจัดทำวิจัยเชิงนโยบาย

การจัดทำการวิจัยเชิงนโยบายนั้น ค่อนข้างมีรูปแบบในการจัดทำที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปขั้นตอนของกระบวนการจัดทำได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ (สุคนธา คงศีล และ สุขุม เจียมตน, 2550, หน้า 62)

1. การระบุปัญหา เป็นการศึกษาว่าในขณะที่ ประชาชนประสบปัญหาที่มีความเดือดร้อนเรื่องอะไร การระบุปัญหาอาจทำได้โดย การศึกษาภาคสนามหรือการลงพื้นที่เพื่อดูว่าประชาชนเดือดร้อนเรื่องอะไรบ้าง หรือมีประเด็นใดที่สังคมต้องการพัฒนาอีกบ้าง ซึ่งนักวิจัยจะต้องพิจารณาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อาทิ สื่อมวลชน หรือผลการวิจัยจากศาสตร์สาขาต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้น

2. การกำหนดเป็นวาระสำหรับการตัดสินใจ เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนหรือประเด็นต่างๆ ในสังคมนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก หากปัญหาหนึ่งได้รับการแก้ไขปัญหาก็อาจจะเกิดขึ้นตามมา นักวิจัยจึงต้องกลั่นกรองหรือบางครั้งอาจจะต้องเลือกปัญหาเพื่อศึกษา แต่เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นคำสั่งของความต้องการเฉพาะของเจ้าของทุนวิจัย ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยจำเป็นจะต้องกำหนดปัญหาให้ชัดเจน ตรงกับความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ผลการวิจัย ด้วยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและกำหนดโจทย์วิจัยสำหรับค้นหาคำตอบให้ถูกต้อง

3. การกำหนดข้อเสนอนโยบาย เมื่อปัญหาได้รับการยอมรับจากผู้วิจัยหรือจากผู้ที่ใช้ผลการวิจัย ก็จะถูกนำมาพิจารณาว่ามีแนวทางแก้ไขปัญหาก็มีแนวทาง ซึ่งเรียกว่าข้อเสนอหรือทางเลือกนโยบายที่มีอยู่หลายทางเลือก โดยหลักการแล้วจะต้องวิเคราะห์แต่ละทางเลือกว่ามีประโยชน์อย่างไร

4. การอนุมัตินโยบาย ทางเลือก/ข้อเสนอนโยบายที่ให้ประโยชน์สูงสุดจะถูกอนุมัติออกมาเป็นนโยบาย

5. การดำเนินนโยบาย นโยบายที่ได้รับการอนุมัติจะถูกนำไปปฏิบัติ มีส่วนราชการและข้าราชการประจำเป็นผู้รับผิดชอบ

6. การประเมินผลนโยบาย เมื่อดำเนินนโยบายแล้วเสร็จต้องประเมินผลนโยบายเพื่อจะรับทราบว่าการดำเนินนโยบายดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจต่อไปว่านโยบายนั้นๆ ควรได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร หรือควรยุติแล้วกำหนดนโยบายอื่นออกมาทดแทน

โดยทั่วไปการวิจัยเชิงนโยบายจะเริ่มจากการสำรวจข้อมูลทุติยภูมิมาก่อน เพื่อพิจารณาว่าได้ข้อมูลที่ครบหรือเพียงพอต่อการทำวิจัยหรือไม่ ถ้ายังไม่เพียงพอ ก็จะต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสำรวจ ลงพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งก็เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เช่น การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

นอกจากนี้ Dukeshire และ Thurlow (2002 p 11-12) ได้กล่าวถึงบทบาทของการวิจัยเชิงนโยบายที่ได้เข้าไปในกระบวนการต่างๆ ของการขับเคลื่อนนโยบายสรุปได้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงนโยบายช่วยในการระบุปัญหาและระบุประเด็นสำคัญ (recognizing problems and identifying issues) ซึ่งการวิจัยสามารถที่จะทำให้เห็นประเด็นอันเป็นปัญหาที่ควรจะได้รับ การปรับปรุงหรือแก้ไข โดยทั่วไปข้อมูลที่จะนำมาใช้มักถูกนำเสนอโดยองค์กรภายนอกชุมชนที่ประสบปัญหา เช่น จากสื่อ ผู้แทนของภาครัฐ การศึกษาของนักวิชาการ โพล ฯลฯ ซึ่งนักวิจัยและนักนโยบายจะต้องร่วมกันพิจารณาเลือกประเด็นปัญหาที่เห็นว่ามี ความจำเป็นเร่งด่วน และเห็นว่าจะต้องมีการดำเนินนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ไข ปัญหา

2. การวิจัยเชิงนโยบายจะช่วยสร้างความเข้าใจประเด็นสำคัญให้เกิดความกระจ่างชัดยิ่งขึ้น เมื่อนักนโยบายหรือผู้บริหารได้เลือกประเด็นปัญหาที่เห็นว่าสำคัญ และจำเป็นจะต้องดำเนินนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อแก้ไขแล้ว นักนโยบายจะต้องทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจนขึ้น ด้วยการใช่วิธีการวิจัยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนั้น เพื่อให้สามารถอธิบายปัญหานั้นในมิติที่ลุ่มลึกขึ้น

3. การวิจัยเชิงนโยบายจะช่วยสนับสนุนและเลือกแผนการปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด (supporting a selected plan of action) เมื่อได้มีการระบุประเด็นปัญหาและตัดสินใจที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือตัดสินใจแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ในการแก้ปัญหาหนึ่งๆ จะต้อง มีแผนสำหรับปฏิบัติการ (action plan) เพื่อที่กำหนดยุทธศาสตร์ เทคนิคหรือวิธีการต่างๆ ต่อไป ซึ่งในการเลือกหรือกำหนดแผนนั้น สามารถใช้การวิจัยเข้ามา มีบทบาทได้ โดยผู้บริหารหรือนักนโยบายจะนำผลการวิจัยมาประกอบเพื่อพิจารณา คัดเลือกวิธี และนำเสนอเป็นโครงร่างของแผนปฏิบัติการหรือแผนงาน ซึ่งจะช่วยให้แผนงานนั้นได้รับความเชื่อถือและยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น ถือได้ว่าเป็นการเพิ่มโอกาสที่แผนงานนั้นจะได้รับการคัดเลือกให้นำไปปฏิบัติจริง

4. การวิจัยเชิงนโยบายจะช่วยควบคุมกระบวนการและประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบาย (monitoring process and evaluating impact) นักวิจัยเชิงนโยบายจะเข้ามา มีบทบาทในการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการนำแผนปฏิบัติการหรือแผนงานไปใช้ การวิจัยอาจจะดำเนินการในลักษณะการเก็บข้อมูลจากผู้ได้รับผลจากนโยบายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบาย เช่น สิ่งใดที่มีประสิทธิภาพ หรือสิ่งใด

ที่เป็นประโยชน์หรือไม่เกิดประโยชน์ หรืออาจจะทำให้เกิดโทษจากการดำเนินนโยบายนั้น โดยหากมีการวิจัยต่อไป ก็อาจจะทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้การขับเคลื่อนนโยบาย ประสบปัญหา หรือมีอุปสรรค การวิจัยเพื่อตรวจสอบและประเมินนโยบายนั้น จะทำให้ได้ ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจปรับปรุงนโยบาย แก้ไขหรือยุตินโยบาย หากพบว่า นโยบายดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลดังที่กำหนดไว้

การวิจัยเชิงนโยบาย จะต้องศึกษาข้อมูลที่ปรากฏตามข้อเท็จจริง สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้ทำวิจัย และเสนอข้อเสนอแนะใน ลักษณะที่สามารถปฏิบัติได้จริง

8.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงนโยบาย

พิมลพรรณ ดุษิยามี(2550,บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารเชิง กลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน วัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1)การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน 2)ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1)การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ การจัดโครงสร้างและทรัพยากรการจัดบุคลากรและการอำนวยความสะดวก การวางแผนกลยุทธ์ การติดตามและการประเมินผล2)ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ดังนี้ ด้านปัญหาสถานศึกษา บางแห่งไม่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียนอย่างจริงจัง บุคลากรทุกฝ่ายไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจและการงานที่ต้องปฏิบัติมาก สถานศึกษาขนาดเล็กขาดแคลนงบประมาณในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะสื่อและอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอนทำให้การปฏิบัติงานไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ขาดระบบและเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพจริง ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์แก่บุคลากรทุกฝ่าย จัดให้มีการประชุม ชี้แจง กฎระเบียบข้อบังคับ และแต่งตั้งบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิตสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

พนิดา คล้อยสวัสดิ์ (2551,บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยเอื้อและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบปัจจัยเอื้อและแนวปฏิบัติที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเอื้อสำหรับการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 กำหนดมาตรการของภาครัฐที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนภาคเอกชนให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ นโยบายและความร่วมมือ กลยุทธ์ที่ 2 สนับสนุนภาค กลยุทธ์ที่ 3 ลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีและให้สิทธิประโยชน์แก่สถานศึกษาเอกชน ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความร่วมมือและการประสานงาน กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความร่วมมือและความเสมอภาค กลยุทธ์ที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาเอกชน ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความยืดหยุ่นสำหรับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมโดยรวม คือควรมีนโยบายการรับนักเรียนของภาครัฐที่ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ กระทรวงศึกษาควรประสานและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่องการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ควรมีการพิจารณาอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวที่เป็นธรรม การพัฒนาบุคลากรควรคำนึงถึงครูโรงเรียนเอกชนด้วยและกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ควรมีความยืดหยุ่นให้เอื้อในการดำเนินกิจการโรงเรียนเอกชน

พิธาน พันทอง (2548, หน้า 99) ได้ศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพสถานศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพสถานศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ สามารถดำเนินงานได้ตามความคาดหวังที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ผลการวิจัยพบว่า การจัดโครงสร้างระบบบริหารงานของ โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ควรมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นมากขึ้น มีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอที่จะทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลรูปแบบ การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กจะต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ สร้างศรัทธาให้เกิด การร่วมมือในการบริหารจัดการทุกรูปแบบ และมีการวางแผนพัฒนา การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ การจำแนกงานภายในโรงเรียน มีการจัด

ระบบงานจำเป็นที่ต้องทำด้วยตนเอง ใช้เวลาน้อยที่สุดเพื่อใช้ เวลาส่วนใหญ่จัดการเรียน การสอน ส่วนงานไม่สำคัญจำเป็นควรมีการประสานความร่วมมือจากชุมชน โรงเรียน ใกล้เคียงหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทน มีการ ประสานงาน อย่างใกล้ชิดกับชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมบริหารจัดการ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการระดม ทุนทรัพย์เพื่อการบริหารจัดการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้บริหารและ ครุมีขวัญกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น การ พิจารณาความดีความชอบให้เป็นกรณีพิเศษ ไม่ควรมี การโยกย้ายผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กบ่อยเกินไป และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งโยกย้าย และการสรรหาครู ผู้บริหารโรงเรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหา ผลิต ติดตาม และ ประเมินผล การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดทำ วิจัย ในชั้นเรียน และนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาผู้เรียน และมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและมีการบูรณา การได้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาชีพ ในท้องถิ่นไปใช้ในชีวิตประจำวัน และม การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงนโยบาย เป็นกระบวนการศึกษารวบรวมข้อมูลอย่างเป็น ระบบ เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่ อาจจะเป็นไปได้ ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ในระดับนโยบาย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน หรือปรับปรุงแก้ไขนโยบาย กลยุทธ์หรือโครงการต่างๆ ต่อไป